

Η Ενσωμάτωση της Βιώσιμης Ανάπτυξης στη Λειτουργία ενός Αεροδρομίου:

Η περίπτωση του Διεθνούς Αερολιμένα
Αθηνών «Ελευθέριος Βενιζέλος»

Πτυχιακή Εργασία
Τσιρώνη Αθηνά

Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης, Πανεπιστήμιο Κρήτης
Επόπτης Καθηγητής: Μανασάκης Κωνσταντίνος
Ρέθυμνο, 2023
ΑΜ: 4279

Copyright © Τσιρώνη Αθηνά, 2023

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς την συγγραφέα. Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν την συγγραφέα και μόνο.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή μου Κωνσταντίνο Μανασάκη, Καθηγητή στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Κρήτης, για την καθοδήγηση που μου προσέφερε και το χρόνο που διέθεσε δίνοντάς μου χρήσιμες συμβουλές και οδηγίες για τη διεκπεραίωση της παρούσας πτυχιακής εργασίας. Επίσης, οφείλω ένα μεγάλο ευχαριστώ στους γονείς μου για τη στήριξη τους καθ' όλη τη διάρκεια των σπουδών μου, καθώς και τους συγγενείς και τους φίλους για την ηθική υποστήριξη.

Περίληψη

Σε έναν κόσμο όπου η περιβαλλοντική συνείδηση εντάσσεται όλο και περισσότερο στην καθημερινότητα του ανθρώπου, η βιώσιμη ανάπτυξη αναδεικνύεται, αδιαμφισβήτητα πλέον, ως αναγκαιότητα και προϋπόθεση για τις επιχειρήσεις που στοχεύουν σε διαχρονική επιτυχία. Η παρούσα μελέτη πραγματεύεται την σημασία και πολυπλοκότητα της ενσωμάτωσης της βιώσιμης ανάπτυξης στο επιχειρηματικό μοντέλο και στην Έκθεση Βιωσιμότητας μιας εταιρίας και ειδικότερα ενός αεροδρομίου. Μέσω της βιβλιογραφικής έρευνας, επιχειρείται η καταγραφή της δομής και των βασικών απαιτήσεων της νέας Ευρωπαϊκής Οδηγίας Υποβολής Εκθέσεων Βιωσιμότητας (CSRD) και πραγματοποιείται σύγκριση με τα - εθελοντικού χαρακτήρα - Πρότυπα Βιωσιμότητας, όπως τα Πρότυπα IFRS, που χρησιμοποιούνται στις Εκθέσεις εταιριών στην Περιοχή Ασίας-Ειρηνικού. Ειδική μνεία, λόγω της σημαντικότητάς τους, γίνεται στις προκλήσεις και στις ευκαιρίες εφαρμογής που προκύπτουν από την εφαρμογή της οδηγίας CSRD, καθώς και στις ESG πρακτικές που μπορούν να υιοθετήσουν ή έχουν ήδη υιοθετήσει Ευρωπαϊκά αεροδρόμια. Ιδιαίτερη βάση δίνεται επίσης, στην ανάλυση των βασικότερων προσεγγίσεων της Αξιολόγησης της Ουσιαστικότητας καθώς και τη διασυνδεσιμότητά της με τα Πρότυπα GRI 2021 και τα Πρότυπα ESRS. Το τέλος της εργασίας απαρτίζεται από την μελέτη περίπτωσης του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών (ΔΑΑ) «Ελευθέριος Βενιζέλος», η οποία εξετάζει σε βάθος το επιχειρηματικό μοντέλο και μοντέλο δημιουργίας αξίας του, καθώς και το όραμα και τη στρατηγική που ακολουθεί βάσει των πυλώνων ESG. Παράλληλα, εξετάζονται ESG πρακτικές και πολιτικές που εφαρμόζονται σε όλο το φάσμα της επιχειρησιακής λειτουργίας και αλυσίδας αξίας, αναδεικνύοντας έτσι την αξία που δημιουργείται για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη του.

Λέξεις-Κλειδιά

Βιώσιμη ανάπτυξη, United Nations Global Compact (UNGC), Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, Μηδενικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου (Net Zero GHG Emissions), Ευρωπαϊκή Οδηγία Υποβολής Εκθέσεων Βιωσιμότητας (CSRD), Έκθεση Βιωσιμότητας, Κλιματική αλλαγή, Στόχοι για την Βιώσιμη Ανάπτυξη των Ηνωμένων Εθνών (UN SDGs), ESG, Αξιολόγηση Ουσιαστικότητας, Βιώσιμες Πρακτικές Αεροδρομίων, Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών (ΔΑΑ) «Ελευθέριος Βενιζέλος».

Abstract

In a world where environmental consciousness is increasingly becoming an integral part of people's daily lives, sustainable development has emerged as an indisputable necessity and prerequisite for businesses that aspire to long-term success. This study delves into the significance and complexities of incorporating sustainable development into the business model and Sustainability Report of a company, specifically for an airport company. Through extensive literature review, the structure and fundamental requirements of the new European Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD) are outlined and compared to the voluntary Sustainability Standards, such as the IFRS Standards, incorporated in corporate reporting in the Asia-Pacific region. Due to their criticality, specific focus is placed on the challenges and opportunities arising from the CSRD implementation, as well as the ESG-related practices that the European airports can adopt or have already adopted. Special emphasis is also placed on the analysis of the key approaches to the Materiality Assessment and its interoperability with the GRI Standards 2021 and the ESRS Standards. The closing segment of the study presents a case study of Athens International Airport (AIA) "Eleftherios Venizelos", which delved into AIA's business model and value creation model, along with its ESG-aligned vision and strategy. Furthermore, it examines the ESG practices and policies implemented across AIA's operations and value chain, thus showcasing the value created for all AIA's stakeholders.

Keywords

Sustainable development, United Nations Global Compact (UNGC), European Green Deal, Net Zero GHG Emissions, European Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD), Sustainability Report, Climate Change, Sustainable Development Goals of the United Nations (UN SDGs), ESG, Materiality Assessment, Sustainable Airport Practices, Athens International Airport (AIA) "Eleftherios Venizelos".

Περιεχόμενα

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	2
Περίληψη	3
Λέξεις-Κλειδιά	3
Abstract	4
Keywords	4
Πίνακας Γραφημάτων	8
Εισαγωγή	9
Μεθοδολογία	10
Πώς επιλέχθηκε ο ΔΑΑ ως αντικείμενο μελέτης;	10
Ποια μεθοδολογία χρησιμοποιήθηκε;	10
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α: Βιώσιμη Ανάπτυξη	11
A.1 Ορισμός Βιώσιμης Ανάπτυξης & Ιστορική Αναδρομή	11
A.2 United Nations Global Compact (UNGC).....	13
A.3 Σύνδεση μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ	14
A.4 Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (European Green Deal).....	15
A.5 Ευρωπαϊκός Κλιματικός Νόμος & Δέσμη Fit for 55.....	16
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β: ΜΕΡΟΣ Α Πρότυπα Βιώσιμης Ανάπτυξης & Εταιρική Έκθεση Βιωσιμότητας	18
B.A.1 Οδικός Χάρτης Ευρωπαϊκής Οδηγίας Εταιρικής Βιωσιμότητας (European Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD) & Συνδεσιμότητα με εταιρίες.....	18
B.A.1.1 Ευρωπαϊκή Οδηγία Δημοσιοποίησης Μη Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών - NFRD	18
B.A.1.2 Συμβουλευτική ομάδα για θέματα χρηματοοικονομικής αναφοράς της ΕΕ EFRAG	19
B.A.1.3 Διαλειτουργικότητα μεταξύ ESRS και GRI	20
B.A.1.3.1 Global Reporting Initiative – GRI (2016 και 2021)	20
B.A.1.4 Ευρωπαϊκή Οδηγία Εταιρικής Βιωσιμότητας - European Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD).....	23

B.A.1.5 Υποβολή Έκθεσης Βιωσιμότητας σύμφωνα με την οδηγία CSRD – Βασικές Απαιτήσεις	24
B.A.1.6 Δομή και Περιεχόμενο Ευρωπαϊκών Πρότυπων Έκθεσης Βιωσιμότητας (ESRS)	26
B.A.1.7 Διπλή Ουσιαστικότητα ως βάση της Έκθεσης Βιωσιμότητας (Double Materiality).....	28
B.A.1.7.1 Ουσιαστικότητα Αντικτύπου (Impact Materiality)	31
B.A.1.7.2 Χρηματοοικονομική Ουσιαστικότητα (Financial Materiality).....	32
B.A.1.7.3 Ευρωπαϊκή Διαδικασία Δέουσας Επιμέλειας (EU Due Diligence)	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β: ΜΕΡΟΣ Β Πρότυπα Βιώσιμης Ανάπτυξης & Έκθεση Βιωσιμότητας	34
B.B.1 Έκθεση Βιωσιμότητας στην Περιοχή Ασίας-Ειρηνικού – Τι επικρατεί;	34
B.B.2 Σύγκριση Πρότυπα ESRS με τα Πρότυπα ISSBS.....	34
B.B.2.1 ISSB - International Sustainability Standards Board Πρότυπα IFRS S1 & S2	34
B.B.2.2 Σύγκριση μεταξύ των δύο (2) Βιώσιμων Πλαισίων-Προτάσεων EFRAG vs ISSB	35
B.B.3 Προκλήσεις & ευκαιρίες εφαρμογής ή μη της οδηγίας CSRD	36
B.B.4 Συμπερασματικές παρατηρήσεις	37
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ: Βιωσιμότητα & Αεροδρόμια: Ένα πολυσύνθετο ζήτημα με πολλαπλές προκλήσεις και ευκαιρίες	38
Γ.1 Ενσωμάτωση ESG πρακτικών στην επιχειρησιακή λειτουργία ενός αεροδρομίου..	38
Γ.1.2 Περιβάλλον – Environment (E)	39
Γ.1.2.1 Ενδεικτικές βιώσιμες πρακτικές αεροδρομίων (E).....	40
Γ.1.3 Κοινωνία – Society (S)	40
Γ.1.3.1 Ενδεικτικές βιώσιμες πρακτικές αεροδρομίων (S).....	40
Γ.1.3.2 Βασικές έννοιες Διαφορετικότητας, Ισοτιμίας και Συμπερίληψης Μοντέλο DEI	41
Γ.1.4 Διακυβέρνηση – Governance (G)	42
Γ.1.4.1 Ενδεικτικές βιώσιμες πρακτικές αεροδρομίων (G)	42
Γ.2 Ενσωμάτωση της εταιρικής διακυβέρνησης στην αλυσίδα αξίας ενός αεροδρομίου Ελληνικό Σύμφωνο Βιώσιμης Επιχειρηματικότητας (ΕΣΒΕ)	42

Γ.3 ACI EUROPE & <i>Airport Carbon Accreditation</i>	44
ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ: Μελέτη Περίπτωσης: Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών «Ελευθέριος Βενιζέλος».....	45
Δ.1 Εταιρική Ταυτότητα & Επιχειρηματικό Μοντέλο.....	45
Δ.2 Αεροπορικές κα Μη Αεροπορικές Δραστηριότητες.....	45
Δ.3 ESG Όραμα & Στρατηγική.....	46
Δ.4 Μοντέλο Δημιουργίας Αξίας Κοινωνικοοικονομικό Αποτύπωμα.....	46
Δ.5 Αξιολόγηση Ουσιαστικότητας – Ουσιαστικότητα Αντικτύπου.....	47
Δ.6 ESG Δραστηριότητες.....	49
Δ.6.1 Περιβάλλον – Environment (E).....	49
Δ.6.2 Κοινωνία – Society (S).....	50
Δ.6.3 Διακυβέρνηση – Governance (G).....	51
Επίλογος.....	51
Βιβλιογραφία.....	52
Ελληνόγλωσση.....	52
Ξενόγλωσση.....	54
Πίνακες.....	58

Πίνακας Γραφημάτων

Κεφάλαιο	Περιγραφή Γραφήματος	Σελίδα
A.1	17 Στόχοι για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη του ΟΗΕ	12
A.2	10 Αρχές του United Nations Global Compact	14
B.A.1.3.1α	Σύνολα Προτύπων GRI 2021	22
B.A.1.3.1β	Λεπτομέρειες Προτύπων GRI 2021	22
B.A.1.4α	Από πότε ισχύει η οδηγία CSRD;	24
B.A.1.4β	Κριτήρια καθορισμού του μεγέθους εταιριών σύμφωνα με την CSRD	24
B.A.1.6α	Ευρωπαϊκά Πρότυπα Έκθεσης Βιωσιμότητας (ESRS)	26
B.A.1.6β	Τι περιλαμβάνουν τα Ευρωπαϊκά Πρότυπα Έκθεσης Βιωσιμότητας (ESRS);	28
B.A.1.7	Προσεγγίσεις Ουσιαστικότητας (Ουσιαστικότητα Αντικτύπου, Χρηματοοικονομική Ουσιαστικότητα)	31
B.B.2.2	Σύγκριση μεταξύ των δύο (2) Βιώσιμων Πλαισίων-Προτάσεων EFRAG vs ISSB	35
Γ.1	Ποιες θεματικές καλύπτει το ESG;	39
Γ.1.3.2α	Βασικές έννοιες Διαφορετικότητας, Ισοτιμίας και Συμπερίληψης	41
Γ.1.3.2β	4 Βασικές Έννοιες DEI	42
Γ.2	Ελληνικό Σύμφωνο Βιώσιμης Επιχειρηματικότητας (ΕΣΒΕ)	43
Δ.4	Μοντέλο Δημιουργίας Αξίας ΔΑΑ	47
Δ.5	Διασύνδεση των Ουσιαστικών Θεμάτων για τον ΔΑΑ με τους Στόχους της Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών	48
Δ.6.1	Περιβαλλοντικές πτυχές που παρακολουθούνται στενά από το Τμήμα Περιβαλλοντικών Υπηρεσιών του ΔΑΑ	50

Εισαγωγή

Παρά τις εξαιρετικά κρίσιμες συνθήκες που αντιμετώπισε ο κλάδος των αερομεταφορών την τελευταία τριετία, το οξυνόμενο ζήτημα των ανθρωπογενών ρύπων, την οικονομική αβεβαιότητα και τον πληθωρισμό, την κρίση της Ουκρανίας και της Γάζας, κατάφερε ένα μεγάλο μέρος των αεροδρομίων να ανακάμψει λόγω της σημαντικής αύξησης της επιβατικής κίνησης. Στο πλαίσιο αυτό, πρωτοστατεί πρώτα η Ευρωπαϊκή Ένωση - μέσω της Πράσινης Συμφωνίας (2019) - και εν συνεχεία ο Παγκόσμιος Οργανισμός Πολιτικής Αεροπορίας (ICAO) - μέσω της Γενικής Συνέλευσης (2022) - δεσμεύοντας όλο τον κλάδο των αερομεταφορών για την επίτευξη του μηδενικού αποτυπώματος άνθρακα (Net Zero Carbon) μέχρι το 2050. Με σκοπό την επίτευξη αυτού του στόχου-δέσμευση, η Ευρωπαϊκή Ένωση θέσπισε ένα νέο βιώσιμο πλαίσιο υποβολής Έκθεσης Βιωσιμότητας για τις επιχειρήσεις, γνωστό και ως Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). Το εν λόγω νέο πλαίσιο έρχεται να καλύψει την ανάγκη για ένα ενιαίο τρόπο καταγραφής και δημοσιοποίησης μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών των επιχειρήσεων, το οποίο χρησιμοποιεί η επενδυτική και δανειστική κοινότητα κατά την λήψη των επενδυτικών και χρηματοδοτικών αποφάσεων. Συνεπώς, η προσαρμογή και η ενσωμάτωση τόσο της οδηγίας CSRD όσο και γενικότερα της βιώσιμης ανάπτυξης στο επιχειρηματικό μοντέλο και στην επιχειρησιακή λειτουργία ενός αεροδρομίου αποτελεί μία πρόκληση που καλούνται τα αεροδρόμια να αντιμετωπίσουν και να συμμορφωθούν, ειδάλλως ενδέχεται τους επιβληθεί χρηματικές και μη χρηματικές κυρώσεις και πρόστιμα.

Μεθοδολογία

Πώς επιλέχθηκε ο ΔΑΑ ως αντικείμενο μελέτης;

Η επιλογή του Διεθνή Αερολιμένα Αθηνών (ΔΑΑ) ως αντικείμενο μελέτης της εργασίας αυτής, στηρίχτηκε στο γεγονός ότι ο ΔΑΑ κατατάσσεται ως πρωτοπόρος του κλάδου των αερομεταφορών διεθνώς, καθώς αποτελεί παράδειγμα προς μίμηση για άλλα αεροδρόμια και για την αλυσίδα αξίας του. Συγκεκριμένα, ο ΔΑΑ πρωτοστατεί με τις ESG δράσεις και πρωτοβουλίες, για τις οποίες έχει βραβευτεί πολλάκις, όπως θα αναφερθεί εκτενώς παρακάτω.

Ποια μεθοδολογία χρησιμοποιήθηκε;

Στο πλαίσιο συγγραφής της εργασίας, η μέθοδος που υιοθετήθηκε βασίζεται σε μια ολοκληρωμένη βιβλιογραφική ανασκόπηση, τόσο πρωτογενών (νομοσχέδια), όσο και δευτερογενών πηγών (μονογραφίες, άρθρα επιστημονικών περιοδικών, μελέτες, δημοσιογραφικά άρθρα, ηλεκτρονικές πηγές, παρουσιάσεις).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α: Βιώσιμη Ανάπτυξη

Α.1 Ορισμός Βιώσιμης Ανάπτυξης & Ιστορική Αναδρομή

Ένας ευρέως χρησιμοποιούμενος ορισμός της βιωσιμότητας ή της βιώσιμης ανάπτυξης προτάθηκε το 1987 στην Έκθεση της Επιτροπής Brundtland, γνωστή και ως «Το κοινό μας μέλλον – Our common future», από την Παγκόσμια Επιτροπή για την Οικονομική Ανάπτυξη. Συγκεκριμένα, ο ορισμός της βιώσιμης ανάπτυξης, υιοθετήθηκε αργότερα από το Παγκόσμιο Επιχειρηματικό Συμβούλιο για τη Βιώσιμη Ανάπτυξη και είναι ως εξής:

«Βιώσιμη είναι η ανάπτυξη στο πλαίσιο της οποίας καλύπτονται οι ανάγκες της παρούσας γενιάς χωρίς να διακυβεύεται η δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες» (Brundtland & G. H., 1987).

Στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή Brundtland έκανε έκκληση δράσης, κυρίως στις κυβερνήσεις και τον ΟΗΕ, εστιάζοντας σε τρεις (3) πυλώνες – την οικονομία, το περιβάλλον και την κοινωνία. Η δράση, όμως, που πραγματοποιήθηκε από τις περισσότερες χώρες και επιχειρήσεις δεν είχε την απήχηση και πρόοδο που αναμενόταν από την Επιτροπή, για αυτό το λόγο ζητήθηκε από την Επιτροπή για να πραγματοποιηθεί μια διεθνής συνάντηση για τη χάραξη πιο συγκεκριμένων πρωτοβουλιών και στόχων. Επιπλέον, ο ΟΗΕ διαδραμάτισε ηγετικό ρόλο στην διευκόλυνση αυτής της μετάβασης.

Το 1992, 189 κράτη ένωσαν τις δυνάμεις τους για την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής σε μια διεθνή σύνοδο κορυφής στο Ρίο ντε Τζανέιρο που διοργάνωσε ο ΟΗΕ, γνωστή και ως Σύνοδο Κορυφής για τη Γη ([Earth Summit](#)¹). Στο πλαίσιο αυτής της συνόδου, οι αρχηγοί των κρατών δεσμεύτηκαν στην Σύμβαση-πλαίσιο του ΟΗΕ για την Κλιματική Αλλαγή ([UN Framework Convention on Climate Change, UNFCCC](#)²), με στόχο την αντιμετώπιση της κλιματικής αλλαγής μέσω του περιορισμού της αύξησης της παγκόσμιας θερμοκρασίας καθώς και της αντιμετώπισης των «αναπόφευκτων επιπτώσεων» της κλιματικής αλλαγής. Πάνω από 190 κράτη επιβεβαίωσαν και υπέγραψαν εκ νέου αυτήν την δέσμευσή τους, και είκοσι (20) χρόνια αργότερα, στην Σύνοδο Κορυφής Ρίο+20, δεσμεύτηκαν για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης (United Nations, 1992).

Μέχρι το 1995, πολλές χώρες είχαν συμμετέχει ενεργά και περαιτέρω συνεργαστεί με σκοπό την ενίσχυση της παγκόσμιας ανταπόκρισης ενάντια στην κλιματική αλλαγή και δύο (2) χρόνια αργότερα ακόμα υιοθέτησαν από κοινού το Πρωτόκολλο του Κιότο ([Kyoto Protocol](#)³). Μετέπειτα, το 2015 υιοθετήθηκε η Συμφωνία των Παρισίων ([Paris Agreement](#)⁴), σηματοδοτώντας το πιο πρόσφατο βήμα στις εξελίξεις του ΟΗΕ σχετικά με την κλιματική αλλαγή. Η Συμφωνία των Παρισίων προσέδωσε μια νέα διάσταση στην παγκόσμια προσπάθεια των ανεπτυγμένων και αναπτυσσόμενων χωρών για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής, καθώς επιδιώκει να επιταχύνει και να εντείνει τις δράσεις αλλά και τις επενδύσεις που απαιτούνται για ένα βιώσιμο μέλλον με χαμηλές εκπομπές άνθρακα. Ταυτόχρονα, στοχεύει στην δράση της παγκόσμιας ανταπόκρισης κατά της απειλής της κλιματικής αλλαγής, διατηρώντας την αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη, τον αιώνα που διανύουμε, αρκετά κάτω από τους 2°C, πάνω από τα προβιομηχανικά επίπεδα και να συνεχίσει τις προσπάθειες για τον περιορισμό της αύξησης της θερμοκρασίας κατά 1,5°C (United Nations 1997 & 2015).

¹ <https://www.un.org/en/conferences/environment/rio1992>

² <https://unfccc.int/>

³ <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/docs/cop3/107a01.pdf>

⁴ https://unfccc.int/sites/default/files/english_paris_agreement.pdf

Τον Σεπτέμβριο του 2015, η Γενική Συνέλευση του ΟΗΕ (UN General Assembly) ενέκρινε επίσημα την Ατζέντα 2030 για την Βιώσιμη Ανάπτυξη ([Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development](#)⁵), ένα «καθολικό, ολοκληρωμένο πρόγραμμα δράσης για τον μετασχηματισμό του κόσμου μας», έναν κατάλογο με 17 Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ), ([17 Sustainable Development Goals, SDGs](#)⁶). Συγκεκριμένα, οι ΣΒΑ αντικαθιστούν τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας ([Millennium Development Goals](#)⁷) και ορίζουν το χρονικό περιθώριο εφαρμογής και επίτευξης τους από κάθε χώρα από το 2016 έως το 2030 (United Nations Department of Economic and Social Affairs & United Nations, 2015).

Η 17 ΣΒΑ και οι 169 υποστόχοι τους, αποτελούν **ένα ολοκληρωμένο σχέδιο δράσης με επίκεντρο τον άνθρωπο, τον πλανήτη και την ευημερία**. Παράλληλα, προωθούν την ενσωμάτωση των τριών (3) διαστάσεων της βιωσιμότητας, δηλαδή την κοινωνική, την περιβαλλοντική και την οικονομική, ενώ ταυτόχρονα εστιάζουν στην αποτελεσματικότητα της οικονομίας, την κοινωνική ισότητα και δικαιοσύνη και την προστασία του περιβάλλοντος. Συνεπώς, οι ΣΒΑ αποτελούν καθήκον όλων των κρατών-μελών και μέσω της διαδικασίας εφαρμογής και ενσωμάτωσης των κρατών-μελών προάγεται η διακρατική συνεργασία και η ειρήνη στον κόσμο.

Ο ΟΗΕ επικοινωνήσε με σαφήνεια να τον ιδιαίτερο ρόλο των επιχειρήσεων όπως διαφαίνεται στο παρακάτω απόσπασμα:

«Καλούμε όλες τις επιχειρήσεις να χρησιμοποιήσουν την δημιουργικότητα και την καινοτομικότητα που διαθέτουν για την επίλυση των προκλήσεων της βιώσιμης ανάπτυξης. Θα ενισχύσουν έναν δυναμικό και λειτουργικό επιχειρηματικό τομέα, προστατεύοντας ταυτόχρονα τα εργασιακά δικαιώματα ακόμα τα περιβαλλοντικά και υγειονομικά πρότυπα (ΟΗΕ, 2015a).»

Γράφημα: A.1

Πηγή: Προεδρία της Κυβέρνησης: Γενική Γραμματεία Συντονισμού

⁵<https://documents.un.org/doc/undoc/gen/n15/291/89/pdf/n1529189.pdf?token=BQRF1ArMdd7QJScL B&fe=true>

⁶ <https://sdgs.un.org/goals>

⁷ <https://www.un.org/millenniumgoals/bkgd.shtml>

Ένας από τους πρωταρχικούς στόχους των επιχειρήσεων είναι να προλαμβάνουν προβλήματα. Παρόλα αυτά, πολλές φορές κατά την λειτουργία των επιχειρήσεων δημιουργούνται προβλήματα (εξωτερικότητες), όπως η ρύπανση, η παραβίαση ανθρωπίνων δικαιωμάτων, που πολλές φορές καλείται το κράτος να διορθώσει. Στο πλαίσιο αυτό, οι επιχειρήσεις καλούνται να ενσωματώσουν στον κορμό της λειτουργίας τους και συνεργασίας τους με άλλα ενδιαφερόμενα μέρη, εταιρική κοινωνική ευθύνη (ΕΚΕ), με σκοπό να είναι σε θέση να αναγνωρίζουν, να περιορίζουν και να οριοθετούν τις αρνητικές επιπτώσεις που προκαλούν στο περιβάλλον και την κοινωνία. Συγκεκριμένα, ΕΚΕ σημαίνει ότι κάθε εταιρία επιλέγει τους στόχους βιώσιμης ανάπτυξης οι οποίοι είναι πιο ευθυγραμμισμένη με τις βασικές λειτουργίες της, με τις δυνατότητές της και με αυτά που αντιπροσωπεύει, στην προσπάθειά της να συμβάλει στην επίτευξη αυτών των στόχων σε συνεργασία με άλλες οντότητες (Μανασάκης Κωνσταντίνος, Θερίου Γεώργιος, 2021α).

A.2 United Nations Global Compact (UNGC)

Το [United Nations Global Compact](https://unglobalcompact.org/)⁸ (UNGC) είναι μια πρωτοβουλία που ιδρύθηκε το 2000 από τον ΟΗΕ και στοχεύει να ενθαρρύνει τις επιχειρήσεις να αναλάβουν δράση για την επίτευξη των Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ. Το UNGC αποτελείται που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα, τις συνθήκες εργασίας, το περιβάλλον και την καταπολέμηση της διαφθοράς. Οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν στο UNGC δεσμεύονται να συμμορφωθούν με αυτές τις Αρχές. Το UN Global Compact έχει πλέον πάνω από 16.000 συμμετέχοντες από όλο τον κόσμο, συμπεριλαμβανομένων μεγάλων, μεσαίων, μικρομεσαίων και μικρών επιχειρήσεων, δημόσιων οργανισμών και μη κυβερνητικών οργανώσεων (United Nations Global Compact).

Οι επιχειρήσεις που συμμετέχουν στο UNGC δεσμεύονται να συμμορφωθούν με αυτές τις αρχές και να τις ενσωματώσουν στις δραστηριότητές τους. Οι επιχειρήσεις μπορούν, επίσης, να δείξουν τη δέσμευσή τους σε αυτό με διάφορους τρόπους, όπως η υπογραφή της Διακήρυξης του UNGC από τον CEO της εταιρίας, η ετήσια συμπλήρωση του [Communication on Progress \(CoP\) ερωτηματολογίου](https://unglobalcompact.org/participation/report/cop)⁹ από την εταιρία, η δημοσίευση της συμμόρφωσης με τις Αρχές του UNGC στην Έκθεση Βιωσιμότητας της εταιρίας και η συμμετοχή σε δραστηριότητες του UNGC. Παράδειγμα ελληνικής εταιρίας που διατηρεί επί χρόνια την δέσμευσή της στις Αρχές του UNGC και το [UN Global Compact Advanced Level](https://unglobalcompact.org/what-is-gc/participants/968-Athens-International-Airport-S-A-)¹⁰ αποτελεί ο Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών «Ελευθέριος Βενιζέλος» (United Nations Global Compact).

United Nations Global Compact

Πηγή: UN Global Compact, 2022

⁸ <https://unglobalcompact.org/>

⁹ <https://unglobalcompact.org/participation/report/cop>

¹⁰ <https://unglobalcompact.org/what-is-gc/participants/968-Athens-International-Airport-S-A->

Οι [Αρχές του UNGC](#)¹¹ είναι οι παρακάτω:

Αρχή 1	Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να υποστηρίξουν και να προωθούν την τήρηση της Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ.
Αρχή 2	Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι δεν θα συμμετάσχουν σε καμία μορφή καταναγκαστικής εργασίας, εργασίας παιδιών ή διακρίσεων στην απασχόληση.
Αρχή 3	Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι εργασιακές συνθήκες τους συμμορφώνονται με τα διεθνή πρότυπα και τους νόμους της χώρας στην οποία δραστηριοποιούνται.
Αρχή 4	Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να αποτρέψουν την υπονόμευση των δικαιωμάτων των παιδιών.
Αρχή 5	Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να προωθήσουν την ελευθερία συνδικαλισμού και την αναγνώριση του δικαιώματος των εργαζομένων να συνάπτουν συλλογικές συμβάσεις.
Αρχή 6	Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να διασφαλίσουν ότι οι επιχειρηματικές τους δραστηριότητες δεν συμβάλλουν σε διακρίσεις σε βάρος της φυλής, του φύλου, της θρησκείας, της εθνικότητας, της αναπηρίας, του σεξουαλικού προσανατολισμού ή της ηλικίας.
Αρχή 7	Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να προωθήσουν τη βιωσιμότητα του περιβάλλοντος και να συμμορφωθούν με τους ισχύοντες νόμους και κανονισμούς.
Αρχή 8	Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να ενθαρρύνουν την ανάπτυξη και τη διάδοση της περιβαλλοντικά υπεύθυνης τεχνολογίας.
Αρχή 9	Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να συμβάλλουν στην προώθηση της διαφάνειας και της λογοδοσίας σε σχέση με τις περιβαλλοντικές τους επιδόσεις.
Αρχή 10	Οι επιχειρήσεις θα πρέπει να αντιπαχθούν στη δωροδοκία και την κατάχρηση εξουσίας.

Γράφημα: A.2

Πηγή: United Nations Global Compact

A.3 Σύνδεση μεταξύ Ευρωπαϊκής Ένωσης και 17 Στόχων Βιώσιμης Ανάπτυξης του ΟΗΕ

Οι 17 Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ), αποτελούν τον Οδικό Χάρτη κατά τον οποίο προάγονται οι προτεραιότητες για την βιώσιμη ανάπτυξη και για τους τρεις (3) πυλώνες, την οικονομία, το περιβάλλον και την κοινωνία, γνωστό και ως **ESG**. Συγκεκριμένα, οι ΣΒΑ θεμελιώνουν τη βάση πάνω στην οποία θα επιτευχθεί σταδιακά η παγκόσμια διακυβέρνηση στην πράξη, θα μειωθούν οι ανισότητες και θα υιοθετηθούν νέα εργαλεία που θα τις μετριάσουν. Παράλληλα, οι ΣΒΑ αποτελούν ένα σύγχρονο ολοκληρωμένο πλέγμα κριτηρίων, ένα στρατηγικό σχέδιο, με τεχνοκρατική και μια πιο ξεκάθαρη οικονομική προσέγγιση, που όμως θέτει τον άνθρωπο και την ευημερία του μαζί με το περιβάλλον στο επίκεντρο της παγκόσμιας συζήτησης και της διακυβέρνησης. Ο «Μετασχηματισμός του Κόσμου μας», όπως ονομάστηκε από τον ΟΗΕ η «Agenda 2030», οραματίζεται έναν κόσμο χωρίς πείνα και ασθένειες, με αξιοπρεπείς θέσεις εργασίας, χωρίς ανισότητες και με ένα καθαρό περιβάλλον (Mcateer, Peter, 2019).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ανταποκρίθηκε άμεσα και δυναμικά στην υιοθέτηση αυτών προβαίνοντας στις 22 Νοεμβρίου του 2016 σε ένα κείμενο ανακοίνωσης με τίτλο «Επόμενα βήματα για ένα βιώσιμο ευρωπαϊκό μέλλον», καταγράφοντας την αποφασιστική δράση για την αειφορία και την συστηματική προσέγγιση προς αυτή, με πολλά υποσχόμενες προοπτικές για το μέλλον. Στο κείμενο αυτό δηλώνεται από την Ευρωπαϊκή

¹¹ <https://unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles>

Επιτροπή ότι δεσμεύεται πλήρως να πρωτοστατήσει στην υλοποίηση των 17 Στόχων της Ατζέντας 2030 του ΟΗΕ από κοινού με τα κράτη-μέλη της, σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας.

Όπως αναφέρεται χαρακτηριστικά στο κείμενο: «Η Ατζέντα 2030 θα αποτελέσει τον καταλύτη για τη διαμόρφωση μιας ενιαίας προσέγγισης μεταξύ των εξωτερικής δράσης της ΕΕ και των άλλων πολιτικών της και τη συνοχή των χρηματοδοτικών μέσων της. Η απάντηση της ΕΕ στην Ατζέντα 2030 θα περιλαμβάνει δύο (2) άξονες (α) Ο πρώτος άξονας, ο οποίος παρουσιάζεται στην παρούσα ανακοίνωση συνίστανται στην πλήρη ενσωμάτωσης των Στόχων της Βιώσιμης Ανάπτυξης (ΣΒΑ) στο ευρωπαϊκό πλαίσιο πολιτικής και στις τρέχουσες προτεραιότητες της Επιτροπής, στην αξιολόγηση του σημείου που βρισκόμαστε σήμερα και στον προσδιορισμό των πιο σημαντικών ζητημάτων που άπτονται της αειφορίας (β) Στο πλαίσιο του δεύτερου άξονα θα δρομολογηθούν μελέτες για την περαιτέρω ανάπτυξη του μακροπρόθεσμου οράματός μας και τον προσανατολισμό των τομεακών πολιτικών μετά το 2020, στο πλαίσιο της προετοιμασίας για την μακροπρόθεσμη υλοποίηση των ΣΒΑ» (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2019 & 2016).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση επενδύει συστηματικά στην υιοθέτηση πολιτικών για την ενίσχυση της Βιώσιμης Ανάπτυξης. Σε αυτή την κατεύθυνση, η ΕΕ καταθέτει ένα κείμενο προβληματισμού το 2019 με τον τίτλο «Προς μια βιώσιμη Ευρώπη ως το 2030» που θέτει τρεις (3) απαραίτητα βήματα που θα διασφαλίσουν στην επιτυχή εφαρμογή των Στόχων και αφορούν τα παρακάτω: (α) Μια συνολική στρατηγική της ΕΕ για τους ΣΒΑ που θα διέπει όλες τις δράσεις της καθώς και των κρατών-μελών της. Επιπλέον, κορυφαία προτεραιότητα τίθεται η συνεργασία των οργάνων της ΕΕ και των κρατών-μελών, των περιφερειακών και τοπικών αρχών, για την καλύτερη παρακολούθηση, (β) Ενσωμάτωση των ΣΒΑ σε όλες τις σχετικές πολιτικές της ΕΕ από την Επιτροπή, με τα κράτη-μέλη, τις περιφερειακές και τις τοπικές αρχές μα έχουν ευελιξία στον τρόπο προσαρμογής τους στους 17 ΣΒΑ, (γ) Έμφαση στην εξωτερική δράση και στη βοήθεια προς άλλες χώρες σε όλον τον κόσμο, ώστε να πορευθούν προς την βιώσιμη ανάπτυξη και την εφαρμογή των Στόχων. Η Επιτροπή Von Der Leyen – 2019 με 2024 διατύπωσε ξεκάθαρα το μήνυμά της για το μέλλον της Ευρώπης με την φράση «Δημιουργούμε μια οικονομία στην υπηρεσία των ανθρώπων και του πλανήτη», η οποία ξεκίνησε το φιλόδοξο σχέδιο εφαρμογής της Ατζέντας 2030 αλλά και των 17 ΣΒΑ. Βασισμένη στο μήνυμα αυτό, η ΕΕ αναλαμβάνει και στοχεύει σε προτεραιότητες, όπως η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία. Μεγάλη σημασία δίνεται στη μάχη ενάντια στην κλιματική αλλαγή, θέτοντας ως στόχο να γίνει η πρώτη κλιματικά ουδέτερη ήπειρος ως το 2050, καθώς θα έχουν μηδενιστεί οι εκπομπές των αερίων του θερμοκηπίου και η οικονομική ανάπτυξη θα έχει αποσυνδεθεί από την χρήση των πόρων (Paleari, Susanna, 2022).

A.4 Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία (European Green Deal)

Μέσω της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας ([European Green Deal](https://www.consilium.europa.eu/en/policies/green-deal/)¹²), η ΕΕ πραγματοποιεί ένα σημαντικό βήμα στην πιο πράσινη, περιβαλλοντική πολιτική και δράση της. Κεντρικός στόχος της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας (ΕΠΣ) είναι η επίτευξη της κλιματικής ουδετερότητας της Ευρώπης έως το 2050, γεγονός που πρακτικά σημαίνει το αποτύπωμα του διοξειδίου του άνθρακα που παράγεται να είναι τόσο, ώστε να μην επηρεάζει αρνητικά το περιβάλλον. Ωστόσο, το εγχείρημα αυτό είναι δύσκολο πρακτικά να εφαρμοστεί και να ενσωματωθεί στον Ευρωπαϊκό μηχανισμό, για αυτό το λόγο η ΕΕ θα πρέπει να φροντίσει ο μετασχηματισμός να λειτουργεί προς όφελος όλων, δηλαδή να είναι οικονομικά αποδοτικός, δίκαιος και κοινωνικά ισορροπημένος. Σε αυτό το πλαίσιο, δόθηκαν τρεις (3) βασικές κατευθυντήριες γραμμές από την ΕΕ, (α) οι μηδενικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου έως το 2050, (β) η οικονομική ανάπτυξη

¹² <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/green-deal/>

αποσυνδεδεμένη από την χρήση πόρων και (γ) κανένας άνθρωπος να μην μείνει στο περιθώριο (Hainsch, Karlo. et al., 2022), (European Council: Council of the European Union).

Η ΕΠΣ είναι η νέα στρατηγική της Ένωσης για την ανάπτυξη. Αποσκοπεί στον μετασχηματισμό της Ένωσης σε μια οικονομία σύγχρονη, αποδοτική ως προς τη χρήση των πόρων και ανταγωνιστική, στην οποία θα έχουν μηδενιστεί έως το 2050 οι καθαρές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου (Net Zero Greenhouse Gas Emissions). Αποσκοπεί επίσης στην προστασία, την διατήρηση και την ενίσχυση του φυσικού κεφαλαίου της Ένωσης, καθώς και στην προστασία της υγείας και της ευημερίας των πολιτών της Ένωσης από κινδύνους και επιπτώσεις που σχετίζονται με το περιβάλλον. Η Πράσινη Συμφωνία αποσκοπεί στην αποσύνδεση της οικονομικής ανάπτυξης από τη χρήση των πόρων και στη διασφάλιση της συμμετοχής όλων των περιφερειών και των πολιτών της Ένωσης σε μια κοινωνικά δίκαιη μετάβαση προς ένα βιώσιμο οικονομικό σύστημα όπου κανένα άτομο και καμία περιοχή δεν μένει στο περιθώριο. Θα συμβάλει στην επίτευξη του στόχου της οικοδόμησης μιας οικονομίας στην υπηρεσία των πολιτών, ενισχύοντας την κοινωνική οικονομία της αγοράς της Ένωσης, βοηθώντας να διασφαλιστεί ότι θα είναι έτοιμη για το μέλλον και ότι θα προσφέρει σταθερότητα, απασχόληση, ανάπτυξη και βιώσιμες επενδύσεις (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022).

Συγκεκριμένα, χωρίζεται σε δύο (2) διακριτά σκέλη, το νομικό-πολιτικό και το οικονομικό. Το πρώτο σκέλος περιλαμβάνει το νομικό πλαίσιο του σχεδίου, τις πολιτικές και τις δράσεις για την υλοποίηση της Συμφωνίας, και το δεύτερο τον προϋπολογισμό και τη χρηματοδότηση. Η Πράσινη Συμφωνία αποτελεί βασικό εργαλείο των κρατών, ώστε να πραγματοποιηθεί ομαλότερα η πράσινη μετάβασή τους, με τις κυβερνήσεις να θέτουν σταδιακά τις εναλλακτικές πηγές ενέργειας ως προτεραιότητα. Οι βασικοί άξονες δράσης που την χαρακτηρίζουν είναι οι εξής: (α) η ισχυρή κλιματική φιλοδοξία: καθαρή, οικονομικά προσιτή και ασφαλής ενέργεια, (β) βιομηχανική στρατηγική για μια καθαρή και κυκλική οικονομία, (γ) βιώσιμη και έξυπνη κινητικότητα, (δ) οικολογικός προσανατολισμός της κοινής γεωργικής πολιτικής και στρατηγική «από το αγρόκτημα στο πιάτο», (ε) διαφύλαξη και προστασία της βιοποικιλότητας, προς έναν φιλόδοξο στόχο μηδενισμού του αρνητικού αποτυπώματος στο περιβάλλον. Τέλος, η ΕΕ ως ένας παγκόσμιος ηγετικός παράγοντας που προωθεί την συνεργασία μεταξύ των κρατών-μελών, ενσωματώνει σύμφωνα με την Πράσινη Συμφωνία την διάσταση της βιωσιμότητας σε όλες τις πολιτικές της. Μια σημαντική νομοθετική πρωτοβουλία στο πλαίσιο αυτό, αποτελεί και ο Ευρωπαϊκός Νόμος για το κλίμα, μια ουσιαστική, δεσμευτική στόχευση που προσβλέπει στην καθαρή εγχώρια μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου σε ποσοστό 55% έως το 2030 σε σχέση με τα επίπεδα του 1990 (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2019).

Συνεπώς, η ΕΠΣ αποτελεί πρωτοπόρο οδηγό εφαρμογής της μεταβολής του παραγωγικού και αναπτυξιακού μοντέλου της ΕΕ, όχι μόνο σε επίπεδο αρχηγών των κρατών-μελών αλλά και σε επίπεδο πολιτών, αποτελώντας αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητας όλων (Leonard, Mark., et al., 2021).

A.5 Ευρωπαϊκός Κλιματικός Νόμος & Δέσμη Fit for 55

Ξεχωριστό σημείο της ΕΠΣ είναι η εκτίμηση να καταστεί η ΕΕ κλιματικά ουδέτερη ήπειρος μέχρι το 2050. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αναγνώρισε την ανάγκη ο συγκεκριμένος στόχος να καταστεί νομικά δεσμευτικός. Για αυτό το λόγο, ξεκίνησε το 2019 τις προσπάθειες υιοθέτησης ενός Ευρωπαϊκού Κλιματικού Νόμου. Συγκεκριμένα, ο νόμος αυτός ψηφίστηκε τον Ιούνιο του 2021 από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και αποτελεί από τότε σημείο μεγάλου ενδιαφέροντος καθώς επιδιώκει την υλοποίηση της Συμφωνίας του Παρισιού για το Κλίμα, των ΣΒΑ αλλά και τον μετασχηματισμό της οικονομίας και της ίδιας της κοινωνίας.

Σχετικά με τον Στόχο του περιορισμού των εκπομπών, ο [Ευρωπαϊκός Κλιματικός Νόμος](#)¹³ προβλέπει μια κλιμακωτή περίοδο μείωσης των εκπομπών ανά δεκαετία. Οι προσπάθειες μετριασμού θα συνεχιστούν μέχρι την επίτευξη του μακροπρόθεσμου στόχου του μηδενισμού των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου έως το 2050 (Net Zero emissions). Παράλληλα, το Άρθρο 5 εισάγει πολιτικές ενίσχυσης της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, και ειδικότερα μια ενωσιακή στρατηγική με βάση τη Συμφωνία του Παρισιού, όπου τα κράτη θα θεσπίζουν εθνικές στρατηγικές και προγράμματα προσαρμογής σύμφωνα με την υπάρχουσα επιστημονική γνώση. Η νομική δεσμευτικότητα του Νόμου αυτού, προσδίδει ουσιαστική υπόσταση στην ΕΠΣ, καθώς υποχρεώνει σε ένα βαθμό τα κράτη και τις βιομηχανίες να προχωρήσουν στη λήψη μέτρων και αποφάσεων που θα είναι προσαρμοσμένα σύμφωνα στο νέο οικονομικό, κοινωνικό και περιβαλλοντικό μοντέλο που προβλέπεται από την ΕΕ (Elkerbout, Milan., et al., 2020), (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2019) και (European Parliament and the Council Of The European Union, 2021).

Στο πλαίσιο καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε ένα νέα νομοθετικό σχέδιο με τίτλο «Fit for 55», με στόχο τη διαμόρφωση ενός συνεκτικού και ισορροπημένου πλαισίου για την επίτευξη των κλιματικών στόχων της ΕΕ. Η δέσμευση αυτή στοχεύει (α) να διασφαλίζει δίκαιη και κοινωνικά ισότιμη πράσινη μετάβαση, (β) να διατηρεί και να ενισχύει την καινοτομία και την ανταγωνιστικότητα της ενωσιακής βιομηχανίας, εξασφαλίζοντας παράλληλα ισότιμους όρους ανταγωνισμού έναντι των οικονομικών φορέων τρίτων χωρών, (γ) να εδραιώνει τη θέση της ΕΕ ως πρωτοπόρου στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής σε παγκόσμιο επίπεδο (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, 2023).

¹³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021R1119>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β: ΜΕΡΟΣ Α | Πρότυπα Βιώσιμης Ανάπτυξης & Εταιρική Έκθεση Βιωσιμότητας

Β.Α.1 Οδικός Χάρτης Ευρωπαϊκής Οδηγίας Εταιρικής Βιωσιμότητας (European Corporate Sustainability Reporting Directive – CSRD) & Συνδεσιμότητα με εταιρίες

Β.Α.1.1 Ευρωπαϊκή Οδηγία Δημοσιοποίησης Μη Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών - NFRD

Στο πλαίσιο χρηματοδότησης της βιώσιμης ανάπτυξης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2018) ανακοίνωσε την θέσπιση μέτρων για την επίτευξη των ακόλουθων στόχων: τον αναπροσανατολισμό των ροών κεφαλαίων προς αειφόρες επενδύσεις προκειμένου να επιτευχθεί διατηρήσιμη και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη, τη διαχείριση χρηματοοικονομικών κινδύνων που προκύπτουν από την κλιματική αλλαγή, την εξάντληση των πόρων, την υποβάθμιση του περιβάλλοντος και από κοινωνικά ζητήματα, και την ενίσχυση της διαφάνειας και του μακρόπνοου χαρακτήρα των οικονομικών δραστηριοτήτων. Η δημοσιοποίηση συναφών, συγκρίσιμων και αξιόπιστων πληροφοριών βιωσιμότητας από ορισμένες κατηγορίες επιχειρήσεων αποτελεί προϋπόθεση για την επίτευξη των στόχων αυτών. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο εξέδωσαν μια σειρά νομοθετικών πράξεων στο πλαίσιο της εφαρμογής του σχεδίου δράσης για τη χρηματοδότηση της αειφόρου ανάπτυξης. Ο κανονισμός (ΕΕ) 2019/2088 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου διέπει τον τρόπο με τον οποίο οι συμμετέχοντες στις χρηματοπιστωτικές αγορές και οι χρηματοοικονομικοί σύμβουλοι θα πρέπει να δημοσιοποιούν πληροφορίες βιωσιμότητας στους τελικούς επενδυτές και τους κατόχους περιουσιακών στοιχείων (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022).

Ο κανονισμός (ΕΕ) 2020/852 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου δημιουργεί ένα σύστημα ταξινόμησης περιβαλλοντικά βιώσιμων οικονομικών δραστηριοτήτων με στόχο την ενίσχυση των βιώσιμων επενδύσεων και την καταπολέμηση της «προβολής ψευδοοικολογικής ταυτότητας» χρηματοπιστωτικών προϊόντων που αναφέρονται παράτυπα ως βιώσιμα. Ο κανονισμός (ΕΕ) 2019/2089 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, θεσπίζει απαιτήσεις περιβαλλοντικών, κοινωνικών και σχετικών με τη διακυβέρνηση (ESG) γνωστοποιήσεων για τους διαχειριστές δεικτών και ελάχιστα πρότυπα για την κατασκευή ενωσιακών δεικτών αναφοράς για την κλιματική μετάβαση και των ευθυγραμμισμένων με τη συμφωνία του Παρισιού ενωσιακών δεικτών αναφοράς (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022).

Αντίστοιχα, ο κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 575/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου επέβαλε στα μεγάλα ιδρύματα που έχουν εκδώσει τίτλους, οι οποίοι έχουν εισαχθεί προς διαπραγμάτευση σε ρυθμιζόμενη αγορά, την υποχρέωση να δημοσιοποιούν πληροφορίες σχετικά με τους περιβαλλοντικούς, κοινωνικούς και σχετικούς με τη διακυβέρνηση κινδύνους από 28 Ιουνίου 2022 (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022).

Σχετικά με την ενίσχυση της Ένωσης Κεφαλαιαγορών, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υπογράμμισε τη σημασία της ύπαρξης αξιόπιστων, συγκρίσιμων και συναφών πληροφοριών για τους κινδύνους, τις ευκαιρίες και τις επιπτώσεις που σχετίζονται με τη βιωσιμότητα, και κάλεσε την Επιτροπή να εξετάσει το ενδεχόμενο ανάπτυξης ενός Ευρωπαϊκού Προτύπου Υποβολής Μη Χρηματοοικονομικών Πληροφοριών.

Στο πλαίσιο αυτό, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο στο ψήφισμα του 2018, σχετικά με τη βιώσιμη χρηματοδότηση, ζήτησε να αναπτυχθούν περαιτέρω οι απαιτήσεις για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών στο πλαίσιο της οδηγίας 2013/34/ΕΕ. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο ψήφισμά του (2020), σχετικά με τη βιώσιμη εταιρική διακυβέρνηση, επανέφερε στο προσκήνιο την δέσμευση της Επιτροπής να επανεξετάσει την οδηγία 2013/34/ΕΕ και εξέφρασε την ανάγκη να θεσπιστεί ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο της Ένωσης για τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών, το οποίο θα περιλαμβάνει υποχρεωτικά Πρότυπα της Ένωσης για την Υποβολή Μη Χρηματοοικονομικών Εκθέσεων. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ζήτησε την επέκταση του πεδίου εφαρμογής των απαιτήσεων υποβολής εκθέσεων σε επιπλέον κατηγορίες επιχειρήσεων, καθώς και την καθιέρωση υποχρέωσης ελέγχου (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022).

B.A.1.2 Συμβουλευτική ομάδα για θέματα χρηματοοικονομικής αναφοράς της ΕΕ | EFRAG

Με την αύξηση των απαιτήσεων για την δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών, παρουσιάζεται η πρόκληση για την δημιουργία ενιαίων και συγκρίσιμων μεταξύ τους βιώσιμων προτύπων αναφοράς. Συγκεκριμένα, κανένα υφιστάμενο πρότυπο ή πλαίσιο δεν καλύπτει από μόνο του τις ανάγκες της Ευρωπαϊκής Ένωσης για υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας. Ως εκ τούτου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεώρησε αναγκαίο να εκδώσει Ενωσιακά Πρότυπα Υποβολής Εκθέσεων Βιωσιμότητας, επιτρέποντας την ταχεία έγκρισή τους και διασφαλίζοντας ότι το περιεχόμενο των εν λόγω Προτύπων Υποβολής Εκθέσεων Βιωσιμότητας συνάδει με τις ανάγκες της Ένωσης. Συγκεκριμένα, το πλαίσιο των υποχρεωτικών εν λόγω Προτύπων οροθετήθηκε ως εξής:

Οι πληροφορίες που απαιτούνται βάσει της οδηγίας 2013/34/ΕΕ πρέπει είναι συναφείς με καθεμία από τις προσεγγίσεις της ουσιαστικότητας (Materiality Assessment Process), να καλύπτουν όλα τα θέματα βιωσιμότητας και να εναρμονίζονται, κατά περίπτωση, με άλλες υποχρεώσεις που απορρέουν από το ενωσιακό δίκαιο για τη δημοσιοποίηση πληροφοριών βιωσιμότητας. Επιπλέον, τα υποχρεωτικά Πρότυπα Υποβολής Εκθέσεων Βιωσιμότητας για τις επιχειρήσεις της Ένωσης θα πρέπει να είναι ανάλογα με το επίπεδο φιλοδοξίας της Πράσινης Συμφωνίας και του στόχου της Ένωσης σχετικά με την κλιματική ουδετερότητα για το 2050, καθώς και με τους ενδιάμεσους στόχους δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) 2021/1119.

Σημαντική ήταν η συμβολή μιας ειδικής ομάδας πολλών ενδιαφερομένων μερών, η οποία συστάθηκε από την EFRAG, για τον συντονισμό και την ανάπτυξη των Προτύπων ESRS. Συγκεκριμένα, η Συμβουλευτική Ομάδα για Θέματα Χρηματοοικονομικής Αναφοράς της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EFRAG) είναι μια μη κερδοσκοπική ένωση, η οποία ιδρύθηκε δυνάμει του βελγικού δικαίου και εξυπηρετεί το δημόσιο συμφέρον παρέχοντας στην Επιτροπή συμβουλές σχετικά με την έγκριση των διεθνών προτύπων υποβολής χρηματοοικονομικών στοιχείων. Η EFRAG έχει εδραιώσει τη φήμη της ως Ευρωπαϊκό κέντρο εμπειρογνώσας σε θέματα υποβολής εταιρικών στοιχείων και βρίσκεται σε κατάλληλη θέση για την προώθηση του συντονισμού μεταξύ των ενωσιακών προτύπων υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας και των διεθνών πρωτοβουλιών που επιδιώκουν την ανάπτυξη συνεκτικών προτύπων σε ολόκληρο τον κόσμο. Τον Μάρτιο του 2021 η εν λόγω ειδική ομάδα δημοσίευσε συστάσεις για την πιθανή ανάπτυξη προτύπων υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας για την Ένωση. Οι συστάσεις περιείχαν προτάσεις για την ανάπτυξη ενός συνεκτικού και ολοκληρωμένου συνόλου Προτύπων Υποβολής Εκθέσεων Βιωσιμότητας, τα οποία θα καλύπτουν όλα τα θέματα βιωσιμότητας βάσει μιας προσέγγισης διπλής ουσιαστικότητας (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022).

B.A.1.3 Διαλειτουργικότητα μεταξύ ESRS και GRI

Η διασφάλιση της διαλειτουργικότητας των προτύπων αναφοράς βιωσιμότητας αποτελεί το κλειδί για την επίτευξη συνέπειας και συγκρισιμότητας μεταξύ των προτύπων. Σύμφωνα με την απαίτηση της Ευρωπαϊκής Οδηγίας Εταιρικής Βιωσιμότητας (CSRD) να υιοθετηθεί την προσέγγιση της Διπλής Ουσιαστικότητας και να ληφθούν υπόψη τα υπάρχοντα πρότυπα, οι ορισμοί, οι έννοιες και οι αποκαλύψεις των ESRS και του GRI σχετικά με τις επιπτώσεις είναι πλήρως ευθυγραμμισμένες ή, όταν η πλήρης ευθυγράμμιση δεν ήταν δυνατή λόγω του περιεχομένου της εντολής της CSRD, στενά ευθυγραμμισμένες. Οι υφιστάμενοι φορείς υποβολής εκθέσεων GRI, βάσει της διαλειτουργικότητας των προτύπων, θα είναι καλά προετοιμασμένοι να υποβάλλουν εκθέσεις σύμφωνα με τα ESRS. Οι οντότητες που υποβάλλουν εκθέσεις σύμφωνα με τα ESRS θεωρούνται ότι υποβάλλουν εκθέσεις με αναφορά στα Πρότυπα GRI και ως εκ τούτου θα αποφύγουν το βάρος των πολλαπλών εκθέσεων. Συγκεκριμένα, ο οργανισμός GRI δήλωσε τα εξής:

«Ο GRI δεσμεύεται να συνεργαστεί με την EFRAG για να παρέχει τεχνικές οδηγίες σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο οι τρέχοντες φορείς υποβολής εκθέσεων μπορούν να χρησιμοποιήσουν τις πρακτικές και τις διαδικασίες υποβολής εκθέσεων με βάση το GRI για να συμμορφωθούν με τα ESRS.» (Global Reporting Initiative, 2023)

B.A.1.3.1 Global Reporting Initiative – GRI (2016 και 2021)

Ο [GRI](https://www.globalreporting.org/)¹⁴ είναι ένας ανεξάρτητος, μη κερδοσκοπικός οργανισμός με έδρα το Άμστερνταμ, ο οποίος προωθεί την οικονομική, περιβαλλοντική και κοινωνική βιωσιμότητα. Η αποστολή του είναι να αναπτύξει και να διαδώσει κατευθυντήριες οδηγίες για τις εκθέσεις βιωσιμότητας, οι οποίες να εφαρμόζονται σε παγκόσμιο επίπεδο, προκειμένου οι οργανισμοί να μπορούν να δημοσιεύσουν εθελοντικά τις δράσεις τους με κοινωνική, περιβαλλοντική και οικονομική διάσταση. Ο GRI επιτυγχάνει αυτή την αποστολή παρέχοντας στους οργανισμούς ένα ολοκληρωμένο πλαίσιο εκθέσεων βιωσιμότητας, το οποίο χρησιμοποιείται ευρέως σε όλο τον κόσμο. Το πλαίσιο του GRI για τις εκθέσεις βιωσιμότητας επιτρέπει στους οργανισμούς να μετρήσουν και να δημοσιεύσουν τις επιδόσεις τους σε θέματα βιωσιμότητας (Μανασάκης Κωνσταντίνος, Θερίου Γεώργιος, 2021β).

Στη δεκαετία του 1990 η εταιρική κοινωνική ευθύνη καθώς και οι Εκθέσεις Εταιρικής Κοινωνικής Ευθύνης έγιναν δημοφιλείς, αλλά στερούνταν τυποποίησης και συνέπειας. Αυτό συνεπαγόταν συχνά με την δυσκολία ανάγνωσης και σύγκρισης με άλλες εκθέσεις. Στο πλαίσιο αυτό, ο GRI προσφέρει ένα σύνολο αρχών για την σύνταξη και την δημοσιοποίηση Εκθέσεων Βιωσιμότητας, καθώς και για τον σχεδιασμό των περιεχομένων της Έκθεσης Βιωσιμότητας με δείκτες ESG (Κωνσταντίνος Μανασάκης, Θερίου Γεώργιος, 2021). Πλέον, πάνω από 10.000 εταιρίες παγκοσμίως χρησιμοποιούν τα Πρότυπα GRI για την υποβολή έκθεσης βιωσιμότητας, με το 73% των 250 μεγαλύτερων εταιριών παγκοσμίως να υποβάλλουν Εκθέσεις Βιωσιμότητας βάσει των Προτύπων GRI (Richard Threlfall, et al., 2020).

Από το 2016, τα Πρότυπα GRI είναι αρθρωτά, αλληλένδετα και έχουν σχεδιαστεί κυρίως για να χρησιμοποιούνται ως σύνολα, προκειμένου να προετοιμάσουν μια Έκθεση Βιωσιμότητας, η οποία εστιάζει σε ουσιαστικά ή ουσιαστικά θέματα. Τα τρία (3) καθολικά πρότυπα (βασικές αρχές, αρχές δημοσιοποίησης, διοικητική προσέγγιση) χρησιμοποιούνται από κάθε οργανισμό ο οποίος προετοιμάζει μια Έκθεση Βιωσιμότητας σύμφωνα με το πλαίσιο του οργανισμού αυτού. Ένας οργανισμός μπορεί να χρησιμοποιήσει όλα τα Πρότυπα GRI ή να επιλέξει συναφή προκειμένου να δημοσιεύσει συγκεκριμένες πληροφορίες. Η

¹⁴ <https://www.globalreporting.org/>

ευελιξία, μαζί με κάποιες συγκεκριμένες και λεπτομερείς κατευθυντήριες οδηγίες, κάνουν τα πρότυπα αυτά τόσο δημοφιλή (Κωνσταντίνος Μανασάκης, Θερίου Γεώργιος, 2021).

Το 2021, τα ενημερωμένα Πρότυπα GRI 2021 αντικατέστησαν τα Πρότυπα GRI 2016. Τα ενημερωμένα Πρότυπα περιλαμβάνουν μια σειρά από νέες απαιτήσεις, με στόχο να βελτιώσουν τη διαφάνεια και την αξιοπιστία της Έκθεσης Βιωσιμότητας από τις επιχειρήσεις. Οι βασικές διαφορές μεταξύ των δύο (2) εκδόσεων των προτύπων GRI συνοψίζονται σε τρία (3) σημεία, (α) στην δομή, (β) στην μέτρηση και στην σύνδεση της απόδοσης με την στρατηγική και τους στόχους της εταιρίας καθώς και (γ) στον εντοπισμό και στην αναφορά του αντίκτυπου της εταιρίας κατά όλο το μήκος της αλυσίδας αξίας τους και αντιστρόφως ανάλογα. Επιπλέον, η βασική διαφορά σε αυτήν την ενημέρωση είναι η ειδική εστίαση στα ανθρώπινα δικαιώματα καθώς και το ότι οι επιχειρήσεις πλέον θα πρέπει να λάβουν μέτρα πρόληψης, εντοπισμού, μείωσης και αντιμετώπισης των αρνητικών επιπτώσεων που έχει η λειτουργία τους σε σχέση με τα ανθρώπινα δικαιώματα, σύμφωνα με το επίπεδο εμπλοκής τους.

Ως προς την νέα δομή των Προτύπων, δημιουργήθηκε με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι ευκολότερη στην κατανόηση των πληροφοριών που παρέχονται, καθώς οι επιχειρήσεις μπορούν να επιλέξουν να αναφέρουν μόνο τα θέματα που είναι σχετικά με τη δραστηριότητά τους και τα θέματα ουσιαστικότητάς τους. Τα ενημερωμένα Πρότυπα γίνονται πιο απαιτητικά και στοχευμένα ως προς την μέτρηση και την σύνδεση της απόδοσης της επιχείρησης σε θέματα βιωσιμότητας, χρησιμοποιώντας δείκτες. Αυτή η προσέγγιση δίνει την δυνατότητα στις επιχειρήσεις να παρέχουν μια πιο συγκρίσιμη και αξιόπιστη εικόνα της απόδοσής τους, της στοχοθέτησής τους αλλά και της στρατηγικής που ακολουθούν σε όλο τον κύκλο εργασιών τους.

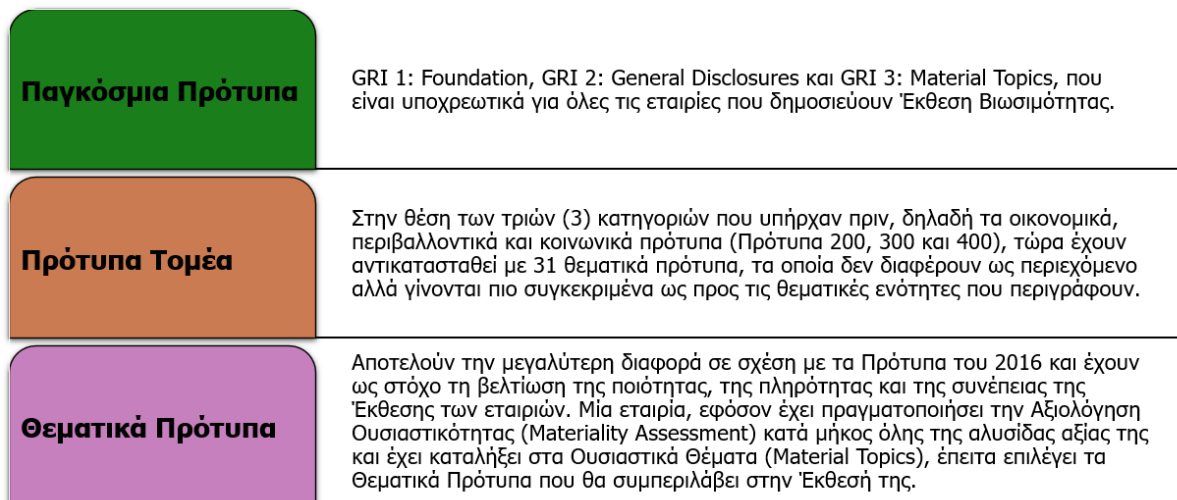
Η βάση των εν λόγω νέων προτύπων, διαμορφώνεται στο πρώτο Παγκόσμιο Πρότυπο (Universal Standard: GRI 1 Foundation 2021), μέσω της ενσωμάτωσης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με πλέον υποχρεωτικό χαρακτήρα, έναντι της προηγούμενης μορφής που είχε στα πρότυπα του GRI 2016, ως ένα προαιρετικό θεματικό πρότυπο. Με αυτόν τον τρόπο, κάθε εταιρία ή οργανισμός που θα εκδίδει Έκθεση σύμφωνα με τα ανανεωμένα Πρότυπα GRI 2021, καλείται να ενσωματώσει τέσσερα (4) βασικά στοιχεία: (α) τον αντίκτυπο που προκαλεί σε σχέση την οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον, ως αποτέλεσμα των επιχειρηματικών δράσεων και των εταιρικών σχέσεων του (β) τα πιο ουσιαστικά θέματα της εταιρίας που επηρεάζουν την οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένου των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (γ) την διαδικασία της δέουσας επιμέλειας (due diligence process), μέσω της οποίας η εταιρία μπορεί να εντοπίσει, να αποτρέψει, να μετριάσει και να αντιμετωπίσει το πραγματικό και υποθετικά αρνητικό αντίκτυπο που προκαλεί στην οικονομία, την κοινωνία και το περιβάλλον (δ) τα ενδιαφερόμενα μέρη, τα οποία επηρεάζονται από τις δραστηριότητες της εταιρίας. Τα παραπάνω στοιχεία, τα οποία είναι άρρηκτα συνδεδεμένα μεταξύ τους, αποτελούν βοηθό στον εντοπισμό και την δημιουργία μιας λίστας ουσιαστικών θεμάτων για την εταιρία, τα λεγόμενα «Material Topics». Τέλος, στο νέο πλαίσιο αυτών των προτύπων βιωσιμότητας, οι εταιρίες καλούνται να εντοπίσουν και να καταγράψουν στην Έκθεση Βιωσιμότητάς τους τον αρνητικό και δυνητικά αρνητικό αντίκτυπο που προκαλούν ή θα προκαλέσουν οι δράσεις και η λειτουργία τους στο περιβάλλον και την κοινωνία, καθώς και κατά πόσο η πράσινη μετάβαση θα επηρεάσουν την ροή εσόδων της εκάστοτε εταιρίας.

Γράφημα: B.A.1.3.1α

Πηγή: GRI Standards, 2022

Σύμφωνα με την νέα διαμόρφωση των προτύπων, παρουσιάζονται τρία (3) σύνολα Προτύπων GRI: τα **Παγκόσμια Πρότυπα** (Universal Standards), τα **Πρότυπα Τομέα** (Sector Standards) και τα **Θεματικά Πρότυπα** (Topic Standards).

Γράφημα: B.A.1.3.1β

Πηγή: GRI Standards, 2022

B.A.1.4 Ευρωπαϊκή Οδηγία Εταιρικής Βιωσιμότητας - European Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD)

Η οδηγία 2014/95/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου τροποποίησε την οδηγία 2013/34/ΕΕ όσον αφορά τη δημοσιοποίηση μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών από ορισμένες μεγάλες επιχειρήσεις και ομίλους. Η οδηγία CSRD αποσκοπεί στην αύξηση της ποιότητας της πληροφορίας που δημοσιεύεται από εταιρίες, καθώς και της διαφάνειας των εν λόγω πληροφοριών για θέματα βιωσιμότητας (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022).

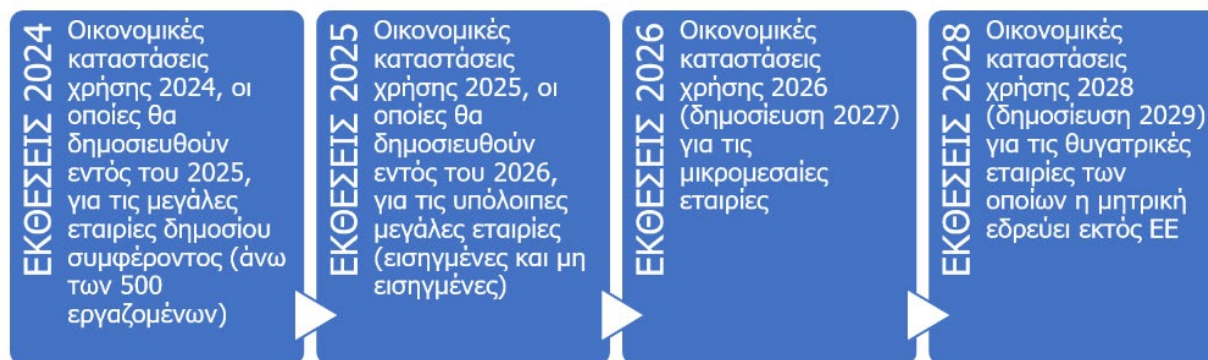
Με την οδηγία 2014/95/ΕΕ **θεσπίστηκε η υποχρέωση των επιχειρήσεων να δημοσιοποιούν πληροφορίες σε σχέση, τουλάχιστον, με περιβαλλοντικά θέματα, κοινωνικά θέματα και θέματα σχετικά με τους εργαζομένους, τον σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου, την καταπολέμηση της διαφθοράς και θέματα σχετικά με τη δωροδοκία**. Όσον αφορά τα θέματα αυτά, η οδηγία 2014/95/ΕΕ επιβάλλει στις επιχειρήσεις την υποχρέωση να δημοσιοποιούν πληροφορίες στους ακόλουθους τομείς υποβολής στοιχείων: επιχειρηματικό μοντέλο (πολιτικές, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών δέουσας επιμέλειας που εφαρμόζουν), τα αποτελέσματα των εν λόγω πολιτικών (κίνδυνοι και διαχείριση κινδύνων) και βασικοί δείκτες επιδόσεων (Key Performance Indicators – KPIs) που σχετίζονται με την επιχείρηση (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022).

Συγκεκριμένα, η οδηγία CSRD αφορά όλες τις μεγάλες εταιρίες (εισηγμένες και μη εισηγμένες εταιρίες της ΕΕ), οι οποίες πληρούν τουλάχιστον δύο (2) από τα παρακάτω κριτήρια:

- Περισσότερους από 250 εργαζομένους
- Καθαρό κύκλο εργασιών άνω των €40 εκατ.
- Πάνω από €20 εκατ. ετήσιο συνολικό ισολογισμό

Οι απαιτήσεις αυτές αφορούν επίσης και τις εταιρίες εκτός ΕΕ οι οποίες πραγματοποιούν καθαρό κύκλο εργασιών €150 εκατ. στην ΕΕ και έχουν τουλάχιστον μία θυγατρική ή υποκατάστημα στην ΕΕ. Τέλος, η οδηγία θα αφορά και τις εισηγμένες ΜΜΕ, όπου όμως αναμένεται να υπάρχει δυνατότητα εξαίρεσης για τις ΜΜΕ δίνοντας μία μεταβατική περίοδο προσαρμογής έως το 2028 (Grant Thornton, 2022). Περαιτέρω πληροφορίες αναγράφονται στους [Πίνακες](#).

Από πότε ισχύει η οδηγία CSRD;

Γράφημα: Β.Α.1.4α

Πηγή: Κατσούλη Κατερίνα, 2023

Κριτήρια καθορισμού του μεγέθους των εταιριών				
Κατάταξη Οντοτήτων	Μεγάλες Οντότητες	Μεσαίες Οντότητες	Μικρές Οντότητες	Πολύ Μικρές Οντότητες
Σύνολο ενεργητικού	>20.000.000	4.000.000-19.999.999	350.000-3.999.999	350.000<
Καθαρό ύψος κύκλου εργασιών	>40.000.000	8.000.000-39.999.999	700.000-7.999.999	700.000<
Μέσος όρος απασχολούμενων κατά τη διάρκεια της περιόδου	>250	50-249	10-49	10<

*Πρέπει να ισχύουν 2 από τα 3 κριτήρια.

Γράφημα: Β.Α.1.4β

Πηγή: Κατσούλη Κατερίνα, 2023

Β.Α.1.5 Υποβολή Έκθεσης Βιωσιμότητας σύμφωνα με την οδηγία CSRD – Βασικές Απαιτήσεις

Σύμφωνα με την οδηγία CSRD, οι μεγάλες επιχειρήσεις, και οι μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, εκτός από τις πολύ μικρές επιχειρήσεις, οι οποίες είναι οντότητες δημοσίου συμφέροντος, πρέπει να περιλαμβάνουν στην Έκθεση Βιωσιμότητας τις πληροφορίες που είναι αναγκαίες για την κατανόηση των επιπτώσεων της επιχείρησης σε θέματα βιωσιμότητας, καθώς και τις πληροφορίες που είναι αναγκαίες για την κατανόηση του τρόπου με τον οποίο τα θέματα βιωσιμότητας επηρεάζουν την εξέλιξη, τις επιδόσεις και τη θέση της επιχείρησης. Οι πληροφορίες που αναφέρονται παραπάνω πρέπει να είναι σαφώς αναγνωρίσιμες στην έκθεση διαχείρισης, σε ειδικό τμήμα της έκθεσης αυτής. Αναλυτικότερα, οι πληροφορίες πρέπει να περιλαμβάνουν τα εξής:

(α) **Σύντομη περιγραφή του επιχειρηματικού μοντέλου και της στρατηγικής της επιχείρησης**, στην οποία συμπεριλαμβάνονται:

- i) Η ανθεκτικότητα του επιχειρηματικού μοντέλου και της στρατηγικής της επιχείρησης έναντι κινδύνων που συνδέονται με θέματα βιωσιμότητας,

- ii) Οι ευκαιρίες για την επιχείρηση που σχετίζονται με θέματα βιωσιμότητας,
- iii) Τα σχέδια της επιχείρησης, συμπεριλαμβανομένης της υλοποίησης δράσεων και των σχετικών χρηματοδοτικών και επενδυτικών σχεδίων, ώστε να διασφαλίζεται ότι το επιχειρηματικό μοντέλο και η στρατηγική της επιχείρησης συνάδουν με τη μετάβαση προς μια βιώσιμη οικονομία και με τον περιορισμό της υπερθέρμανσης του πλανήτη σε 1,5 °C σύμφωνα με τη συμφωνία του Παρισιού στο πλαίσιο της σύμβασης πλαισίου των Ηνωμένων Εθνών για την κλιματική αλλαγή που εγκρίθηκε στις 12 Δεκεμβρίου 2015 και με τον στόχο της επίτευξης κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050, όπως ορίζεται στον κανονισμό (ΕΕ) 2021/1119 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, και, κατά περίπτωση, την έκθεση της επιχείρησης σε δραστηριότητες που σχετίζονται με τον άνθρακα, το πετρέλαιο και το φυσικό αέριο,
- iv) Ο τρόπος με τον οποίο το επιχειρηματικό μοντέλο και η στρατηγική της επιχείρησης λαμβάνουν υπόψη τα συμφέροντα των ενδιαφερόμενων μερών της επιχείρησης και τις επιπτώσεις της επιχείρησης σε θέματα βιωσιμότητας, και
- v) Ο τρόπος με τον οποίο έχει εφαρμοστεί η στρατηγική της επιχείρησης όσον αφορά τα θέματα βιωσιμότητας

(β) **Περιγραφή των χρονικά προσδιορισμένων στόχων** που αφορούν θέματα βιωσιμότητας και καθορίζονται από την επιχείρηση, συμπεριλαμβανομένων, κατά περίπτωση, των απόλυτων στόχων μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου τουλάχιστον για το 2030 και το 2050, περιγραφή της προόδου που έχει σημειώσει η επιχείρηση για την επίτευξη των εν λόγω στόχων, και δήλωση σχετικά με το κατά πόσον οι στόχοι της επιχείρησης που σχετίζονται με περιβαλλοντικούς παράγοντες βασίζονται σε επιστημονικά τεκμηριωμένα στοιχεία

(γ) **Περιγραφή του ρόλου των διοικητικών, διαχειριστικών και εποπτικών οργάνων** σε σχέση με θέματα βιωσιμότητας, καθώς και της εμπειρογνώσιας και των δεξιοτήτων τους για την εκπλήρωση αυτού του ρόλου ή της πρόσβασης των εν λόγω οργάνων στην εν λόγω εμπειρογνώσια και τις εν λόγω δεξιότητες

(δ) **Περιγραφή των πολιτικών της επιχείρησης** σε σχέση με θέματα βιωσιμότητας (π.χ. Πολιτική Ανθρώπινων Δικαιωμάτων)

(ε) **Πληροφορίες σχετικά με την ύπαρξη συστημάτων παροχής κινήτρων** που συνδέονται με θέματα βιωσιμότητας και τα οποία παρέχονται στα μέλη των διοικητικών, διαχειριστικών και εποπτικών οργάνων

(στ) **Περιγραφή:**

- i) της **διαδικασίας δέουσας επιμέλειας** που εφαρμόζεται από την επιχείρηση σε θέματα βιωσιμότητας, και, κατά περίπτωση, σύμφωνα με τις απαιτήσεις της Ένωσης για τη διεξαγωγή διαδικασίας δέουσας επιμέλειας από τις επιχειρήσεις,
- ii) των **κυριότερων πραγματικών ή δυνητικών αρνητικών επιπτώσεων που συνδέονται με τις δραστηριότητες της ίδιας της επιχείρησης** και με την **αλυσίδα αξίας της**, συμπεριλαμβανομένων των προϊόντων και των υπηρεσιών της, των επιχειρηματικών της σχέσεων και της αλυσίδας εφοδιασμού της, των μέτρων που λαμβάνονται για τον εντοπισμό και την παρακολούθηση των εν λόγω επιπτώσεων, καθώς και άλλων δυσμενών επιπτώσεων που η

επιχείρηση υποχρεούται να προσδιορίσει σύμφωνα με άλλες ενωσιακές απαιτήσεις για τη διεξαγωγή διαδικασίας δέουσας επιμέλειας από επιχειρήσεις, και

- iii) τυχόν **μέτρων** που λαμβάνονται από την επιχείρηση για την πρόληψη, τον μετριασμό, τη διόρθωση ή τον τερματισμό των πραγματικών ή δυνητικών αρνητικών επιπτώσεων, και του αποτελέσματος των εν λόγω μέτρων

(ζ) **Περιγραφή των κυριότερων κινδύνων για την επιχείρηση** που σχετίζονται με θέματα βιωσιμότητας, συμπεριλαμβανομένης περιγραφής των κυριότερων εξαρτήσεων της επιχείρησης από τα εν λόγω θέματα, καθώς και του τρόπου με τον οποίο η επιχείρηση διαχειρίζεται αυτούς τους κινδύνους (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022).

B.A.1.6 Δομή και Περιεχόμενο Ευρωπαϊκών Πρότυπων Έκθεσης Βιωσιμότητας (ESRS)

Από την οδηγία CSRD, προκύπτουν τα Ευρωπαϊκά Πρότυπα Έκθεσης Βιωσιμότητας, γνωστά και ως ESRS. Τα ESRS προσδιορίζουν τις πληροφορίες που γνωστοποιεί μια επιχείρηση σχετικά με τις σημαντικές επιπτώσεις, τους κινδύνους και τις ευκαιρίες της σε σχέση με περιβαλλοντικά, κοινωνικά και σχετικά με τη διακυβέρνηση θέματα βιωσιμότητας. Με βάση τα ESRS, οι επιχειρήσεις δεν είναι απαραίτητο να γνωστοποιούν πληροφορίες που αφορούν περιβαλλοντικά, κοινωνικά και σχετικά με τη διακυβέρνηση θέματα που καλύπτονται από ESRS, όταν η επιχείρηση έχει αξιολογήσει το εν λόγω θέμα ως μη σημαντικό. Οι πληροφορίες που γνωστοποιούνται σύμφωνα με τα ESRS δίνουν τη δυνατότητα στους χρήστες της δήλωσης βιωσιμότητας να κατανοήσουν τις σημαντικές επιπτώσεις της επιχείρησης στους ανθρώπους και στο περιβάλλον και τις σημαντικές συνέπειες των θεμάτων βιωσιμότητας στην εξέλιξη, στις επιδόσεις και στη θέση της επιχείρησης (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Ευρωπαϊκά Πρότυπα Έκθεσης Βιωσιμότητας (ESRS)

ESRS 1	Γενικές απαιτήσεις
ESRS 2	Γενικές γνωστοποιήσεις
ESRS E1	Κλιματική αλλαγή
ESRS E2	Ρύπανση
ESRS E3	Υδάτινοι και θαλάσσιοι πόροι
ESRS E4	Βιοποικιλότητα και οικοσυστήματα
ESRS E5	Χρήση πόρων και κυκλική οικονομία
ESRS S1	Οικείο εργατικό δυναμικό (εργαζόμενοι εταιρίας)
ESRS S2	Εργαζόμενοι στην αξιακή αλυσίδα
ESRS S3	Επηρεαζόμενες κοινότητες
ESRS S4	Καταναλωτές και τελικοί χρήστες
ESRS G1	Επιχειρηματική συμπεριφορά

Γράφημα: B.A.1.6a
Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023

Κατηγορίες προτύπων ESRS χωρίζονται σε τρεις (3) κατηγορίες ESRS: (α) τα οριζόντια πρότυπα, (β) τα θεματικά πρότυπα (περιβαλλοντικά, κοινωνικά και σχετικά με τη διακυβέρνηση πρότυπα), και (γ) τα ειδικά τομεακά πρότυπα. Τα οριζόντια πρότυπα και τα θεματικά πρότυπα είναι ανεξάρτητα από τομείς, γεγονός που σημαίνει ότι εφαρμόζονται σε όλες τις επιχειρήσεις, ανεξάρτητα από τους τομείς στους οποίους δραστηριοποιείται η επιχείρηση (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Τα οριζόντια πρότυπα ESRS 1 Γενικές απαιτήσεις και ESRS 2 Γενικές γνωστοποιήσεις εφαρμόζονται σε θέματα βιωσιμότητας που καλύπτονται από θεματικά και ειδικά τομεακά πρότυπα. Το εν λόγω πρότυπο (ESRS 1) περιγράφει την αρχιτεκτονική των προτύπων ESRS, εξηγεί τις συμβάσεις σύνταξης και τις θεμελιώδεις έννοιες και καθορίζει γενικές απαιτήσεις για την κατάρτιση και την παρουσίαση πληροφοριών σχετικά με τη βιωσιμότητα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Αντίστοιχα, το ESRS 2 θεσπίζει απαιτήσεις γνωστοποίησης σχετικά με τις πληροφορίες που παρέχει η επιχείρηση σε γενικό επίπεδο για όλα τα σημαντικά θέματα βιωσιμότητας σχετικά με τη διακυβέρνηση των τομέων υποβολής εκθέσεων, τη στρατηγική, τον αντίκτυπο, τη διαχείριση κινδύνων και ευκαιριών, καθώς και τους δείκτες μέτρησης και τους στόχους (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Τα θεματικά ESRS καλύπτουν ένα θέμα βιωσιμότητας και διαρθρώνονται σε θέματα και υποθέματα και, κατά περίπτωση, σε επιμέρους υποθέματα. Παράλληλα, τα θεματικά ESRS μπορούν να περιλαμβάνουν ειδικές απαιτήσεις που συμπληρώνουν τις γενικού επιπέδου απαιτήσεις γνωστοποίησης του ESRS 2. (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Τα ειδικά τομεακά πρότυπα εφαρμόζονται σε όλες τις επιχειρήσεις ενός τομέα. Καλύπτουν τις επιπτώσεις, τους κινδύνους και τις ευκαιρίες που είναι πιθανό να είναι σημαντικά για όλες τις επιχειρήσεις ενός συγκεκριμένου τομέα και που δεν καλύπτονται ή δεν καλύπτονται επαρκώς από θεματικά πρότυπα. Τα ειδικά τομεακά πρότυπα είναι πολυθεματικά και καλύπτουν τα θέματα που έχουν τη μεγαλύτερη συνάφεια με τον τομέα υπό εξέταση. Τα ειδικά τομεακά πρότυπα επιτυγχάνουν υψηλό βαθμό συγκρισιμότητας (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

Τι περιλαμβάνουν τα Ευρωπαϊκά Πρότυπα Έκθεσης Βιωσιμότητας (ESRS);

Διαμορφωμένα Drafts	Γενικά πρότυπα (εφαρμογή ανεξαρτήτως ουσιαστικού θέματος – cross-cutting)	Υπό Διαμόρφωση	Πρότυπα ανά τομέα δραστηριότητας (π.χ. Βιομηχανική παραγωγή, εξόρυξη, γεωργία, κλπ.)						
	ESRS 1 Γενικές αρχές δημοσίευσης		Πρότυπα μικρομεσαίων εταιριών						
	ESRS 2 Γενικές πληροφορίες, στρατηγική, διακυβέρνηση και μελέτη ουσιαστικότητας								
	Θεματικά πρότυπα (εφαρμογή ανεξαρτήτως τομέα δραστηριότητας – sector agnostic)								
	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Περιβάλλον</th> <th>Κοινωνία</th> <th>Διακυβέρνηση</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td> <ul style="list-style-type: none"> • ESRS E1-Κλιματική αλλαγή • ESRS E2-Ρύπανση • ESRS E3-Υδάτινοι και θαλάσσιοι πόροι • ESRS E4-Βιοποικιλότητα και οικοσυστήματα • ESRS E5-Χρήση πόρων και κυκλική οικονομία </td> <td> <ul style="list-style-type: none"> • ESRS S1-Οικείο εργατικό δυναμικό (εργαζόμενοι εταιρίας) • ESRS S2-Εργαζόμενοι στην αξιακή αλυσίδα • ESRS S3-Επηρεαζόμενες κοινότητες • ESRS S4-Καταναλωτές και τελικοί χρήστες </td> <td> <ul style="list-style-type: none"> • ESRS G1-Επιχειρηματική συμπεριφορά </td> </tr> </tbody> </table>	Περιβάλλον	Κοινωνία	Διακυβέρνηση	<ul style="list-style-type: none"> • ESRS E1-Κλιματική αλλαγή • ESRS E2-Ρύπανση • ESRS E3-Υδάτινοι και θαλάσσιοι πόροι • ESRS E4-Βιοποικιλότητα και οικοσυστήματα • ESRS E5-Χρήση πόρων και κυκλική οικονομία 	<ul style="list-style-type: none"> • ESRS S1-Οικείο εργατικό δυναμικό (εργαζόμενοι εταιρίας) • ESRS S2-Εργαζόμενοι στην αξιακή αλυσίδα • ESRS S3-Επηρεαζόμενες κοινότητες • ESRS S4-Καταναλωτές και τελικοί χρήστες 	<ul style="list-style-type: none"> • ESRS G1-Επιχειρηματική συμπεριφορά 		
Περιβάλλον	Κοινωνία	Διακυβέρνηση							
<ul style="list-style-type: none"> • ESRS E1-Κλιματική αλλαγή • ESRS E2-Ρύπανση • ESRS E3-Υδάτινοι και θαλάσσιοι πόροι • ESRS E4-Βιοποικιλότητα και οικοσυστήματα • ESRS E5-Χρήση πόρων και κυκλική οικονομία 	<ul style="list-style-type: none"> • ESRS S1-Οικείο εργατικό δυναμικό (εργαζόμενοι εταιρίας) • ESRS S2-Εργαζόμενοι στην αξιακή αλυσίδα • ESRS S3-Επηρεαζόμενες κοινότητες • ESRS S4-Καταναλωτές και τελικοί χρήστες 	<ul style="list-style-type: none"> • ESRS G1-Επιχειρηματική συμπεριφορά 							

Γράφημα: B.A.1.6β

Πηγή: Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023

Οι απαιτήσεις γνωστοποίησης στο ESRS 2, στα θεματικά ESRS και στα ειδικά τομεακά ESRS καλύπτουν τους ακόλουθους τομείς αναφοράς: (α) **Διακυβέρνηση (Governance)**: οι διαδικασίες διακυβέρνησης, οι έλεγχοι και οι διαδικασίες που χρησιμοποιούνται για την παρακολούθηση, τη διαχείριση και την επίβλεψη επιπτώσεων, κινδύνων και ευκαιριών, (β) **Στρατηγική (Strategy)**: ο τρόπος με τον οποίο η στρατηγική και το επιχειρηματικό μοντέλο της επιχείρησης αλληλεπιδρούν με τις σημαντικές επιπτώσεις, τους κινδύνους και τις ευκαιρίες της επιχείρησης, συμπεριλαμβανομένου του τρόπου με τον οποίο η επιχείρηση αντιμετωπίζει τις εν λόγω επιπτώσεις, τους κινδύνους και τις ευκαιρίες, (γ) **Διαχείριση επιπτώσεων, κινδύνων και ευκαιριών (Impact, risk and opportunity management)**: η/οι διαδικασία/-ες με την/τις οποία/-ες η επιχείρηση: i. εντοπίζει τις επιπτώσεις, τους κινδύνους και τις ευκαιρίες και αξιολογεί τη σημαντικότητα/ ουσιαστικότητά τους, ii. διαχειρίζεται σημαντικά θέματα βιωσιμότητας μέσω πολιτικών και δράσεων, και (δ) **Δείκτες μέτρησης και στόχοι (Metrics and targets)**: οι επιδόσεις της επιχείρησης, μεταξύ άλλων στόχοι που έχει θέσει και πρόοδος που έχει σημειωθεί ως προς την επίτευξή τους.

B.A.1.7 Διπλή Ουσιαστικότητα ως βάση της Έκθεσης Βιωσιμότητας (Double Materiality)

Τα Ευρωπαϊκά Πρότυπα Έκθεσης Βιωσιμότητας (ESRS) απαιτούν στην Έκθεση Βιωσιμότητας να περιλαμβάνονται πληροφορίες βιωσιμότητας σχετικά με σημαντικές επιπτώσεις, κινδύνους και ευκαιρίες που έχουν προσδιοριστεί μέσω μιας διαδικασίας αξιολόγησης ουσιαστικότητας που εφαρμόζει τις αρχές της διπλής ουσιαστικότητας. Συγκεκριμένα, η **Διπλή Ουσιαστικότητα (Double Materiality)** έχει δύο (2) διαστάσεις: την **Ουσιαστικότητα του Αντικτύπου (Impact Materiality)**, η οποία καλύπτει σημαντικές

πληροφορίες σχετικά με τις επιπτώσεις-επιδράσεις της επιχείρησης σε ζητήματα βιωσιμότητας (πχ. περιβαλλοντικά και κοινωνικά ζητήματα), και την **Χρηματοοικονομική Ουσιαστικότητα (Financial Materiality)**, η οποία καλύπτει σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τους κινδύνους και τις ευκαιρίες για την επιχείρηση που προκύπτουν από ζητήματα βιωσιμότητας (EFRAG, 2024).

Συγκεκριμένα, τα Πρότυπα ESRS ορίζουν τις δύο (2) διαστάσεις ως εξής:

α. Ουσιαστικότητα Αντικτύπου «Ένα ζήτημα βιωσιμότητας είναι ουσιαστικό από άποψη επιπτώσεων όταν αφορά στις σημαντικές πραγματικές ή πιθανές, θετικές ή αρνητικές, άμεσες ή έμμεσες (μέσω των προϊόντων και των υπηρεσιών της, καθώς και μέσω των επιχειρηματικών της σχέσεων) επιδράσεις της επιχείρησης σε ανθρώπους ή το περιβάλλον βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα.» (EFRAG, 2024)

β. Χρηματοοικονομική Ουσιαστικότητα «Ένα ζήτημα βιωσιμότητας είναι ουσιαστικό από χρηματοοικονομική άποψη εάν προκαλεί ή θα μπορούσε εύλογα να αναμένεται να προκαλέσει σημαντικές οικονομικές επιπτώσεις στην επιχείρηση. Αυτό ισχύει όταν ένα ζήτημα βιωσιμότητας δημιουργεί κινδύνους ή ευκαιρίες που έχουν σημαντική επίδραση ή θα μπορούσαν εύλογα να αναμένεται να έχουν σημαντική επίδραση στην ανάπτυξη, τη χρηματοοικονομική θέση, την οικονομική επίδοση, τις ταμειακές ροές, την πρόσβαση σε χρηματοδότηση ή το κόστος κεφαλαίου της επιχείρησης βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα.» (EFRAG, 2024)

Οι αξιολογήσεις της Ουσιαστικότητας Αντικτύπου και της Χρηματοοικονομικής Ουσιαστικότητας είναι αλληλένδετες και λαμβάνονται υπόψη οι αλληλεξαρτήσεις μεταξύ αυτών των δύο (2) διαστάσεων. Κατά κανόνα, η αξιολόγηση των επιπτώσεων είναι η αφετηρία, μολονότι ενδέχεται να υπάρχουν επίσης σημαντικοί κίνδυνοι και ευκαιρίες που δεν σχετίζονται με τις επιπτώσεις της επιχείρησης. Ο αντικτύπος στην βιωσιμότητα μπορεί να είναι οικονομικά σημαντικός από την έναρξή του ή να καταστεί οικονομικά σημαντικός όταν θα μπορούσε εύλογα να αναμένεται ότι θα επηρεάσει την οικονομική θέση, τις χρηματοοικονομικές επιδόσεις, τις ταμειακές ροές της επιχείρησης, την πρόσβασή της σε χρηματοδότηση ή το κόστος κεφαλαίου βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα. Οι επιπτώσεις αποτυπώνονται από τη σκοπιά της ουσιαστικότητας του αντικτύπου, ανεξάρτητα από το αν είναι οικονομικά σημαντικές ή όχι (EFRAG, 2024).

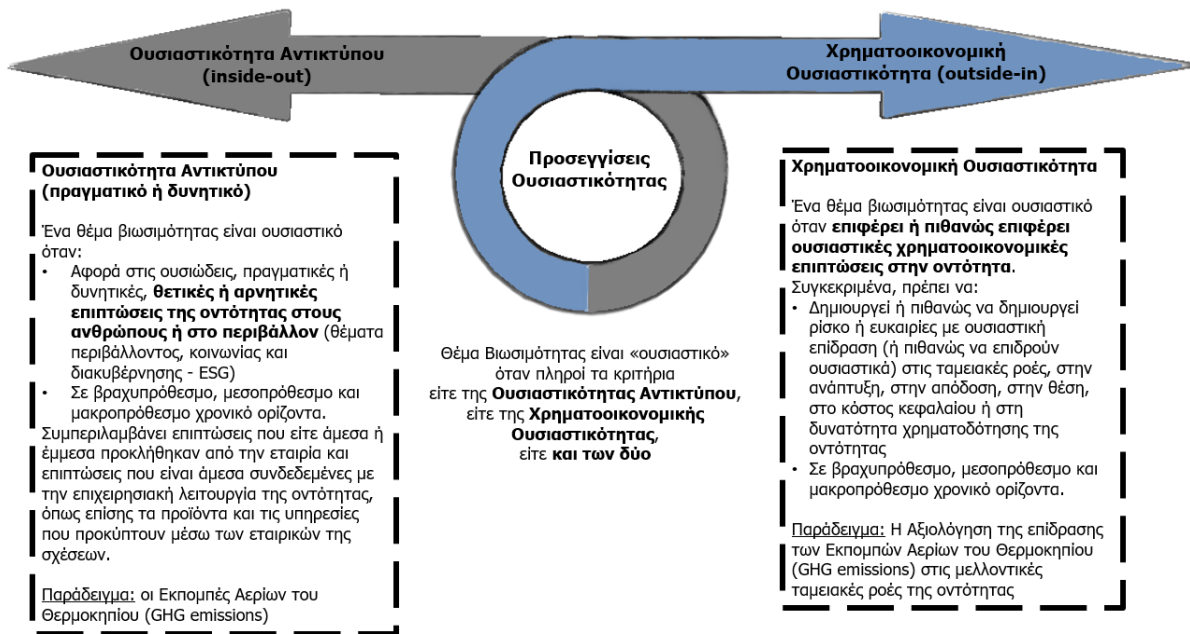
Κατά τον εντοπισμό και την αξιολόγηση των επιπτώσεων, των κινδύνων και των ευκαιριών στην αλυσίδα αξίας της επιχείρησης για τον προσδιορισμό της ουσιαστικότητας τους, η επιχείρηση επικεντρώνεται σε τομείς στους οποίους θεωρείται πιθανό να προκύψουν επιπτώσεις, κίνδυνοι και ευκαιρίες, με βάση τη φύση των σχετικών δραστηριοτήτων, επιχειρηματικών σχέσεων, γεωγραφικών περιοχών ή άλλων παραγόντων.

Η διενέργεια αξιολόγησης της ουσιαστικότητας είναι απαραίτητη προκειμένου η επιχείρηση να εντοπίσει τις σημαντικές επιπτώσεις, τους κινδύνους και τις ευκαιρίες προς αναφορά. Η αξιολόγηση της ουσιαστικότητας αποτελεί την αφετηρία για την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας στο πλαίσιο των ESRS. Συγκεκριμένα, οι επιχειρήσεις καλούνται να γνωστοποιήσουν την σχετική διαδικασία της επιχείρησης για τον εντοπισμό των επιπτώσεων, των κινδύνων και των ευκαιριών και την αξιολόγηση της ουσιαστικότητάς τους. Ένα θέμα βιωσιμότητας είναι σημαντικό ή ουσιαστικό όταν πληροί τα κριτήρια που ορίζονται για την ουσιαστικότητα αντικτύπου ή τη χρηματοοικονομική ουσιαστικότητα ή και τα δύο (European Commission).

Η Αξιολόγηση Ουσιαστικότητας (Materiality Assessment) χρησιμοποιείται για τον εντοπισμό των σημαντικών πληροφοριών που πρέπει να περιλαμβάνονται στην Έκθεση Βιωσιμότητας. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αξιολόγησης ουσιαστικότητας, η επιχείρηση θα πρέπει να εντοπίσει όλες τις σημαντικές επιπτώσεις, κινδύνους και ευκαιρίες σε θέματα περιβάλλοντος, κοινωνίας και διακυβέρνησης στις δικές της δραστηριότητες καθώς και στην αλυσίδα αξίας (upstream & downstream), και συνεπώς να αποκλείσει εκείνα τα θέματα που δεν είναι ουσιαστικά. Εάν η διαδικασία δεν είναι κατάλληλα σχεδιασμένη, μπορεί να εκθέσει την επιχείρηση σε ελλιπή αναφορά (δηλαδή, όταν σημαντικές επιπτώσεις, κίνδυνοι ή ευκαιρίες δεν γνωστοποιούνται) και με αυτό τον τρόπο μπορεί να οδηγηθεί σε greenwashing ή διαφορετικά «πράσινο ξέπλυμα». Αυτή η διαδικασία είναι το σημείο εκκίνησης για τον προσδιορισμό των σημαντικών πληροφοριών που πρέπει να γνωστοποιούνται στην Έκθεση Βιωσιμότητας σχετικά με αυτές τις σημαντικές επιπτώσεις, κινδύνους και ευκαιρίες. Εάν η επιχείρηση, για λόγους διαχείρισης, εντοπίσει μεγάλο αριθμό επιπτώσεων, κινδύνων και ευκαιριών, μπορεί να τις προτεραιοποιήσει με την πάροδο του χρόνου με μια ορισμένη σειρά.

Ωστόσο, για σκοπούς αναφοράς, αυτή η ιεράρχηση δεν πρέπει να έχει ως αποτέλεσμα την εξαίρεση σημαντικών επιπτώσεων, κινδύνων και ευκαιριών, ιδίως όταν δεν αντιμετωπίζονται ή δεν αντιμετωπίζονται πλήρως από την επιχείρηση μέσω πολιτικών, στόχων και σχεδίων δράσης. Συνεπώς, η επιχείρηση θα πρέπει να αναφέρει όλες τις σημαντικές επιπτώσεις, κινδύνους και ευκαιρίες της, ανεξάρτητα από το αν έχουν ληφθεί ή σχεδιάζονται μέτρα για να τις αντιμετωπίσουν. Επιπλέον, η αξιολόγηση ουσιαστικότητας πρέπει να βασίζεται σε τεκμηριωμένη απόδειξη και να βασίζεται όσο το δυνατόν περισσότερο σε αντικειμενικές πληροφορίες. Θα πρέπει να αντανakλά την εφαρμογή των κριτηρίων ουσιαστικότητας του αντικτύπου και της χρηματοοικονομικής ουσιαστικότητας που ορίζονται στα ESRS (EFRAG, 2024).

Ανάλογα με το πρότυπο βιωσιμότητας που χρησιμοποιείται, εστιάζεται μια διαφορετική προσέγγιση της Αξιολόγησης Ουσιαστικότητας. Συγκεκριμένα, τα Πρότυπα IFRS Sustainability Disclosure Standards εστιάζουν στην χρηματοοικονομική ουσιαστικότητα, ενώ τα Πρότυπα GRI 2021 εστιάζουν στην Ουσιαστικότητα του Αντικτύπου και τα Πρότυπα ESRS εστιάζουν στην Διπλή Ουσιαστικότητα. Στο παρακάτω διάγραμμα συνοψίζεται η ερμηνεία και το περιεχόμενο των παραπάνω:

Γράφημα: B.A.1.7

Πηγή: EFRAG, 2024

B.A.1.7.1 Ουσιαστικότητα Αντικτύπου (Impact Materiality)

Ένα θέμα βιωσιμότητας είναι σημαντικό από τη σκοπιά του αντικτύπου όταν αφορά τις σημαντικές πραγματικές ή δυνητικές, θετικές ή αρνητικές επιπτώσεις της επιχείρησης στους ανθρώπους ή στο περιβάλλον βραχυπρόθεσμο, μεσοπρόθεσμο ή μακροπρόθεσμο. Στις επιπτώσεις περιλαμβάνονται εκείνες που συνδέονται με τις δραστηριότητες και την ανάντη (upstream) και κατόντη (downstream) αλυσίδα αξίας της ίδιας της επιχείρησης, μεταξύ άλλων μέσω των προϊόντων και των υπηρεσιών της, καθώς και μέσω των επιχειρηματικών της σχέσεων. Οι επιχειρηματικές σχέσεις καλύπτουν τις σχέσεις στην αλυσίδα αξίας της επιχείρησης, ανάντη (upstream) και κατόντη (downstream), και δεν περιορίζονται σε άμεσες συμβατικές σχέσεις.

Στο πλαίσιο αυτό, οι επιπτώσεις στους ανθρώπους ή στο περιβάλλον περιλαμβάνουν επιπτώσεις αναφορικά με περιβαλλοντικά, κοινωνικά και σχετικά με τη διακυβέρνηση θέματα. Η Αξιολόγηση της Ουσιαστικότητας των αρνητικών επιπτώσεων βασίζεται στη [Διαδικασία Δέουσας Επιμέλειας](#) που ορίζεται στις διεθνείς πράξεις των κατευθυντήριων αρχών του ΟΗΕ για τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα και στις [κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις](#). Για τις πραγματικές αρνητικές επιπτώσεις, η ουσιαστικότητα βασίζεται στη σοβαρότητα του αντικτύπου, ενώ για τις δυνητικές αρνητικές επιπτώσεις βασίζεται στη σοβαρότητα και την πιθανότητα πρόκλησης του αντικτύπου. Η σοβαρότητα βασίζεται στους ακόλουθους παράγοντες: (α) στην κλίμακα, (β) στην έκταση και (γ) στον ανεπανόρθωτο χαρακτήρα του αντικτύπου. Σε περίπτωση δυνητικού αρνητικού αντικτύπου στα ανθρώπινα δικαιώματα, η σοβαρότητα του αντικτύπου υπερισχύει της πιθανότητας πρόκλησης.

Για τις θετικές επιπτώσεις, η ουσιαστικότητα βασίζεται στα εξής: (α) στην κλίμακα και το πεδίο εφαρμογής του αντικτύπου για τις πραγματικές επιπτώσεις και (β) στην κλίμακα, το πεδίο εφαρμογής και την πιθανότητα πρόκλησης του αντικτύπου για τις δυνητικές επιπτώσεις (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

B.A.1.7.2 Χρηματοοικονομική Ουσιαστικότητα (Financial Materiality)

Το πεδίο εφαρμογής της Χρηματοοικονομικής ουσιαστικότητας για την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας αποτελεί επέκταση του πεδίου εφαρμογής της ουσιαστικότητας που χρησιμοποιείται στην διαδικασία προσδιορισμού των πληροφοριών που πρέπει να περιλαμβάνονται στις οικονομικές καταστάσεις της επιχείρησης. Η αξιολόγηση της Χρηματοοικονομικής Ουσιαστικότητας αντιστοιχεί στον προσδιορισμό των πληροφοριών που θεωρούνται σημαντικές για τους κύριους χρήστες χρηματοοικονομικής αναφοράς γενικού σκοπού κατά τη λήψη αποφάσεων σχετικά με την παροχή πόρων στην οντότητα.

Ένα θέμα βιωσιμότητας είναι σημαντικό από οικονομική άποψη αν προκαλεί ή θα μπορούσε εύλογα να αναμένεται ότι θα προκαλέσει σημαντικές χρηματοοικονομικές συνέπειες στην επιχείρηση. Αυτό συμβαίνει όταν ένα θέμα βιωσιμότητας δημιουργεί κινδύνους ή ευκαιρίες που επηρεάζουν σημαντικά, ή θα μπορούσε εύλογα να αναμένεται ότι θα επηρεάσουν σημαντικά, την εξέλιξη, την οικονομική θέση, τις χρηματοοικονομικές επιδόσεις, τις ταμειακές ροές της επιχείρησης, την πρόσβασή της σε χρηματοδότηση ή το κόστος κεφαλαίου της επιχείρησης βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα ή μακροπρόθεσμα. Οι κίνδυνοι και οι ευκαιρίες μπορεί να απορρέουν από παρελθόντα ή μελλοντικά γεγονότα. Η χρηματοοικονομική ουσιαστικότητα ενός θέματος βιωσιμότητας δεν περιορίζεται σε θέματα που βρίσκονται υπό τον έλεγχο της επιχείρησης, αλλά περιλαμβάνει πληροφορίες σχετικά με σημαντικούς κινδύνους και ευκαιρίες που αποδίδονται στις επιχειρηματικές σχέσεις πέραν του πεδίου εφαρμογής της ενοποίησης που χρησιμοποιείται για την κατάρτιση των οικονομικών καταστάσεων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

B.A.1.7.3 Ευρωπαϊκή Διαδικασία Δέουσας Επιμέλειας (EU Due Diligence)

Σύμφωνα με το άρθρο 19α παράγραφος 1 και το άρθρο 29α παράγραφος 1 της οδηγίας 2013/34/ΕΕ, οι επιχειρήσεις υποχρεούνται να δημοσιοποιούν πληροφορίες σχετικά με πέντε (5) τομείς υποβολής στοιχείων: επιχειρηματικό μοντέλο, εταιρικές πολιτικές, συμπεριλαμβανομένων των διαδικασιών **δέουσας επιμέλειας** που εφαρμόζουν, τα αποτελέσματα των εν λόγω πολιτικών, κίνδυνοι και διαχείριση κινδύνων, και βασικοί δείκτες επιδόσεων που σχετίζονται με τον συγκεκριμένο τομέα επιχειρήσεων. Επιπλέον των τομέων υποβολής στοιχείων που προσδιορίζονται, οι επιχειρήσεις θα πρέπει να υποχρεούνται να δημοσιοποιούν πληροφορίες σχετικά με την επιχειρηματική τους στρατηγική και την ανθεκτικότητα του επιχειρηματικού μοντέλου και της στρατηγικής όσον αφορά τους κινδύνους που σχετίζονται με θέματα βιωσιμότητας. Θα πρέπει επίσης να υποχρεούνται να δημοσιοποιούν τυχόν σχέδια που ενδέχεται να έχουν, ώστε να διασφαλίζεται ότι το επιχειρηματικό μοντέλο και η στρατηγική τους συνάδουν με τη μετάβαση προς μια βιώσιμη οικονομία και με τους στόχους του περιορισμού της υπερθέρμανσης του πλανήτη στον 1,5 °C σύμφωνα με τη Συμφωνία του Παρισιού και της επίτευξης κλιματικής ουδετερότητας (Net Zero) έως το 2050, όπως ορίζεται στον κανονισμό (ΕΕ) 2021/1119, με μηδενική ή περιορισμένη υπέρβαση.

Το αποτέλεσμα της διαδικασίας δέουσας επιμέλειας όσον αφορά τη βιωσιμότητα της επιχείρησης καθορίζει την αξιολόγηση της επιχείρησης σχετικά με τις σημαντικές επιπτώσεις, τους κινδύνους και τις ευκαιρίες της. Τα ESRS δεν επιβάλλουν απαιτήσεις διενέργειας δέουσας επιμέλειας, ομοίως, δεν διευρύνουν ούτε

τροποποιούν τον ρόλο των διοικητικών, διαχειριστικών ή εποπτικών οργάνων της επιχείρησης όσον αφορά τη διεξαγωγή της δέουσας επιμέλειας.

Οι επιχειρήσεις υποχρεούνται να γνωστοποιούν αν και με ποιον τρόπο το επιχειρηματικό μοντέλο και η στρατηγική τους λαμβάνουν υπόψη τα συμφέροντα των ενδιαφερόμενων μερών, τυχόν ευκαιρίες για την επιχείρηση που προκύπτουν από θέματα βιωσιμότητας, την εφαρμογή των πτυχών της επιχειρηματικής στρατηγικής που επηρεάζουν ή επηρεάζονται από θέματα βιωσιμότητας, τυχόν στόχους βιωσιμότητας που θέτει η επιχείρηση και την πρόοδο που έχει σημειωθεί για την επίτευξή τους, τον ρόλο του διοικητικού συμβουλίου και της διοίκησης σε σχέση με θέματα βιωσιμότητας, τις κυριότερες πραγματικές και δυνητικές αρνητικές επιπτώσεις που συνδέονται με τις δραστηριότητες της επιχείρησης, και τον τρόπο με τον οποίο η επιχείρηση έχει προσδιορίσει τις πληροφορίες που υποβάλλει.

Η δέουσα επιμέλεια είναι η διαδικασία που εφαρμόζουν οι επιχειρήσεις για τον προσδιορισμό, την παρακολούθηση, την πρόληψη, τον μετριασμό, τη διόρθωση ή τον τερματισμό των κυριότερων πραγματικών και δυνητικών αρνητικών επιπτώσεων που συνδέονται με τις δραστηριότητές τους και προσδιορίζει τον τρόπο αντιμετώπισης αυτών των αρνητικών επιπτώσεων από τις επιχειρήσεις. Οι επιπτώσεις που συνδέονται με τις δραστηριότητες μιας επιχείρησης περιλαμβάνουν τις επιπτώσεις που προκαλούνται άμεσα από την επιχείρηση, τις επιπτώσεις στις οποίες συμβάλλει η επιχείρηση και τις επιπτώσεις που συνδέονται με διαφορετικό τρόπο με την αλυσίδα αξίας της επιχείρησης. Η διαδικασία δέουσας επιμέλειας αφορά ολόκληρη την αλυσίδα αξίας της επιχείρησης (upstream & downstream), η οποία περιλαμβάνει τις δραστηριότητες της ίδιας της επιχείρησης, τα προϊόντα και τις υπηρεσίες της, καθώς και τις επιχειρηματικές της σχέσεις και τις αλυσίδες εφοδιασμού της. Σύμφωνα με τις κατευθυντήριες αρχές των Ηνωμένων Εθνών για τις επιχειρήσεις και τα ανθρώπινα δικαιώματα και τις κατευθυντήριες γραμμές του ΟΟΣΑ για τις πολυεθνικές επιχειρήσεις, μια πραγματική ή δυνητική αρνητική επίπτωση πρέπει να θεωρείται «κυριότερη» επίπτωση όταν συγκαταλέγεται στις σημαντικότερες επιπτώσεις που συνδέονται με τις δραστηριότητες της επιχείρησης με βάση τα ακόλουθα: τη σοβαρότητα των επιπτώσεων στους ανθρώπους ή στο περιβάλλον, τον αριθμό των ατόμων που επηρεάζονται ή θα μπορούσαν να επηρεαστούν ή το μέγεθος της ζημίας στο περιβάλλον, και την ευκολία με την οποία θα μπορούσε να επανορθωθεί η ζημία, με την επαναφορά του περιβάλλοντος ή των ανθρώπων που επηρεάστηκαν στην προηγούμενη κατάστασή τους (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2023).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β: ΜΕΡΟΣ Β | Πρότυπα Βιώσιμης Ανάπτυξης & Έκθεση Βιωσιμότητας

Βάσει της ερευνητικής μελέτης με τίτλο «Sustainability Counts II: State of sustainability reporting in Asia Pacific», η οποία διενεργήθηκε από την PwC σε συνεργασία με το Κέντρο Διακυβέρνησης και Βιωσιμότητας (Centre for Governance and Sustainability) του Εθνικού Πανεπιστημίου της Σιγκαπούρης (National University of Singapore (NUS) Business School), προέκυψαν τα παρακάτω πορίσματα.

B.B.1 Έκθεση Βιωσιμότητας στην Περιοχή Ασίας-Ειρηνικού – Τι επικρατεί;

Τα τελευταία χρόνια, στην περιοχή της Ασίας-Ειρηνικού παρατηρείται αύξηση στην έκδοση ετήσιας έκθεσης βιωσιμότητας, και συγκεκριμένα της χρήσης των εθελοντικών βιώσιμων προτύπων ISSB – IFRS Sustainability Disclosure Standards με πολλές εταιρίες της Ασίας-Ειρηνικού να σχεδιάζουν ή να τα έχουν ήδη εφαρμόσει στην έκθεση βιωσιμότητάς τους. Παράλληλα, η πλειοψηφία των εταιριών επιλέγουν να εκδώσουν έκθεση βιωσιμότητας βάσει των εθελοντικών προτύπων Global Reporting Initiative (GRI). Όσον αφορά την εξωτερική και η εσωτερική διασφάλιση (external & internal audit) ως προς τα μη χρηματοοικονομικά στοιχεία που παραθέτουν στην έκθεση βιωσιμότητας, οι εταιρίες παραμένουν σε χαμηλά επίπεδα σε όλη την Ασία και τον Ειρηνικό με εξαίρεση τη Νότια Κορέα και την Ταϊβάν (Fang Eu-Lin, et al., 2023).

B.B.2 Σύγκριση Πρότυπα ESRS με τα Πρότυπα ISSB

Η ορθή διαχείριση βιώσιμων θεμάτων εντείνεται με την πάροδο των χρόνων και ως εκ τούτου έχει δοθεί μεγάλη έμφαση στην ανάπτυξη παγκοσμίως συνεπακόλουθων, συγκρίσιμων και αξιόπιστων προτύπων βιωσιμότητας αναφοράς, λόγω των αυξημένων αιτημάτων για μεγαλύτερη διαφάνεια σε θέματα βιωσιμότητας από επενδυτές, ρυθμιστικούς φορείς και άλλα ενδιαφερόμενα μέρη. Συγκεκριμένα, δύο (2) από τα πιο διαδεδομένα βιώσιμα πρότυπα είναι τα υποχρεωτικά Ευρωπαϊκά πρότυπα για την Έκθεση Βιωσιμότητας, European Sustainability Reporting Standards (ESRS) και τα εθελοντικά Πρότυπα International Sustainability Standards Board (ISSB) Standards. Ο κορμός των δύο (2) Προτύπων επικεντρώνεται σε διαφορετικές πτυχές της Έκθεσης Βιωσιμότητας με το Πρότυπο ISSB να αναδεικνύει την Χρηματοοικονομική Ουσιαστικότητα (Financial Materiality), ενώ το Ευρωπαϊκό Πρότυπο ESRS να αναδεικνύει την Διπλή Ουσιαστικότητα (Double Materiality) (Fang Eu-Lin, et al., 2023).

B.B.2.1 ISSB - International Sustainability Standards Board | Πρότυπα IFRS S1 & S2

Ο IFRS, ένας διεθνής μη κερδοσκοπικός οργανισμός, ανακοίνωσε, την δημιουργία του Διεθνές Συμβουλίου Προτύπων Βιωσιμότητας (International Sustainability Standards Board – ISSB), στόχος του οποίου είναι η ανάπτυξη ενός παγκόσμιου ορόσημου-πλαίσου βιώσιμων προτύπων σχεδιασμένο για να καλύψει τις αναδυόμενες ανάγκες των εταιριών ως προς την έκδοση Γενικής Χρήσης Οικονομικών Εκθέσεων (General-purpose Financial/ Annual Reports) και αντίστοιχα για να προσφέρει σημαντικές πληροφορίες που πιθανώς να επηρεάσουν τις αποφάσεις των επενδυτών, τραπεζών και άλλων κύριων χρηστών των γνωστοποιήσεων. Τα Πρότυπα που έχουν εκδοθεί προς το παρόν εστιάζουν στην περιβαλλοντική διάσταση της βιωσιμότητας, μελλοντικά θα επεκταθούν σε όλες τις διαστάσεις της βιωσιμότητας (Περιβάλλον, Κοινωνία και Διακυβέρνηση - ESG). Τα Πρότυπα IFRS βασίζονται σε ήδη υφιστάμενα βιώσιμα πρότυπα και πλαίσια, όπως

τα Climate-related Financial Disclosures-TCFD, τα Πρότυπα GRI και τα Πρότυπα Sustainability Accounting Standards Board-SASB (Fang Eu-Lin, et al., 2023).

Στις 26 Ιουνίου 2023, το Συμβούλιο ISSB εξέδωσε τα πρώτα παγκόσμια πρότυπα γνωστοποίησης βιωσιμότητας, το Πρότυπο IFRS S1-Γενικές Απαιτήσεις για γνωστοποίηση χρηματοοικονομικών πληροφοριών που σχετίζονται με την βιωσιμότητα και το Πρότυπο IFRS S2-Γνωστοποιήσεις που σχετίζονται με το κλίμα, τα οποία τέθηκαν σε ισχύ για ετήσιες χρονικές περιόδους αναφοράς που αρχίζουν από την 1η Ιανουαρίου 2024. Το βασικό περιεχόμενο κάθε προτύπου περιλαμβάνει γνωστοποιήσεις που σχετίζονται με τη γενική βιωσιμότητα και τους ειδικούς για το κλίμα κινδύνους και ευκαιρίες, αντίστοιχα, συμπεριλαμβανομένης της διακυβέρνησης, ή τους ελέγχους διαδικασιών και τις διαδικασίες που χρησιμοποιούνται για την παρακολούθηση και τη διαχείριση αυτών των κινδύνων και ευκαιριών, τη στρατηγική ή την προσέγγιση που χρησιμοποιείται για τη διαχείριση των κινδύνων και των ευκαιριών. Η διαχείριση κινδύνων ή οι διαδικασίες που χρησιμοποιούνται για τον εντοπισμό, την αξιολόγηση και την παρακολούθηση των κινδύνων και των ευκαιριών, και μετρήσεις και στόχους, συμπεριλαμβανομένης της προόδου προς τους στόχους που έχει θέσει η εταιρία ή απαιτείται να εκληρωθεί από νόμο ή κανονισμό (Fang Eu-Lin, et al., 2023).

B.B.2.2 Σύγκριση μεταξύ των δύο (2) Βιώσιμων Πλαισίων-Προτάσεων | EFRAG vs ISSB

	EFRAG	ISSB
Υποχρεωτικότητα εφαρμογής (Enforceability)	Τα Πρότυπα ESRS αναπτύσσονται από την EFRAG, και καθίστανται υποχρεωτικά βάσει της οδηγίας CSRD	Η υιοθέτηση των Προτύπων IFRS εναπόκειται στην εκάστοτε δικαιοδοσία
Πεδίο εφαρμογής (Scope)	Μεγάλο φάσμα εισηγμένων και ιδιωτικών Ευρωπαϊκών εταιριών ή ομίλων, καθώς και μη-Ευρωπαϊκές εταιρίες ή ομίλους με σημαντική λειτουργία στην ΕΕ	Η υιοθέτηση των Προτύπων IFRS εναπόκειται στην εκάστοτε δικαιοδοσία
Θέματα στο πεδίο εφαρμογής (Topics in scope)	Τα Πρότυπα ESRS καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα θεμάτων που αφορούν το περιβάλλον, την κοινωνία και τη διακυβέρνηση (ESG)	Τα Πρότυπα IFRS καλύπτουν κινδύνους από την κλιματική αλλαγή και γενικότερα από την βιώσιμη ανάπτυξη (Περατέρω θεματικά πρότυπα αναμένονται να εκδοθούν μελλοντικά)
Τομεακά Πρότυπα (Industry-specific disclosures)	Βρίσκονται υπό ανάπτυξη	Μια εταιρεία υποχρεούται να "αναφέρει και να εξετάσει" την εφαρμοστικότητα των θεμάτων σύμφωνα με τα Πρότυπα SASB
Αξιολόγηση Ουσιαστικότητας (Materiality)	Εστιάζει σε πολλαπλά ενδιαφερόμενα μέρη (σύμφωνα με τη διπλή ουσιαστικότητα)	Η Ουσιαστικότητα αξιολογείται σύμφωνα με παράγοντες που δυνητικά αναμένεται να επηρεάσουν τις αποφάσεις που λαμβάνουν οι κύριοι χρήστες αυτών των πληροφοριών
Αναφορά στις Εκπομπές Αερίων του Θερμοκηπίου (GHG emissions reporting)	Απαιτείται αναφορά του Score 1, 2 και 3*	Απαιτείται αναφορά του Score 1, 2 και 3*
Τοποθεσία Πληροφοριών στην Εταιρική Έκθεση	Πρέπει να συμπεριληφθούν σε μια ειδική ενότητα της Έκθεσης	Οι πληροφορίες πρέπει να συμπεριληφθούν ως τμήμα της Γενικής Οικονομικής Έκθεσης
Διασφάλιση	Οι πληροφορίες βιωσιμότητας θα υπόκεινται αρχικά σε περιορισμένη διασφάλιση, μεταβαίνοντας σταδιακά σε εύλογη διασφάλιση σε απροσδιόριστη ημερομηνία	Οι μη χρηματοοικονομικές πληροφορίες θα υπόκεινται σε διασφάλιση σύμφωνα με τους θεσμοθετημένους κανόνες από τις δικαιοδοσίες που υιοθετούν τα Πρότυπα
Χρονοδιάγραμμα υλοποίησης	Διαφορετικά στάδια υλοποίησης βάσει του τύπου οντότητας, με αφετηρία το έτος 2024	Εξαρτάται από τον τρόπο εφαρμογής των Προτύπων από την εκάστοτε δικαιοδοσία

*Score 1 άμεσες εκπομπές, Score 2 έμμεσες εκπομπές από την παραγωγή/ διάθεση ηλεκτρικής ενέργειας και Score 3 έμμεσες εκπομπές που σχετίζονται με την εφοδιαστική αλυσίδα.

Γράφημα: B.B.2.2

Πηγή: Fang Eu-Lin, et al., 2023

B.B.3 Προκλήσεις & ευκαιρίες εφαρμογής ή μη της οδηγίας CSRD

Τα τελευταία έτη παρατηρείται σημαντική αύξηση της ζήτησης για πληροφορίες εταιρικής βιωσιμότητας, ιδίως από την πλευρά της επενδυτικής κοινότητας. Συγκεκριμένα, η αύξηση οφείλεται στη μεταβαλλόμενη φύση των κινδύνων για τις επιχειρήσεις και στην ολοένα και μεγαλύτερη επίγνωση που έχουν οι επενδυτές όσον αφορά τις οικονομικές επιπτώσεις των εν λόγω κινδύνων. Αυτό ισχύει ειδικότερα στην περίπτωση των χρηματοοικονομικών κινδύνων που αφορούν το κλίμα. Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, οι εταιρίες που εκδίδουν ετησίως Έκθεση Βιωσιμότητας έχουν περισσότερες πιθανότητες πρόσβασης σε χρηματοοικονομικά κεφάλαια, διότι η επενδυτική/ δανειστική κοινότητα θέτει την βιωσιμότητα ως προϋπόθεση κατά λήψη χρηματοδοτικών και επενδυτικών αποφάσεων.

Παράλληλα, μέσω της διαδικασίας δημοσιοποίησης της εν λόγω Έκθεσης, αυξάνεται η επίγνωση τόσο των κινδύνων όσο και των ευκαιριών για τις εταιρίες και τις επενδύσεις αντίστοιχα που προκύπτουν από άλλα περιβαλλοντικά ζητήματα. Επιπλέον, η πολυμορφία στο Διοικητικό Συμβούλιο (Δ.Σ.) των εκάστοτε εταιριών μπορεί να επηρεάσει τη λήψη αποφάσεων, την εταιρική διακυβέρνηση και την ανθεκτικότητα. Μπορεί να αποτελέσει την βάση για καλύτερο διάλογο και επικοινωνία μεταξύ των εταιριών και των ενδιαφερόμενων μερών, ενώ μπορεί επίσης να συμβάλει στη βελτίωση της φήμης των επιχειρήσεων. Επιπλέον, μια συνεκτική βάση για την υποβολή Εκθέσεων Βιωσιμότητας με τη μορφή Προτύπων Υποβολής Εκθέσεων Βιωσιμότητας θα οδηγούσε στην παροχή σχετικών και επαρκών πληροφοριών και, συνεπώς, θα μείωνε σημαντικά τα ad hoc αιτήματα παροχής πληροφοριών (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022).

Το παραπάνω πόρισμα επιβεβαιώνεται βάσει της Παγκόσμιας Έρευνας Επενδυτών 2022 της PwC (PwC's Global Investor Survey 2022), στην οποία αποτυπώνεται φανερά ότι οι επενδυτές αποδίδουν μεγάλη αξία στη διασφάλιση των πληροφοριών βιωσιμότητας, καθώς όχι μόνο μπορεί να διασφαλίσει την ακρίβεια και την αξιοπιστία στις εταιρικές αναφορές αλλά και μπορεί να αποτρέψει τους κινδύνους που συνδέονται με ανακριβείς πληροφορίες, οι οποίοι μπορεί να οδηγήσουν σε χρηματικές και μη χρηματικές κυρώσεις ή κυρώσεις για μη συμμόρφωση με τα πρότυπα βιωσιμότητας που υιοθετεί η εκάστοτε εταιρία. Η κορυφαία επιλογή τους είναι η εύλογη διασφάλιση, η οποία παρέχει το ίδιο επίπεδο εμπιστοσύνης με τον έλεγχο των οικονομικών καταστάσεων. Επιπλέον, παρατηρείται αυξανόμενη απαίτηση από τους ρυθμιστικούς φορείς, όπως στην ΕΕ και στις ΗΠΑ, για την απόκτηση «υψηλότερου επιπέδου» διασφάλισης από τους οργανισμούς. Παράλληλα, η συντριπτική πλειονότητα των επενδυτών που ερωτήθηκαν (87%) θεωρεί ότι οι εταιρικές Εκθέσεις σχετικά με την επίδοση σε θέματα βιωσιμότητας περιέχουν στοιχεία πρακτικών greenwashing. Συγκεκριμένα, τα 3/4 των ερωτηθέντων αναφέρουν ότι η εμπιστοσύνη και η αξιοπιστία τους στις Εκθέσεις Βιωσιμότητας θα ενισχυόταν σημαντικά εάν αυτές διασφαλιζόνταν με τον ίδιο τρόπο όπως οι Οικονομικές Καταστάσεις των εταιριών, δηλαδή μέσω εύλογης διασφάλισης (reasonable assurance) από εξωτερικό νόμιμο ελεγκτή ή ελεγκτικό γραφείο (Fang Eu-Lin, et al., 2023).

Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρωπαϊκή Ένωση συνιστά στα κράτη-μέλη της μια σταδιακή προσέγγιση για την ενίσχυση του επιπέδου της διασφάλισης που απαιτείται για τις πληροφορίες βιωσιμότητας CSRD, αρχής γενομένης από την υποχρέωση του νόμιμου ελεγκτή ή του ελεγκτικού γραφείου να διατυπώνει γνώμη σχετικά με τη συμμόρφωση της υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας με τις απαιτήσεις της Ένωσης βάσει δέσμευσης παροχής περιορισμένης διασφάλισης (limited assurance). Η γνώμη αυτή θα πρέπει (α) να καλύπτει τη συμμόρφωση της υποβολής Εκθέσεων Βιωσιμότητας με τα ενωσιακά πρότυπα υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας ESRS, (β) τη διαδικασία που διενεργεί η επιχείρηση για τον προσδιορισμό των πληροφοριών που υποβάλλονται σύμφωνα με τα πρότυπα υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας ESRS και (γ) τη συμμόρφωση με την απαίτηση σήμανσης της υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας. Παράλληλα, η σταδιακή

προσέγγιση από τις δεσμεύσεις παροχής περιορισμένης διασφάλισης (limited assurance) στις δεσμεύσεις παροχής εύλογης διασφάλισης (reasonable assurance) παρέχει επίσης τη δυνατότητα σταδιακής ανάπτυξης της αγοράς διασφάλισης για τις πληροφορίες βιωσιμότητας, καθώς και των πρακτικών υποβολής εκθέσεων των επιχειρήσεων.

Σύμφωνα με την ΕΕ, αυτή η σταδιακή προσέγγιση αυξάνει σταδιακά το κόστος για τις επιχειρήσεις που υποβάλλουν Εκθέσεις Βιωσιμότητας, δεδομένου ότι η εύλογη διασφάλιση της υποβολής Εκθέσεων Βιωσιμότητας βάσει δέσμευσης για την παροχή εύλογης διασφάλισης είναι πιο δαπανηρή από τη διασφάλιση της υποβολής Εκθέσεων Βιωσιμότητας βάσει δέσμευσης για την παροχή περιορισμένης διασφάλισης (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022).

B.B.4 Συμπερασματικές παρατηρήσεις

Η υποβολή Εκθέσεων Βιωσιμότητας, έως τώρα ήταν σε γενικές γραμμές εθελοντική, πλέον όμως με την εφαρμογή της οδηγίας CSRD, η διαδικασία αυτή έχει αποκτήσει υποχρεωτικό χαρακτήρα για τις εταιρίες. Η νέα αυτή συνθήκη δημιουργεί μια σειρά προκλήσεων και επιπλέον φόρτου εργασίας σε σχέση με το ESG για τις μονάδες βιωσιμότητας εντός των εταιριών. Αφενός οι μονάδες αυτές πρέπει να παράγουν περισσότερο ESG υλικό σε σύγκριση με πριν από 10 χρόνια, και πρέπει να αναπτύσσουν και να υλοποιούν με στρατηγικό τρόπο εργασίες σε ένα ευρύ φάσμα θεμάτων, όπως η κλιματική αλλαγή, τα ανθρώπινα δικαιώματα, η διαφορετικότητα, η ισότητα κλπ. Αφετέρου, το πλαίσιο και οι συνθήκες για τις εν λόγω εργασίες αποκτά πολλές διαστάσεις και προσεγγίσεις δημιουργώντας μια αβεβαιότητα, καθώς και τα ESG Πρότυπα για την εφαρμογή, την υποβολή Εκθέσεων, τον υποχρεωτικό έλεγχο και τις απαιτήσεις διακυβέρνησης απαιτούν ολοένα και περισσότερο μια πιο ισχυρή προσέγγιση.

Η διαδικασία υποβολής Εκθέσεων σύμφωνα με την οδηγία CSRD, συγκριτικά με την διαδικασία σύμφωνα με τα εθελοντικά Πρότυπα Υποβολής Εκθέσεων που υιοθετούν οι εταιρίες στην περιοχή Ασίας-Ειρηνικού, διακρίνεται για το υψηλό κόστος (έξοδα διασφάλισης από εξωτερικό νόμιμο ελεγκτή ή ελεγκτικό γραφείο κα.), την περιορισμένη ευελιξία στην προτεραιοποίηση άλλων εταιρικών στρατηγικών και στόχων και τον αυξημένο φόρτο εργασίας του εταιρικού προσωπικού και την μείωση της παραγωγικότητας της εταιρίας. Λαμβάνοντας υπόψη τα προαναφερθέντα μειονεκτήματα που προκύπτουν της οδηγίας CSRD, προκύπτει το συμπέρασμα ότι οι εταιρίες ή όμιλοι που εδράζουν εκτός ΕΕ, όπως στην περιοχή Ασίας-Ειρηνικού, αποκτούν ένα σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα καθώς και μεγαλύτερη ευελιξία σε σχέση με τις εταιρίες της ΕΕ. Η υιοθέτηση εθελοντικά των ESG Προτύπων επιτρέπει και ενισχύει την εκάστοτε εταιρία στη καλύτερη διαχείριση των εξόδων, στη διατήρηση της ευελιξίας και να εστιάζουν στους δικούς τους στρατηγικούς στόχους, χωρίς να επιβαρύνονται από τις διοικητικές και οικονομικές επιβαρύνσεις, όπως αυτές που επιφέρει η οδηγία CSRD.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ: Βιωσιμότητα & Αεροδρόμια: Ένα πολυσύνθετο ζήτημα με πολλαπλές προκλήσεις και ευκαιρίες

Κατά τη διάρκεια του 2019, ο κλάδος των αερομεταφορών επλήγη από την πανδημία COVID-19, βιώνοντας τη μεγαλύτερη κρίση στην ιστορία του. Ωστόσο, παρά την επιδημιολογική κρίση που υπέστη, σταδιακά ανακάμπει μέσω της ραγδαίας αύξησης της ζήτησης αεροπορικών πτήσεων συνεχίζοντας να ενισχύει την διασυνδεσιμότητα των επιβατών. Η προσπάθεια αυτή επισκιαζεται μέσω των συνεχώς αυξανόμενων και αυστηρότερων ελέγχων και κανονιστικών περιορισμών σχετικά με τις ESG πρακτικές και γνωστοποιήσεις που επέβαλε η ΕΕ στα αεροδρόμια, δεσμευοντάς τα ως προς την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας (Net Zero GHG Emissions) έως το 2050 και δημοσιοποίηση Εκθέσεων Βιωσιμότητας σύμφωνα με τα την οδηγία CSRD.

Στο πλαίσιο αυτό, τον Ιούλιο του 2021 προτάθηκε η δέση μεταρρυθμίσεων Fit for 55 της ΕΕ, που βρίσκεται σε εξέλιξη, με στόχο τη μείωση των εκπομπών αερίων θερμοκηπίου της ΕΕ κατά τουλάχιστον 55% έως το 2030, περιλαμβάνοντας αναθεωρήσεις του Ευρωπαϊκού Συστήματος Εμπορίας Εκπομπών ([EU Emissions Trading System-ETS](#)¹⁵), της Ευρωπαϊκής Οδηγίας για τη Φορολογία Ενέργειας ([EU Energy Taxation Directive-ETD](#)¹⁶) και της Κανονισμού ReFuelEU για τον κλάδο των αερομεταφορών ([ReFuelEU Aviation Regulation](#)¹⁷). Η εισαγωγή υποχρεωτικής χρήσης Βιώσιμων Αεροπορικών Καυσίμων ([Sustainable Aviation Fuels-SAF](#)¹⁸), η περαιτέρω φορολόγηση της κηροζίνης, καθώς και η εφαρμογή του κόστους συμμόρφωσης του ETS στις πτήσεις εντός της Ευρώπης, επιφέρει μια σειρά από αρνητικές επιδράσεις και κινδύνους στους διαχειριστές αεροδρομίων καθώς και στις αεροπορικές εταιρίες.

Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, το 2017 οι άμεσες εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου από τον κλάδο των αερομεταφορών αντιπροσώπευαν το 3,8% των συνολικών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) και το 13,9% των εκπομπών από τις μεταφορές γενικότερα, καθιστώντας την τη δεύτερη μεγαλύτερη πηγή εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (Greenhouse Gas (GHG) Emissions) στον κλάδο των μεταφορών μετά τον κλάδο των οδικών μεταφορών. Παρόλο που οι διαχειριστές αεροδρομίων ευθύνονται μόνο για περίπου το 2-5% των συνολικών εκπομπών άνθρακα του κλάδου των αερομεταφορών, αντιμετωπίζουν την βιώσιμη μετάβαση του κλάδου εξίσου σοβαρά, γεγονός που αποδεικνύεται από την στοχοθέτηση της βιώσιμης ανάπτυξης στην κορυφή της ατζέντας των στρατηγικών στόχων τους.

Γ.1 Ενσωμάτωση ESG πρακτικών στην επιχειρησιακή λειτουργία ενός αεροδρομίου

Σύμφωνα με την νέα παγκόσμια έρευνα της KPMG International, η βιώσιμη ανάπτυξη βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος για τις επιχειρήσεις κατά το 2024. Συγκεκριμένα, οι πυλώνες ESG και η ευρύτερη στρατηγική βιωσιμότητας έχουν ανέλθει στην κορυφή της ατζέντας των Διοικητικών Συμβουλίων (Δ.Σ.) για το 2024, παρά το γεγονός ότι οι επικεφαλής των επιχειρήσεων βρίσκονται ενώπιον ενός διογκωμένου φακέλου προβλημάτων και προκλήσεων (Αλκιβιάδης Σιαράβας, 2024). Με τους πυλώνες ESG να καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα περιβαλλοντικών και κοινωνικοοικονομικών θεμάτων και τις απαιτήσεις από την επενδυτική κοινότητα και τα ενδιαφερόμενα μέρη σε σχέση με το ESG να αυξάνονται, πολλά αεροδρόμια ενδέχεται να δυσκολευτούν να ενσωματώσουν τις ESG πρακτικές στην επιχειρησιακή λειτουργία τους. Ωστόσο, αν και υπάρχει ο κίνδυνος κυρώσεων σε περίπτωση μη συμμόρφωσης και

¹⁵ <https://eur-lex.europa.eu/EL/legal-content/summary/eu-emissions-trading-system.html>

¹⁶ <https://www.eceee.org/policy-areas/product-policy/energy-taxation-directive/>

¹⁷ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_23_4754

¹⁸ <https://www.icao.int/environmental-protection/pages/SAF.aspx>

ανταπόκρισης με τις απαιτήσεις των επενδυτών/ δανειστών και μεγάλο ύψος δαπανών συμμόρφωσης με το νέο κανονιστικό πλαίσιο της ΕΕ, υπάρχουν Ευρωπαϊκά αεροδρόμια, όπως ο Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών και το Αεροδρόμιο του Μονάχου, που ενσωματώνουν ESG πρακτικές στην καθημερινή τους λειτουργία και στους στρατηγικούς στόχους της εταιρίας (Erin Cooke, et al., 2022).

Ποιες θεματικές καλύπτει το ESG;		
Περιβάλλον	Κοινωνία	Διακυβέρνηση
Προστασία περιβάλλοντος	Ανθρώπινα δικαιώματα	Επιχειρηματική ηθική και διαφάνεια
Αντιμέτωπιση κλιματικής αλλαγής	Ίσες ευκαιρίες	Αμοιβή στελεχών
Απανθρακοποίηση	Συνθήκες εργασίας	Ποικιλομορφία και επιχειρηματικό μοντέλο/ δομή
Μόλυνση αέρα/ νερού	Ποικιλομορφία των εργαζομένων	Διαφθορά
Ενεργειακή αποδοτικότητα	Υγεία και ασφάλεια	Άσκηση πολιτικής πίεσης και δωρεές
Διαχείριση αποβλήτων	Παιδική εργασία και δουλεία	Φορολογική στρατηγική
Διατήρηση βιοποικιλότητας	Σχέση με την τοπική κοινωνία	Συμμόρφωση
Νερό και ενεργειακή απόδοση	Φιλανθρωπία	Δικαιώματα μετόχων
Αποψίλωση δασών		
Εξοικονόμηση και ανακύκλωση πόρων		

Γράφημα: Γ.1

Πηγή: Eurobank

Στον κλάδο των αερομεταφορών, οι ESG πρακτικές αποτελούν επιτακτική ανάγκη με πολλαπλές προεκτάσεις και θέματα σε σχέση με τα πυλώνες-κριτήρια ESG (Environment, Social, Governance). Σύμφωνα με την Οδική Χάρτη Κλιματικής Ουδετερότητας Αεροδρομίων (Airports Roadmap to Net Zero Emissions) του ACI EUROPE, η κλιματική ουδετερότητα μπορεί να επιτευχθεί μέσω της προώθησης της εξοικονόμησης ενέργειας, των καθαρών και βιώσιμων πηγών ενέργειας, του τεχνολογικού μετασχηματισμού καθώς και των πιο αποδοτικών συστημάτων διαχείρισης της κυκλοφορίας. Αυτό περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την προώθηση της χρήσης Βιώσιμων Αεροπορικών Καυσίμων (Sustainable Aviation Fuels-SAF), την αποφυγή της καύσης κηροζίνης σε σταθμευμένα αεροσκάφη, καθώς και την παροχή κινήτρων για ανανέωση του στόλου.

Παρακάτω ακολουθεί μια σύντομη περιγραφή κάθε πυλώνα-κριτήρια ESG, καθώς και παραδείγματα από ενδεικτικές ESG πρακτικές που υιοθετούν αεροδρόμια αντίστοιχα.

Γ.1.2 Περιβάλλον – Environment (E)

Τα Περιβαλλοντικά Κριτήρια εξετάζουν την απόδοση μιας εταιρίας όσον αφορά τη διαχείριση της φύσης και του περιβάλλοντος. Συγκεκριμένα, η μετάβαση του κλάδου των αερομεταφορών σε ένα πράσινο επιχειρησιακό μοντέλο με μηδενικό ισοζύγιο εκπομπών του θερμοκηπίου αποτελεί μια μεγάλη πρόκληση και δαπανηρή διαδικασία. Ωστόσο, μέσω της συνεχούς ανάπτυξης της τεχνολογίας δημιουργούνται εργαλεία και μέσα μείωσης και εξοικονόμησης ενέργειας και καυσίμων (πχ. χρήση ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, SAF) καθώς και αύξησης της ενεργειακής αποδοτικότητας (πχ. κλιματικά ουδέτερα κτίρια και εγκαταστάσεις) σε όλο το μήκος της αλυσίδας αξίας του αεροδρομίου.

Γ.1.2.1 Ενδεικτικές βιώσιμες πρακτικές αεροδρομίων (E)

- Το Αεροδρόμιο του Μονάχου (Munich Airport), έχει δεσμευτεί να επιτύχει μηδενικό ισοζύγιο εκπομπών (Net Zero) το 2035 μειώνοντας το 90% των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, συγκεκριμένα εφαρμόζει τα εξής: παρέχει κίνητρα με τη μορφή μειωμένων τελών προσγείωσης σε αεροπορικές εταιρίες με πιο αθόρυβα και σύγχρονα αεροσκάφη, πραγματοποιεί συνεχή παρακολούθηση και μέτρηση του θορύβου των αεροσκαφών στην περιοχή όπου δραστηριοποιείται κα. (Flughafen München GmbH, 2023)
- Ο Όμιλος daa έχει υπό την κατοχή του και λειτουργεί το Αεροδρόμιο του Δουβλίνου (Dublin Airport) και το Αεροδρόμιο Κορκ (Cork Airport), έχει δεσμευτεί να επιτύχει μηδενικό ισοζύγιο εκπομπών (Net Zero) το αργότερο μέχρι το 2050, συγκεκριμένα έχει στοχοθετήσει 20 πρότζεκτ τα οποία συνοψίζονται στα εξής: πλήρη απεξάρτηση του αεροδρομίου από τα πετρελαιοκίνητα οχήματα και μετατροπή σε βιοκαύσιμο υδρογονοπυρόλυσης φυτικού ελαίου (Hydrotreated Vegetable Oil, HVO), απόκτηση 100% ηλεκτροκίνητου στόλου οχημάτων έως το τέλος του 2024 (Αεροδρόμιο Δουβλίνου και Κορκ), δημιουργία ηλικιακού πάρκου 1,8 εκατ. κιλοβατώραν στο Αεροδρόμιο Κορκ, βελτίωση της ποιότητας του αέρα στους σταθμούς λεωφορείων (Αεροδρόμιο Δουβλίνου και Κορκ), δημιουργία 20 πρόσθετων χώρων στάθμευσης ηλεκτροκίνητων οχημάτων, αντικατάσταση του υφιστάμενου συστήματος φωτισμού του διαδρόμου στο Αεροδρόμιο Κορκ με ενεργειακά αποδοτικό φωτισμό LED κα. (daa Group, 2024)

Γ.1.3 Κοινωνία – Society (S)

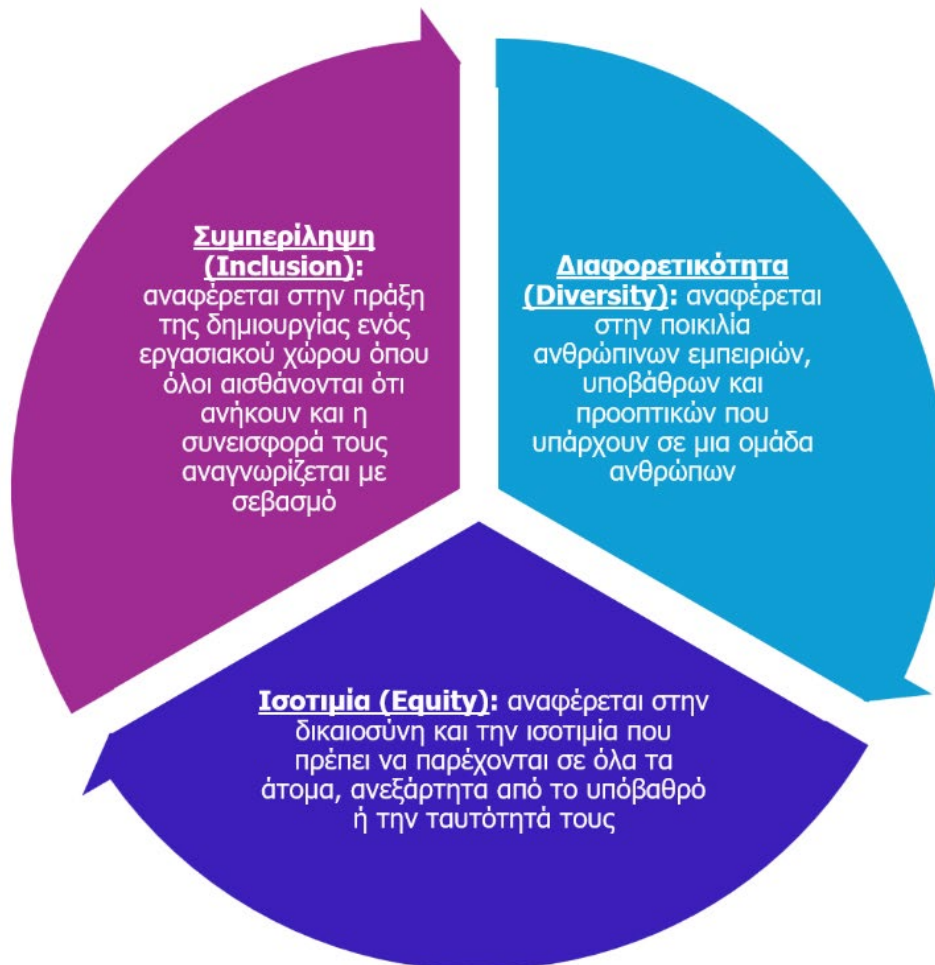
Τα Κοινωνικά Κριτήρια εξετάζουν με ποιον τρόπο μια εταιρία διαχειρίζεται τις σχέσεις της με όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη της (πχ. υπαλλήλους, προμηθευτές, πελάτες, και την τοπική κοινωνία όπου δραστηριοποιείται). Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μια ιδιαίτερη έμφαση στην ενίσχυση του κοινωνικού αποτυπώματος μέσα από δράσεις για την κοινωνία και τους εργαζομένους χωρίς διακρίσεις, βασισμένες σε ένα εκσυγχρονισμένο μοντέλο διακυβέρνησης. Αυτή η τάση αντικατοπτρίζεται στην πρωτοβουλία πολλών εταιριών να ανανεώσουν ή να δημιουργήσουν εταιρικές πολιτικές και παροχές με επίκεντρο τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ισότητα, καθώς και να παρέχουν στους υπαλλήλους τους εκπαιδευτικά προγράμματα με σκοπό την ανάπτυξη δεξιοτήτων και γνώσεων και την ευαισθητοποίησή τους σε κοινωνικά ζητήματα και την υγιή εργασιακή κουλτούρα.

Γ.1.3.1 Ενδεικτικές βιώσιμες πρακτικές αεροδρομίων (S)

- Το Αεροδρόμιο του Δουβλίνου συμβάλλει ενεργά στην στήριξη της ανάπτυξης και δραστηριοποίησης της τοπικής κοινωνίας μέσω του Κοινοτικού Ταμείου του Αεροδρομίου ύψους €10 εκατ., έχει δεσμευτεί να διατηρεί ένα ασφαλές, συμπεριληπτικό, και υγιές εργασιακό περιβάλλον για τους υπαλλήλους του μέσω πολιτικών καθώς και ευαισθητοποίηση των υπαλλήλων του Αεροδρομίου μέσω εκπαιδύσεων για κοινωνικά ζητήματα, προωθεί την ισότητα του φύλου μέσω της πρόωξης γυναικών σε πιο υψηλές θέσεις στην εταιρία, παρέχει εταιρικές παροχές στους εργαζομένους του όπως η πρόσβαση σε υπηρεσίες υγείας διαθέσιμες επτά (7) μέρες την εβδομάδα κα. (Dublin Airport)

Γ.1.3.2 Βασικές έννοιες Διαφορετικότητας, Ισοτιμίας και Συμπερίληψης | Μοντέλο DEI

Η υιοθέτηση του μοντέλου **DEI** αποτελεί θεμελιώδες στοιχείο του λειτουργικού μοντέλου μιας εταιρίας που έχει στοχοθετήσει στρατηγικά τον σεβασμό στα ανθρώπινα δικαιώματα και την ισότητα στην κορυφή της ατζέντα της. DEI σημαίνει **Διαφορετικότητα (Diversity)**, **Ισοτιμία (Equity)** και **Συμπερίληψη (Inclusion)**. Είναι μια έννοια που ενσωματώνεται στον τρόπο λειτουργίας πολλών εταιριών, καθώς αναγνωρίζουν την σημασία της δημιουργίας ενός εργασιακού χώρου όπου όλοι αισθάνονται ασφάλεια και σεβασμό. Η DEI δεν αφορά απλώς την τήρηση ενός πλαισίου ή την επίτευξη ενός αριθμητικού στόχου. Αφορά τη δημιουργία ενός εργασιακού χώρου, όπου όλοι μπορούν να ευδοκιμήσουν και να φτάσουν στο μέγιστο των δυνατοτήτων τους (McKinsey & Company, 2022).

Γράφημα: Γ.1.3.2α

Πηγή: McKinsey & Company, 2022

4 Βασικές Έννοιες DEI	
1. Ίσες Ευκαιρίες στην πρόσληψη εργασίας - Equal Employment Opportunity	3. Διαχείριση της Διαφορετικότητας - Diversity Management
Το σύνολο των νόμων, κανονισμών και πολιτικών που διασφαλίζουν το δικαίωμα κάθε ατόμου στις ίσες ευκαιρίες στην πρόσληψη στον εργασιακό χώρο, ανεξαρτήτως φυλής, χρώματος, θρησκείας, εθνικής καταγωγής, φύλου, σεξουαλικού προσανατολισμού, ηλικίας ή αναπηρίας	Μια προληπτική προσπάθεια που ανταποκρίνεται στο μεταβαλλόμενο δημογραφικό προφίλ του εργατικού δυναμικού, μέσω της εφαρμογής προγραμμάτων και υπηρεσιών που υποστηρίζουν και ενδυναμώνουν ένα διαφοροποιημένο εργατικό δυναμικό μέσω συστηματικών προσεγγίσεων
2. Ισότητα Εκπροσώπηση - Affirmative Action	4. Διαφορετικότητα και Συμπερίληψη - Diversity and Inclusion
Η απαίτηση να μετρηθεί η εκπροσώπηση ορισμένων δημογραφικών ομάδων στο εργατικό δυναμικό σε σύγκριση με την διαθέσιμη αγορά εργασίας, προκειμένου να εντοπιστούν πιθανά εμπόδια στην ίση ευκαιρία για εκπροσώπηση και να ληφθούν μέτρα για τη διόρθωση εμφανών ανισορροπιών μέσω μιας διευρυμένης και πολυεπίπεδης προσέγγισης	Η απόδοση της επένδυσης (Return On Investment - ROI) όσον αφορά την απόδοση και τα οικονομικά αποτελέσματα που προκύπτουν από την αξιοποίηση των διαφορετικών γνώσεων, δεξιοτήτων, ικανοτήτων, ταλέντων, διανοητικού κεφαλαίου, προοπτικών, στυλ εργασίας κ.λπ. ενός διαφοροποιημένου εργατικού δυναμικού

Γράφημα: Γ.1.3.2β

Πηγή: McKinsey & Company, 2022

Γ.1.4 Διακυβέρνηση – Governance (G)

Η διακυβέρνηση εστιάζει στην ηγεσία μιας εταιρίας, τις αμοιβές της διοίκησης, καθώς και των ανώτερων στελεχών της. Παράλληλα, επικεντρώνεται στους εσωτερικούς ελέγχους και τα δικαιώματα των μετόχων της εταιρίας.

Γ.1.4.1 Ενδεικτικές βιώσιμες πρακτικές αεροδρομίων (G)

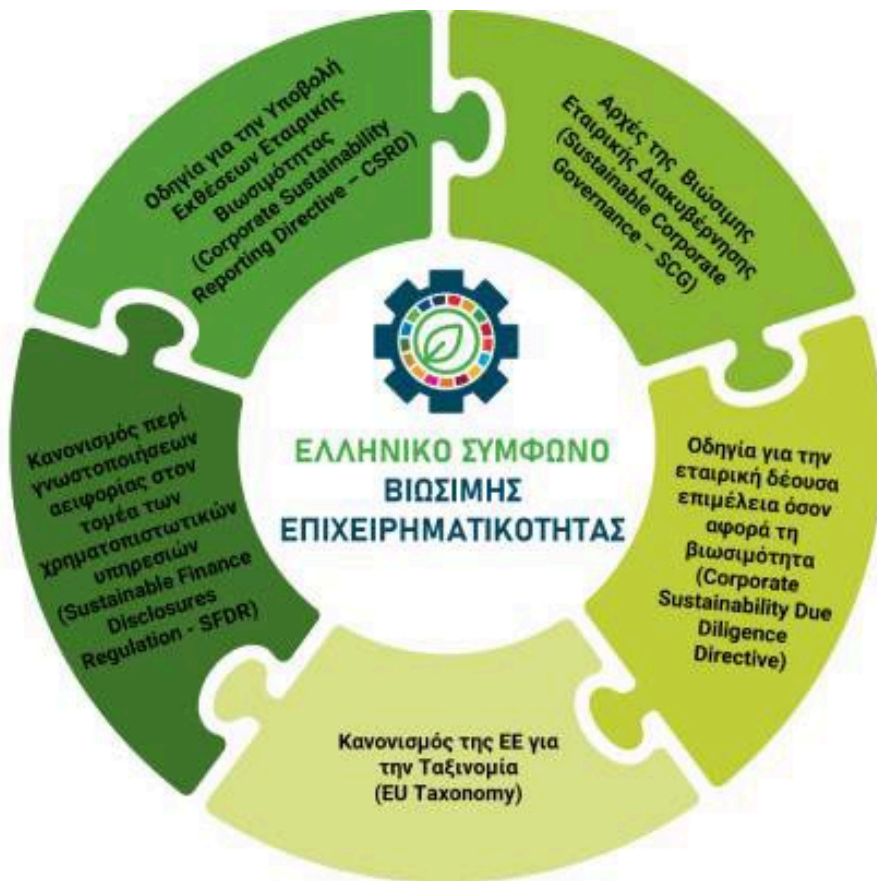
- Το Αεροδρόμιο της Ολλανδίας Schiphol (Schiphol Airport of Netherlands) έχει θέση ως προϋπόθεση την επίτευξη των εταιρικών στόχων σε σχέση με την βιώσιμη ανάπτυξη ως στοιχείο της Εταιρικής Πολιτικής Αποδοχών των μελών του Διοικητικού Συμβουλίου. Το Τμήμα Εσωτερικού Ελέγχου του Αεροδρομίου παρέχει διαφανή και αντικειμενική διασφάλιση καθώς και συμβουλές στα Ανώτερα Διοικητικά Στελέχη σε σχέση με την επάρκεια και την αποτελεσματικότητα της εταιρικής διακυβέρνησης και της διαχείρισης κινδύνων της εταιρίας κα. (Royal Schiphol Group, 2024)

Γ.2 Ενσωμάτωση της εταιρικής διακυβέρνησης στην αλυσίδα αξίας ενός αεροδρομίου | Ελληνικό Σύμφωνο Βιώσιμης Επιχειρηματικότητας (ΕΣΒΕ)

Η προσπάθεια ενσωμάτωσης εταιρικής διακυβέρνησης στην αλυσίδα αξία ενός αεροδρομίου ενισχύεται περαιτέρω μέσω πρωτοπόρων και συνεργατικών πρωτοβουλιών, όπως το Ελληνικό Σύμφωνο Βιώσιμης Επιχειρηματικότητας (ΕΣΒΕ) του Ελληνικού Δικτύου για την Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη CSR HELLAS, το οποίο φαίνεται να αποκτά μεγάλη απήχηση στον Ελληνικό επιχειρηματικό τομέα και συγκεκριμένα στον κλάδο των αερομεταφορών. Συγκεκριμένα το ΕΣΒΕ έχει στόχο την υποστήριξη επιχειρήσεων στη διαδικασία προσαρμογής τους στο νέο κανονιστικό πλαίσιο της ΕΕ για την εταιρική βιωσιμότητα, τη βιώσιμη

χρηματοδότηση και τη διαφάνεια. Η προσέγγιση του ΕΣΒΕ βασίζεται στη μεταφορά, προς τις επιχειρήσεις, τεχνολογίας και εμπειρίας καθώς και καλών πρακτικών εφαρμογής, από τις πρωτοπόρες επιχειρήσεις στην Ελλάδα και διεθνώς, που επιθυμούν να συμβάλουν στη διάχυση και ευρύτερη εφαρμογή από τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ) αλλά και τις άλλες επιχειρήσεις που δεν έχουν αναπτύξει ανάλογη τεχνολογία, υποδομές και εξειδίκευση.

Στο πλαίσιο της αναγνώρισης της αξίας της διάχυσης γνώσης σε θέματα βιώσιμης ανάπτυξης στην εφοδιαστική αλυσίδα μιας επιχείρησης, οι εταιρίες-μέλη του CSR HELLAS επιλέγουν προμηθευτές από την εφοδιαστική αλυσίδα τους για να συμμετάσχουν στον Άξονα ΙΙΙ: Επιχειρήσεις Εφοδιαστικής Αλυσίδας και Δικτύων Διανομής του ΕΣΒΕ. Οι δράσεις του Άξονα ΙΙΙ της πρωτοβουλίας του ΕΣΒΕ προβλέπουν τη σύμπραξη με πρωτοπόρες επιχειρήσεις για την ανάπτυξη συνεργασιών με την εφοδιαστική τους αλυσίδα ή τα δίκτυα διανομής (πελάτες), οι οποίες στην πλειονότητά τους είναι μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜμΕ). Ένα παράδειγμα Ελληνική εταιρίας που συμμετέχει ενεργά στο ΕΣΒΕ αποτελεί ο ΔΑΑ (CSR HELLAS).

Γράφημα: Γ.2

Πηγή: CSR HELLAS

Γ.3 ACI EUROPE & Airport Carbon Accreditation

Η επίτευξη του μηδενικού ισοζυγίου εκπομπών (Net Zero) αποτελεί κομβικό παράγοντα για την ανάπτυξη του κλάδου των αερομεταφορών. Ήδη από το 2009, το Airports Council International (ACI) EUROPE και τα αεροδρόμια-μέλη του, μέσω του προγράμματος [Airport Carbon Accreditation](#)¹⁹, δεσμεύτηκαν να δραστηριοποιηθούν συστηματικά για την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας της επιχειρησιακής λειτουργίας τους έως το 2050. Ο κλάδος των αερομεταφορών της Ευρώπης αποτέλεσε τον πρώτο περιφερειακό κλάδο αερομεταφορών στον κόσμο που δεσμεύτηκε σε μηδενικές καθαρές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου έως το 2050, παρουσιάζοντας έναν συγκεκριμένο οδικό χάρτη για την επίτευξη αυτού του στόχου. Έκτοτε, τα αεροδρόμια οφείλουν να εκπονούν οδικούς χάρτες για τον εντοπισμό και την εφαρμογή των μέτρων και των ενεργειών που απαιτούνται για την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας. Σήμερα, στην Ευρώπη απορρυθμίζονται συνολικά 290 διαπιστευμένα αεροδρόμια στα εξής επίπεδα: 74 στο «Επίπεδο 1 Χαρτογράφηση», 84 στο «Επίπεδο 2 Μείωση», 50 στο «Επίπεδο 3 Βελτιστοποίηση», 24 στο «Επίπεδο 3+ Ουδετερότητα», 8 στο «Επίπεδο 4 Μετασχηματισμός», 37 στο «Επίπεδο 4+ Μετάβαση» και 13 στο «Επίπεδο 5» (Airport Carbon Accreditation), (Eric Caplan, et al., 2024). Τον Ιούλιο του 2023, ο ΔΑΑ επικαιροποίησε την πιστοποίησή του στο Επίπεδο 4+ Μετάβαση. Αυτό επιτεύχθηκε μέσω της συνεργασίας του τρίτα μέρη, μέσω της δέσμευσής του για μείωση των εκπομπών (Score 1 & 2), καθώς και με τον υπολογισμό πρόσθετων εκπομπών του Score 3 προερχόμενοι από τη διαχείριση αποβλήτων, την αποπαγοποίηση του διαδρόμου προσγείωσης/ απογείωσης και τον περιορισμό των απωλειών των ψυκτικών μέσων (Ετήσια Οικονομική Έκθεση 2023 ΔΑΑ).

Από τον Απρίλιο του 2022, 246 Ευρωπαϊκά αεροδρόμια έχουν υπογράψει μεμονωμένα τη δέσμευση του ACI EUROPE για Net Zero GHG emissions (από 194 κατά την έναρξή της το 2019), ενώ 94 εξ αυτών έχουν ορίσει το 2030 ή νωρίτερα ως χρονιά-στόχος για την επίτευξη αυτού του στόχου, υπερβαίνοντας τους Ευρωπαϊκούς κλιματικούς στόχους για το 2050. Εξ αυτών, το 2020 δέκα (10) αεροδρόμια - όλα υπό τη διαχείριση της Swedavia - ανακοίνωσαν την επίτευξη μηδενικών καθαρών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (Net Zero Emissions) για τις δραστηριότητές τους. Σύμφωνα με τις ανακοινωμένες δεσμεύσεις για κλιματική ουδετερότητα των αεροδρομίων στην ιστοσελίδα του ACI EUROPE, τα αεροδρόμια Aeroporotos de Portugal, Vinci Airports (Beja, Madeira, Ponta Delgada) και το Aéroport Toulon Hyères έχουν δεσμευτεί να επιτύχουν τον στόχο αυτό έως το 2023. Ακολουθεί ο Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών «Ελευθέριος Βενιζέλος», καθώς και τα Αεροδρόμια Finavia με στόχο-χρονιά υλοποίησης το 2025.

Πηγή: *Airport Carbon Accreditation*

¹⁹ <https://www.airportcarbonaccreditation.org/accredited-airports/>

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ: Μελέτη Περίπτωσης: Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών «Ελευθέριος Βενιζέλος»

Στο πλαίσιο εκπόνησης της παρούσας πτυχιακής εργασίας, πραγματοποιήθηκε μια πρωτογενής μελέτη και καταγραφή πρωτογενών πληροφοριών στηριζόμενη ως επί το πλείστον στη δημοσιοποιημένη Ετήσια Έκθεση Βιωσιμότητας 2023 ([ASR 2023 \(aia.gr\)](https://www.aia.gr/ebooks/annualreport/arn2023/mobile/index.html)²⁰) και στην Ετήσια Οικονομική Έκθεση 2023 ([FINANCIAL-REPORT-2023-GR_FINAL-v2.pdf \(aia.gr\)](https://www.aia.gr/userfiles/LPFiles/financial-results/2023/FINANCIAL-REPORT-2023-GR_FINAL-v2.pdf))²¹ του Διεθνής Αερολιμένα Αθηνών (ΔΑΑ) «Ελευθέριος Βενιζέλος». Η εν λόγω μελέτη αποσκοπεί στην καταγραφή των πρακτικών και μεθόδων ενσωμάτωσης της βιώσιμης ανάπτυξης στο επιχειρηματικό μοντέλο του ΔΑΑ, την μέθοδο ενσωμάτωσης βιώσιμων προτύπων και πρακτικών στην διαδικασία υποβολής Έκθεσης Βιωσιμότητας, καθώς και τον βήματα που ακολουθεί για την επίτευξη της κλιματικής ουδετερότητας έως το 2025.

Δ.1 Εταιρική Ταυτότητα & Επιχειρηματικό Μοντέλο

Η εταιρία Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών Α.Ε. ιδρύθηκε το 1996 ως σύμπραξη δημόσιου και ιδιωτικού τομέα με αρχική 30ετή σύμβαση παραχώρησης που διέπεται από τη Σύμβαση Ανάπτυξης Αεροδρομίου (ΣΑΑ), η οποία κυρώθηκε με τον Νόμο 2338/1995, με την οποία παραχωρήθηκε στο ΔΑΑ το αποκλειστικό δικαίωμα και η υποχρέωση για τη μελέτη, χρηματοδότηση, κατασκευή, ολοκλήρωση, θέση σε λειτουργία, συντήρηση, λειτουργία, διοίκηση και ανάπτυξη του Διεθνούς Αερολιμένα Αθηνών «Ελευθέριος Βενιζέλος». Σύμφωνα με το Τρίτο Άρθρο του Ν. 2338/1995, ο ΔΑΑ είναι επιχείρηση κοινής ωφέλειας, λειτουργεί σύμφωνα με τους κανόνες της ιδιωτικής οικονομίας, δεν υπάγεται στον ευρύτερο δημόσιο τομέα και δεν εφαρμόζονται σε αυτήν οι διατάξεις που διέπουν τις εταιρίες που άμεσα ή έμμεσα ανήκουν στο Ελληνικό Δημόσιο.

Ο ΔΑΑ συγκαταλέγεται μεταξύ των Ευρωπαϊκών αεροδρομίων με την ταχύτερη ανάκαμψη, με αύξηση περίπου 10% σε σχέση με το 2019, καθώς έχει αποδείξει ότι είναι ένας ανθεκτικός, αποτελεσματικός και κερδοφόρος φορέας εκμετάλλευσης του μεγαλύτερου πολιτικού αεροδρομίου στην Ελλάδα. Συνολικά, το έτος 2023 η κίνηση του ΔΑΑ ανήλθε σε 28,17 εκατ. επιβάτες, υπερβαίνοντας τα επίπεδα του 2022 κατά 24%. Το 2023, βραβεύθηκε ως το καλύτερο αεροδρόμιο (Best Airport Award) στην κατηγορία των 25-40 εκατομμυρίων επιβατών, από το Διεθνές Συμβούλιο Αεροδρομίων Ευρώπης (ACI EUROPE), έλαβε επίσης το Airport Efficiency από την ATRS, καθώς και το βραβείο ASQ Customer Excellence από το ACI WORLD. Επιπλέον, ψηφίστηκε για συνεχόμενη φορά πρώτο σχετικά με την ανάπτυξη δρομολογίων, τις δράσεις μάρκετινγκ για τις αεροπορικές εταιρίες και ανάπτυξη του δικτύου προορισμών, καθώς και την στρατηγική του και αναδείχθηκε νικητής στην ανταγωνιστική κατηγορία των αεροδρομίων με πάνω από 20 εκατ. επιβάτες των Routes 2023 Marketing Awards (Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών Α.Ε., 2023).

Δ.2 Αεροπορικές κα Μη Αεροπορικές Δραστηριότητες

Οι δραστηριότητες του ΔΑΑ διέπονται από τη Σύμβαση Ανάπτυξης Αεροδρομίου (ΣΑΑ) με το Ελληνικό Δημόσιο, η οποία περιγράφει το αποκλειστικό δικαίωμα του ΔΑΑ να καθορίζει και να εισπράττει τις αεροπορικές χρεώσεις τέλη που καταβάλλουν οι αεροπορικές εταιρίες, καθώς και την ευθύνη του για τη λειτουργία του αεροδρομίου. Σύμφωνα με την ΣΑΑ, οι δραστηριότητες του ΔΑΑ χωρίζονται σε δύο (2) κατηγορίες, τις **Αεροπορικές Δραστηριότητες** (Air Activities) και τις **Μη Αεροπορικές Δραστηριότητες** (Non-Air Activities). Οι μιν Αεροπορικές Δραστηριότητες περιλαμβάνουν τις υπηρεσίες που παρέχει το αεροδρόμιο σε αεροπορικές εταιρίες και επιβάτες όσον αφορά την προσγείωση, τη στάθμευση και την εξυπηρέτηση αεροσκαφών, τη διακίνηση επιβατών, αποσκευών, φορτίου ή ταχυδρομείου στις εγκαταστάσεις του αεροδρομίου και τη μεταφορά επιβατών, αποσκευών, φορτίου ή ταχυδρομείου από ή προς αεροσκάφη. Επιπλέον, περιλαμβάνουν υπηρεσίες επίγειας εξυπηρέτησης,

²⁰ <https://www.aia.gr/ebooks/annualreport/arn2023/mobile/index.html>

²¹ https://www.aia.gr/userfiles/LPFiles/financial-results/2023/FINANCIAL-REPORT-2023-GR_FINAL-v2.pdf

παραχωρήσεις στην περιοχή κίνησης αεροσκαφών του αερολιμένα και μια σειρά από μισθώσεις και άλλες υπηρεσίες. Οι δε Μη Αεροπορικές Δραστηριότητες περιλαμβάνουν υπηρεσίες που σχετίζονται με εμπορικές υπηρεσίες, χώρους στάθμευσης αυτοκινήτων, ακίνητη περιουσία εκτός αεροσταθμού και μια σειρά από μισθώσεις και άλλες υπηρεσίες. Ο ΔΑΑ εποπτεύεται από την Αρχή Πολιτικής Αεροπορίας (ΑΠΑ), η οποία εφαρμόζει την Ευρωπαϊκή και Εθνική νομοθεσία περί αερομεταφορών (Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών Α.Ε., 2023).

Δ.3 ESG Όραμα & Στρατηγική

Η βιώσιμη ανάπτυξη βρίσκεται στο επίκεντρο της μακροπρόθεσμης εταιρικής στρατηγικής του ΔΑΑ. Αποτελεί την βάση, ώστε να διατηρήσει την ανταγωνιστικότητά του μακροπρόθεσμα, αντιμετωπίζοντας τις σύγχρονες προκλήσεις και συμμετέχοντας ενεργά στη διαμόρφωση ενός μοντέλου ανάπτυξης χωρίς αποκλεισμούς, ευθυγραμμισμένο με τους 17 ΣΒΑ. Στο πλαίσιο αυτό, επιδιώκει τη δημιουργία βιώσιμης αξίας για όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη του, μέσω της άσκησης της επιχειρηματικής του δραστηριότητας με ηθικά και περιβαλλοντικά βιώσιμο τρόπο, καθώς και αμοιβαία οφέλη για τον ίδιο, τους ανθρώπινο κεφάλαιό του αλλά και την κοινωνία ευρύτερα. Ο ΔΑΑ ενσωματώνει την Στρατηγική Βιώσιμης Ανάπτυξης σε όλες τις πτυχές των δραστηριοτήτων του και δεσμεύεται μέσω αντίστοιχων εταιρικών πολιτικών (πχ. Πολιτική Βιώσιμης Ανάπτυξης). Οι στρατηγικοί στόχοι του ΔΑΑ επικεντρώνονται στην άρτια επιχειρησιακή λειτουργία, στην παροχή υπηρεσιών αεροδρομίου με τη βέλτιστη δυνατή σχέση ποιότητας-τιμής, στη βέλτιστη σχέση κόστους-αποτελεσματικότητας, στην κοινωνικά υπεύθυνη λειτουργία του αεροδρομίου και στη διασφάλιση βιώσιμων αποδόσεων για τους μετόχους.

Σύμφωνα με τα στοιχεία που αναφέρονται στην Ετήσια Έκθεση Βιωσιμότητας 2023 του ΔΑΑ, το όραμα σε σχέση με την βιώσιμη ανάπτυξη του ΔΑΑ περιλαμβάνει την πρωτοποριακή επίδοση στις χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα στον κλάδο των αερομεταφορών, καθώς και στην Ελλάδα, την επίτευξη μηδενικού ισοζυγίου εκπομπών αερίων θερμοκηπίου μέχρι το 2025 (25 χρόνια νωρίτερα από τη σχετική δέσμευση του κλάδου). Το εν λόγω όραμα μπορεί να επιτευχθεί (α) μέσω τριών (3) βασικών Πεδίων (Score 1, 2, 3) μείωσης εκπομπών, (β) συμβάλλοντας στην ευημερία και τη βελτίωση του περιβαλλοντικού αποτυπώματος της περιοχής όπου δραστηριοποιείται, με τον άνθρωπο και το περιβάλλον στο κέντρο των διαδικασιών και της λήψης αποφάσεων, καθώς και (γ) την ενίσχυση του ήδη υφιστάμενου Ολοκληρωμένου Συστήματος Περιβαλλοντικής Διαχείρισης του ΔΑΑ με πρωτοβουλίες προστασίας της βιοποικιλότητας εντός και εκτός του φράχτη του αεροδρομίου (Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών Α.Ε., 2023).

Δ.4 Μοντέλο Δημιουργίας Αξίας | Κοινωνικοοικονομικό Αποτύπωμα

Ο ΔΑΑ συνδέει την Αθήνα με τον κόσμο και επιτρέπει τη συνδεσιμότητα εντός της Ελλάδας. Συγκεκριμένα, συμβάλλει στη δημιουργία θέσεων εργασίας, στη συγκέντρωση φορολογικών εσόδων από το Ελληνικό Κράτος, στη βιώσιμη ανάπτυξη και στην ανταλλαγή πολιτισμικού κεφαλαίου και γνώσεων με τα ενδιαφερόμενα μέρη του. Ο ΔΑΑ συμμετέχει επίσης ενεργά στην ανάπτυξη του κλάδου των μεταφορών, συμβάλλοντας ενεργά στην επίτευξη των στόχων της πολιτικής Μεταφορών της Ελλάδας. Ο ΔΑΑ διαχρονικά δημιουργεί σημαντική οικονομική αξία, παρέχοντας ισότιμους όρους υγιούς ανταγωνισμού, συνδυάζοντας ταυτόχρονα την οικονομική ανάπτυξη, τη συμμόρφωση με το κανονιστικό και ρυθμιστικό πλαίσιο, τη χρηστή διακυβέρνηση και προσήλωση στο υπεύθυνο επιχειρείν. Παράλληλα, διαμορφώνει ένα από τα σημαντικότερα οικοσυστήματα προστιθέμενης οικονομικής αξία και δημιουργίας θέσεων εργασίας στη χώρα, με εξίσου σημαντική συμβολή στην ευημερία της περιοχής των Μεσογείων, όπου εδρεύει. Τέλος, το Αεροδρόμιο της Αθήνας φιλοξενεί στις εγκαταστάσεις του μια σειρά επιχειρήσεων που εξυπηρετούν την

ταχέως αυξανόμενη ζήτηση, επιδρώντας θετικά στην Ελληνική οικονομία (Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών Α.Ε., 2023).

Μοντέλο Δημιουργίας Αξίας

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΕΣ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ

ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΜΕΝΑ ΜΕΡΗ

Γράφημα: Δ.4

Πηγή: Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών Α.Ε., 2023

Δ.5 Αξιολόγηση Ουσιαστικότητας – Ουσιαστικότητα Αντικτύπου

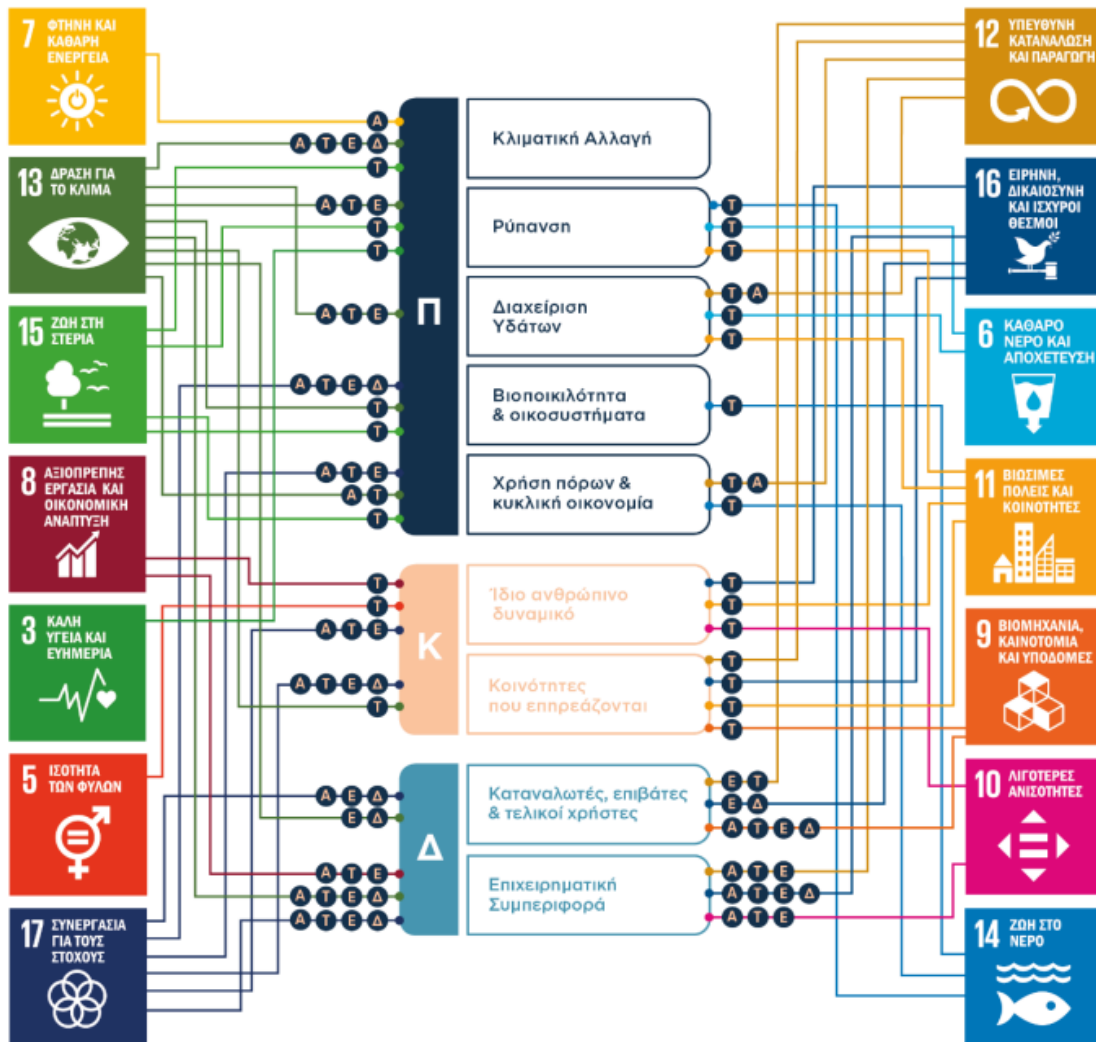
Κατά το 2023, ο ΔΑΑ εφάρμοσε την Αξιολόγηση Ουσιαστικότητας σύμφωνα με την Ουσιαστικότητα Αντικτύπου (Impact Materiality), με σκοπό να αναδείξει τα πιο ουσιαστικά ή ουσιώδη θέματα για την ίδια την εταιρία αλλά και για τα ενδιαφερόμενα μέρη της. Η εν λόγω διαδικασία ανέδειξε τα εξής **9 Ουσιαστικά Θέματα: Κλιματική αλλαγή, Ρύπανση, Διαχείριση υδάτων, Βιοποικιλότητα και Οικοσυστήματα, Χρήση πόρων και Κυκλική οικονομία, Ίδιο προσωπικό, Επηρεαζόμενες κοινότητες, Καταναλωτές, Επιβάτες και Τελικοί χρήστες**, καθώς και **Επιχειρηματική συμπεριφορά**.

Συγκεκριμένα, τα Ουσιαστικά Θέματα για τον ΔΑΑ συνδέονται με τους 17 ΣΒΑ ως εξής:

Διασύνδεση των Ουσιαστικών Θεμάτων για τον ΔΑΑ με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών

Κλίμακα Επιπτώσεων:

A Διεθνές επίπεδο
 E Εθνικό επίπεδο
 A Αεροδρομιακή Κοινότητα
 T Τοπικές Κοινότητες

Γράφημα: Δ.5

Πηγή: Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών Α.Ε., 2023

Δ.6 ESG Δραστηριότητες

Δ.6.1 Περιβάλλον – Environment (E)

Η προστασία του περιβάλλοντος υπήρξε ανέκαθεν προτεραιότητα όχι μόνο για τον ΔΑΑ και τις δραστηριότητές του αλλά και για τις εταιρίες που δραστηριοποιούνται στο αεροδρόμιο. Η δέσμευση αυτή αντανακλάται μέσω της [Εταιρικής Περιβαλλοντικής Πολιτικής](#)²² του ΔΑΑ καθώς και στις εταιρικές διαδικασίες. Υπάρχει ένα ειδικό εταιρικό Τμήμα Περιβαλλοντικών Υπηρεσιών το οποίο είναι υπεύθυνο για την παρακολούθηση των περιβαλλοντικών συνθηκών τόσο εντός του αεροδρομίου όσο και στις γειτονικές περιοχές. Σε συνεργασία με τα ενδιαφερόμενα μέρη, εφαρμόζονται πρωτοβουλίες οι οποίες βασίζονται σε διεθνείς βέλτιστες πρακτικές με σκοπό τη βελτίωση της περιβαλλοντικής απόδοσης του ΔΑΑ. Ο ΔΑΑ με σκοπό την αποτελεσματική διαχείριση των περιβαλλοντικών προκλήσεων και την ενσωμάτωση της βιώσιμης ανάπτυξης στον τρόπο λειτουργίας του, διαθέτει ένα Ολοκληρωμένο Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης που είναι πιστοποιημένο σύμφωνα με το διεθνές περιβαλλοντικό πρότυπο ISO:14001 από το 2000. Στο πλαίσιο αυτό, ο ΔΑΑ υποχρεώνει όλα τα μείζονα τρίτα μέρη που λειτουργούν στο αεροδρόμιο να πιστοποιούν το δικό τους Σύστημα Περιβαλλοντικής Διαχείρισης σύμφωνα με τους κανονισμούς του προτύπου ISO:14001 και/ή του Συστήματος Οικολογικής Διαχείρισης και Οικολογικού Ελέγχου (EMAS) (Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών Α.Ε., 2023).

Ο ΔΑΑ έχει θεσπίσει εξειδικευμένες δράσεις για το περιβάλλον, τόσο εντός όσο και εκτός της περιμέτρου του αεροδρομίου, και βρίσκεται σε καλό δρόμο για την επίτευξη των φιλόδοξων στόχων που έχει θέσει για το εγγύς μέλλον, μεταξύ άλλων για την επίτευξη μηδενικού ισοζυγίου εκπομπών αερίων θερμοκηπίου («ROUTE 2025»). Συγκεκριμένα, ο ΔΑΑ έχει δεσμευτεί να υλοποιήσει μια σειρά από επενδύσεις για την πρωτοβουλία ROUTE 2025 για μηδενικό ισοζύγιο εκπομπών αερίων θερμοκηπίου έως το 2025 μέσω της αυτοπαραγωγής καθαρής ενέργειας εντός του αεροδρομίου (φωτοβολταϊκό πάρκο για ιδιοκατανάλωση, για την κάλυψη του 100% των ενεργειακών αναγκών σε ηλεκτρική ενέργεια). Στο πλαίσιο αυτό, ο ΔΑΑ έχει καταφέρει από το 2005 έως το 2022 να μειώσει το αποτύπωμα άνθρακα του κατά 60% (δηλ. από 67.000 τόνους σε 27.641 τόνους CO₂) παρά τη μεγάλη αύξηση της επιβατικής κίνησης και από το 2015 αντισταθμίζει τις εναπομένουσες εκπομπές του προκειμένου να διατηρεί το status του αεροδρομίου με ουδέτερο ισοζύγιο άνθρακα. Επιπλέον, τον Μάρτιο του 2023 εγκαινίασε το νέο Φωτοβολταϊκό Πάρκο 16 MWp με ετήσια παραγωγή 25,2 GWh, το οποίο περιορίζει το αποτύπωμα του ΔΑΑ κατά περισσότερο από 11.550 τόνους διοξειδίου του άνθρακα (CO₂) ετησίως, και περιορίζει την εξάρτηση του κόστους ηλεκτρικής ενέργειας από τις σχετικές διακυμάνσεις τιμών. Τέλος, ο ΔΑΑ διαθέτει και δεσμεύεται από την [Εταιρική Ενεργειακή Πολιτική](#)²³ (Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών Α.Ε., 2023).

²² https://www.aia.gr/userfiles/5b8cde13-2054-49cf-9bc2-8a92207812cb/Environmental_Policy20032019_GR.PDF

²³ <https://aia.gr/userfiles/5b8cde13-2054-49cf-9bc2-8a92207812cb/energy-policy-statement-gr.pdf>

Περιβαλλοντικές πτυχές που παρακολουθούνται στενά από το Τμήμα Περιβαλλοντικών Υπηρεσιών του ΔΑΑ

Θόρυβος των Αεροσκαφών	<p>Ο ΔΑΑ διαθέτει σύστημα παρακολούθησης θορύβου (NOMOS), το οποίο αποτελείται από 1 κινητό και 10 μόνιμα θερμοκρασιακά παρακολούθησης θορύβου (NMT), και παρέχει λεπτομερές προφίλ του θορύβου στις κατοικημένες περιοχές κοντά στις διαδρομές των πτήσεων. Επιπλέον, λειτουργεί -σε 24ωρη βάση- ειδική τηλεφωνική γραμμή («We Listen») και διαθέτει φόρμα αναφοράς στην εταιρική ιστοσελίδα όπου οι ενδιαφερόμενοι πολίτες μπορούν να καταχωρούν τα παράπονά τους ή να ζητούν διευκρινίσεις για θέματα που σχετίζονται με το θόρυβο των αεροσκαφών.</p>
Ποιότητα του Αέρα & Κλιματική Αλλαγή	<p>Ο ΔΑΑ έχει θέσει σε εφαρμογή ένα από τα πλέον εκτεταμένα και σύγχρονα συστήματα παρακολούθησης της ποιότητας του αέρα σε αεροδρόμια, το οποίο αποτελείται από Δίκτυο Παρακολούθησης της Ποιότητας του Αέρα (AQMN), Σύστημα Διαφορικής Φασματοσκοπίας Οπτικής Απορρόφησης (DOAS), ένα Σύστημα Ηχητικής Ανήχυνσης και Εμβέλειας (SODAR), Σύστημα Ραδιοακουστικής Ηχομέτρησης (RASS) και έναν μετεωρολογικό σταθμό.</p> <p>Ο ΔΑΑ εφαρμόζει επίσης Εταιρικό Σχέδιο Δράσης για την Κλιματική Αλλαγή με στόχο τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και καυσίμων.</p> <p>Ο ΔΑΑ έχει αναπτύξει ένα ολοκληρωμένο σύστημα διαχείρισης αποβλήτων που βασίζεται στην αρχή «Ο Ρυπαίνων Πληρώνει», προωθώντας το διαχωρισμό των απορριμμάτων στην πηγή και την ανακύκλωση. Ο ΔΑΑ έχει επίσης δημιουργήσει ένα Κέντρο Ανακύκλωσης εξοπλισμένο με κάδους για χαρτί, πλαστικό, γυαλί, αλουμίνιο, ηλεκτρονικά απόβλητα κ.λπ.</p>
Διαχείριση Νερού & Εδάφους	<p>Ο ΔΑΑ καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την ελαχιστοποίηση της κατανάλωσης νερού και την πρόληψη της μόλυνσης του νερού στο χώρο του αεροδρομίου. Όλα τα βιομηχανικά λύματα που παράγονται υπόκεινται επιτόπου επεξεργασία στην Εγκατάσταση Επεξεργασίας Βιομηχανικών Λυμάτων (IWWTF). Επιπλέον, διαθέτει τη δική του Εγκατάσταση Επεξεργασίας Λυμάτων, όπου τίθενται σε επεξεργασία όλα τα λύματα του αεροδρομίου.</p>
Διαχείριση της Βιοποικιλότητας	<p>Ο ΔΑΑ εφαρμόζει ένα ολοκληρωμένο πρόγραμμα διατήρησης της Βιοποικιλότητας με ευρύ πεδίο δράσεων για τα φυτικά και ζωικά είδη, τα οικοσυστήματα, τους βιοτόπους και τα φυσικά τοπία. Περισσότερες πληροφορίες υπάρχουν αναρτημένες στην ηλεκτρονική έκδοση «Φροντίζω για το Περιβάλλον» (Care for the Environment) του ΔΑΑ.</p>
Κοινωνική Δέσμευση	<p>Ο ΔΑΑ υλοποιεί, σε ετήσια βάση, Σχέδιο Κοινωνικής Δέσμευσης με στοχευμένες επενδύσεις σε κοινωνικές (€90.439), εκπαιδευτικές (€156.521), πολιτιστικές/ αθλητικές (€23.578), περιβαλλοντικές (€38.200), μεταφορές (€100.000) και άλλες πρωτοβουλίες (€6.622), οι οποίες υπερκαλύπτουν την εφαρμογή των εκάστοτε νομικών υποχρεώσεων και συμβάλλουν στην καθιέρωση του ΔΑΑ ως υπεύθυνης επιχείρησης και "καλού γείτονα". Συνολικά, το ποσό που διατέθηκε στις τοπικές κοινωνίες από το ΔΑΑ ανήλθε στα €436.600 χιλ.</p>

Γράφημα: Δ.6.1

Πηγή: Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών Α.Ε., 2023

Δ.6.2 Κοινωνία – Society (S)

Ο ΔΑΑ διαθέτει ισχυρό κοινωνικό αποτύπωμα και υποστηρίζει διαχρονικά την ανάπτυξη της τοπικής περιοχής, δημιουργώντας θέσης εργασίας και επιχειρηματικές ευκαιρίες και καθιερώνοντας το αεροδρόμιο ως ένα ασφαλές και υγιές περιβάλλον εργασίας. Συγκεκριμένα, ο ΔΑΑ εφαρμόζει πρακτικές με επίκεντρο την ανάπτυξη και ενίσχυση του ανθρώπινου κεφαλαίου, μέσω της παροχής ανταγωνιστικών πακέτων εταιρικών παροχών για τους υπαλλήλους του (πχ. συνταξιοδοτικό πρόγραμμα, ομαδική ασφάλιση για ζωή/ ατυχήματα/ ανικανότητα/ υγειονομική περίθαλψη, κοινωνικές παροχές, παροχή τρόπου μετακίνησης από και προς την εργασία, παροχή τηλεφωνικής γραμμής βοήθειας ψυχολογικής υποστήριξης 24/7 κα.), μέσω εξατομικευμένων προγραμμάτων εκπαίδευσης και επαγγελματικής ανάπτυξης (27.301 ώρες εκπαίδευσης υπαλλήλων κατά το 2023) και μέσω εταιρικών πολιτικών και επιτροπών που διασφαλίζουν την εργασιακή και επαγγελματική ασφάλεια και ισότητα εντός του εργασιακού περιβάλλοντος (πχ. Εταιρική Πολιτική για την Πρόληψη της Βίας και της Παρενόχλησης στο Χώρο Εργασίας). Σε αυτό το πλαίσιο, ο ΔΑΑ έχει ως στόχο να καθιερώσει την Αθήνα ως βιώσιμο προορισμό για 365 μέρες τον χρόνο, ενισχύοντας την συνδεσιμότητα, την ανάπτυξη και τη διαμόρφωση επιχειρηματικών ευκαιριών μέσω του ενεργού του ρόλου στην ελληνική οικονομία (Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών Α.Ε., 2023).

Δ.6.3 Διακυβέρνηση – Governance (G)

Ο ΔΑΑ διαθέτει μια σταθερή δομή διακυβέρνησης, σε επίπεδο Διοίκησης και Διοικητικού Συμβουλίου, η οποία αφενός ενσωματώνει την βιώσιμη ανάπτυξη σε όλες τις πτυχές της λειτουργίας και της ανάπτυξης, αφετέρου υποστηρίζεται από σχετικές επικαιροποιημένες εταιρικές πολιτικές (πχ. Πολιτική Επιχειρηματικής Ηθικής και Καταπολέμησης της Διαφθοράς) και εσωτερικούς μηχανισμούς. Ο ΔΑΑ ενσωματώνει επίσης μια ολοκληρωμένη προσέγγιση διαχείρισης κινδύνων στις καθημερινές δραστηριότητές του, διασφαλίζοντας οικονομική σταθερότητα και ανθεκτικότητα. Συγκεκριμένα, ο ΔΑΑ διαθέτει δομή διακυβέρνησης σύμφωνα με την Οδηγία της ΕΕ για το Εταιρικό Δίκαιο και τις Αρχές Εταιρικής Διακυβέρνησης του ΟΟΣΑ καθώς και οι εσωτερικοί μηχανισμοί διακυβέρνησής επικαιροποιούνται διαρκώς με στόχο να διασφαλίζεται ότι οι άνθρωποι και το περιβάλλον βρίσκονται στο κέντρο των διαδικασιών και της λήψης αποφάσεων του αεροδρομίου. Τόσο η Διοίκηση όσο και οι εργαζόμενοι του ΔΑΑ οφείλουν να συμμορφώνονται σύμφωνα με τις διατάξεις του Κώδικα Επιχειρηματικής Δεοντολογίας και του Κώδικα Σχέσεων με τους Επιχειρηματικούς Εταίρους του ΔΑΑ για τη συμμόρφωση με το νομικό και κανονιστικό πλαίσιο, συμπεριλαμβανομένου του σεβασμού των ανθρωπίνων δικαιωμάτων (Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών Α.Ε., 2023).

Επίλογος

Η πτυχιακή εργασία λειτουργεί ως επιστέγασμα της ακαδημαϊκής μου πορείας και εφαλτήριο για μελλοντική δραστηριότητα και εξειδίκευση σε σχέση με τη βιώσιμη ανάπτυξη και τον κλάδο των αερομεταφορών. Συγκεκριμένα, η επιτυχής εκπόνηση της παρούσας πτυχιακής εργασίας σηματοδοτεί την κορύφωση της ακαδημαϊκής μου πορείας σε προπτυχιακό επίπεδο. Αποτελεί μια ουσιαστική δοκιμασία κατά την οποία κλήθηκα να αξιοποιήσω το σύνολο των γνώσεων και δεξιοτήτων που απέκτησα κατά τη διάρκεια των σπουδών μου στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης του Πανεπιστημίου Κρήτης. Η επιλογή του θέματος αντικατοπτρίζει το ερευνητικό και προσωπικό μου ενδιαφέρον και θέτει τις απαραίτητες βάσεις για περαιτέρω εμβάθυνση σε μεταπτυχιακό επίπεδο.

Καταλληκτικά, θα ήθελα να αναφερθώ στο μεταφρασμένο απόσπασμα του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, Αντόνιο Γκουτέρες (2018) για την επιτακτική ανάγκη για παγκόσμια δέσμευση και συλλογική δράση για το κλίμα, το οποίο αποτυπώνεται ως εξής:

«Η κλιματική αλλαγή κινείται πιο γρήγορα απ’ ότι εμείς, ωστόσο δεν το βάζουμε κάτω, διότι γνωρίζουμε ότι η δράση για το κλίμα είναι μονόδρομος.» (António Guterres, 2018)

Βιβλιογραφία

Ελληνόγλωσση

Μανασάκης Κωνσταντίνος, Θερίου Γεώργιος. (2021α). *Στρατηγική Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Εργαλεία και θεωρίες για υπεύθυνη διοίκηση*. Βιωσιμότητα του περιβάλλοντος: Ορισμός της βιωσιμότητας. Εκδόσεις Τζιόλα. 137-138.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (Στρασβούργο, 22.11.2016). 1.2 Επόμενα βήματα για ένα βιώσιμο ευρωπαϊκό μέλλον. *Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Ευρωπαϊκή δράση για την αειφορία*. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A52016DC0739&qid=1683988965179>.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (Βρυξέλλες, 11.12.2019). Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία. *Ανακοίνωση της Επιτροπής*. Αναγνώστηκε 11.05.2023. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A52019DC0640>.

Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. (27.04.2023). Fit for 55 – το σχέδιο της ΕΕ για την πράσινη μετάβαση - consilium. Δέσμη Fit for 55. Αναγνώστηκε 10.05.2023. <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/green-deal/fit-for-55-the-eu-plan-for-a-green-transition/>.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (16.12.2022). Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2022/2464 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 14ης Δεκεμβρίου 2022 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 537/2014, της οδηγίας 2004/109/ΕΚ, της οδηγίας 2006/43/ΕΚ και της οδηγίας 2013/34/ΕΕ, όσον αφορά την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας από τις εταιρείες. 1, 2, 5, 13, 38-39. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022L2464>.

Μανασάκης Κωνσταντίνος, Θερίου Γεώργιος. (2021β). *Στρατηγική Εταιρική Κοινωνική Ευθύνη: Εργαλεία και θεωρίες για υπεύθυνη διοίκηση*. Βιωσιμότητα του περιβάλλοντος: Ορισμός της βιωσιμότητας. Εκδόσεις Τζιόλα. 316.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (16.12.2022). Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2022/2464 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 14ης Δεκεμβρίου 2022 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 537/2014, της οδηγίας 2004/109/ΕΚ, της οδηγίας 2006/43/ΕΚ και της οδηγίας 2013/34/ΕΕ, όσον αφορά την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας από τις εταιρείες. 7. Αναγνώστηκε 27.05.2024. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022L2464#d1e1528-15-1>.

Κατσούλη Κατερίνα. (Ιούνιος, 2023). Τα νέα Ευρωπαϊκά πρότυπα Εκθέσεων ESG (EFRAG ESRS). Grant Thornton. *Από πότε ισχύουν τα Ευρωπαϊκά πρότυπα υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας*; 3. Αναγνώστηκε 27.05.2024. <https://www.grant-thornton.gr/globalassets/markets/grc/media/pdfs/-----esg-efrag-esrs.pdf>.

Κατσούλη Κατερίνα. (Ιούνιος, 2023). Τα νέα Ευρωπαϊκά πρότυπα Εκθέσεων ESG (EFRAG ESRS). Grant Thornton. *Κριτήρια καθορισμού του μεγέθους των εταιριών*. 4. Αναγνώστηκε 27.05.2024. <https://www.grant-thornton.gr/globalassets/markets/grc/media/pdfs/----esg-efrag-esrs.pdf>.

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης. (16.12.2022). ΟΔΗΓΙΑ (ΕΕ) 2022/2464 ΤΟΥ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟΥ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ της 14ης Δεκεμβρίου 2022 για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 537/2014, της οδηγίας 2004/109/ΕΚ, της οδηγίας 2006/43/ΕΚ και της οδηγίας 2013/34/ΕΕ, όσον αφορά την υποβολή εκθέσεων βιωσιμότητας από τις εταιρείες. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. 11-12, 19α(1-2), 30-31, 60-61. Αναγνώστηκε 27.05.2024. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:32022L2464#d1e1528-15-1>.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (22.12.2023). 2023/2772: ΚΑΤ' ΕΞΟΥΣΙΟΔΟΤΗΣΗ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2023/2772 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ της 31ης Ιουλίου 2023 για τη συμπλήρωση της οδηγίας 2013/34/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τα πρότυπα υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. *ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ 1: Ευρωπαϊκά πρότυπα υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας (ESRS)*. 3. Αναγνώστηκε 27.05.2024. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302772.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (22.12.2023). 2023/2772: ΚΑΤ' ΕΞΟΥΣΙΟΔΟΤΗΣΗ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2023/2772 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ της 31ης Ιουλίου 2023 για τη συμπλήρωση της οδηγίας 2013/34/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τα πρότυπα υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. 2, 4-10, 12, 25-26, 37-39, 43-49, 58-60. 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12. Αναγνώστηκε 27.05.2024. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302772.

Ευρωπαϊκή Επιτροπή. (22.12.2023). 2023/2772: ΚΑΤ' ΕΞΟΥΣΙΟΔΟΤΗΣΗ ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ (ΕΕ) 2023/2772 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ της 31ης Ιουλίου 2023 για τη συμπλήρωση της οδηγίας 2013/34/ΕΕ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τα πρότυπα υποβολής εκθέσεων βιωσιμότητας. Επίσημη Εφημερίδα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. *Θέματα βιωσιμότητας που πρέπει να περιλαμβάνονται στην αξιολόγηση σημαντικότητας: Θέματα βιωσιμότητας που καλύπτονται στα θεματικά ESRS*. 27. Αναγνώστηκε 27.05.2024. https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=OJ:L_202302772.

Eurobank. (χ.χ.). Εισαγωγή στα Κριτήρια ESG και τη Βιώσιμη Ανάπτυξη. Αναγνώστηκε 02.06.2024. <https://www.eurobank.gr/el/business/digital-academy-business/esg/esg/eisagogi-kritiria-esg-biosimi-anaptixi>.

Διεθνής Αερολιμένας Αθηνών Α.Ε. (04.03.2023). Ετήσια Χρηματοοικονομική Έκθεση: Οικονομικού Έτους 2023. 85. Αναγνώστηκε 02.06.2024. https://www.aia.gr/userfiles/LPFiles/financial-results/2023/FINANCIAL-REPORT-2023-GR_FINAL-v2.pdf.

Αλκιβιάδης Σιαράβας. (12.03.2024). ESG Governance Report: επιβεβαιώνει ότι η βιώσιμη ανάπτυξη βρίσκεται στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος για το 2024. KPMG. Αναγνώστηκε 02.06.2024.

<https://kpmg.com/gr/el/home/media/press-releases/2024/03/esg-governance-report-viosimi-anaptyksi-epikentro-to-2024.html>.

Grant Thornton. (01.07.2022). ΒΙΩΣΙΜΟΤΗΤΑ ESG & SUSTAINABILITY: Υποχρεωτική η έκδοση Απολογισμών ESG για τις εταιρίες. Αναγνώστηκε 05.06.2024. <https://www.grant-thornton.gr/insights/article/mandatory-sustainability-reporting-for-large-companies/>.

CSR HELLAS. (χ.χ.). Μια πρωτοβουλία του CSR HELLAS: ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΣΥΜΦΩΝΟ ΒΙΩΣΙΜΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ. «Σύμπραξη και Δράση για Βιώσιμες Επιχειρήσεις». Αναγνώστηκε 05.06.2024. <https://csrhellas.org/p4si-el-orama-stoxoi/>.

Προεδρία της Κυβέρνησης: Γενική Γραμματεία Συντονισμού. (χ.χ.). Στόχοι Βιώσιμης Ανάπτυξης ΟΗΕ. Αναγνώστηκε 05.06.2024. <https://gsco.gov.gr/wp-content/uploads/2023/02/stoxoi.jpg>.

Ξενόγλωσση

Brundtland, G. H. (1987). Report of the World Commission on Environment and Development: Our common future. New York: United Nations. 16. Accessed May 26, 2024. <https://sustainabledevelopment.un.org/content/documents/5987our-common-future.pdf>

UNFCCC. (n.d.). Accessed May 26, 2024. <https://unfccc.int/>.

United Nations. (1992). United Nations Conference on Environment and Development, Rio de Janeiro, Brazil, 3-14 June 1992. Accessed May 26, 2024. <https://www.un.org/en/conferences/environment/rio1992>.

United Nations. (1997). KYOTO PROTOCOL TO THE UNITED NATIONS FRAMEWORK CONVENTION ON CLIMATE CHANGE. Accessed May 26, 2024. <https://unfccc.int/sites/default/files/resource/docs/cop3/l07a01.pdf>

United Nations. (2015). The Paris Agreement. Article 2. 3. Accessed May 26, 2024. <https://unfccc.int/process-and-meetings/the-paris-agreement>.

United Nations Department of Economic and Social Affairs. (n.d.). THE 17 GOALS | Sustainable Development. Accessed May 26, 2024. <https://sdgs.un.org/goals>.

United Nations. (21.10.2015). Transforming Our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development | Department of Economic and Social Affairs. United Nations General Assembly. Accessed May 26, 2024. <https://sdgs.un.org/2030agenda>.

United Nations. (n.d.). United Nations Millennium Development Goals. *We can end poverty: MILLENNIUM DEVELOPMENT GOALS AND BEYOND 2015*. United Nations. Accessed May 26, 2024. <https://www.un.org/millenniumgoals/bkqd.shtml>.

United Nations Global Compact. (n.d.). Homepage: UN Global Compact. Accessed May 26, 2024. <https://unglobalcompact.org/>.

- United Nations Global Compact. (n.d.). The power of principles. The Ten Principles of the UN Global Compact. Accessed May 26, 2024. <https://unglobalcompact.org/what-is-gc/mission/principles>.
- United Nations Global Compact. (n.d.). Communication on Progress: The enhanced Communication on Progress. Accessed May 26, 2024. <https://unglobalcompact.org/participation/report/cop>.
- United Nations Global Compact. (n.d.). Company Information. *Athens International Airport S.A.* Accessed May 26, 2024. <https://unglobalcompact.org/what-is-gc/participants/968-Athens-International-Airport-S-A->.
- Mcateer, Peter. (2019). *Sustainability is the New Advantage*. Anthem Press.
- Paleari, Susanna. (2022). The Impact of the European Green Deal on EU Environmental Policy. *The Journal of Environment & Development*. 31(2), 196-220.
- Hainsch, Karlo., Loffler, Konstantin., Burandt, Thorsten., Auer, Hans., Crespo del Granado, Pedro., Pisciella, Paolo., Zwickl-Bernhard, Sebastian. (2022). Energy transition scenarios: What policies, societal attitudes, and technology developments will realize the EU Green Deal?. *Energy*. 239.
- European Council: Council of the European Union. (n.d.). European Green Deal. Accessed May 26, 2024. <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/green-deal/>.
- Leonard, Mark., Pisani-Ferry, Jean., Shapiro, Jeremy., Tagliapietra, Simone., Wolff, Guntram B. (2021): The geopolitics of the European Green Deal, Bruegel Policy Contribution, No. 04/2021, Bruegel, Brussels.
- European Parliament and the Council Of The European Union. (9.07.2021). Official Journal of the European Union. *REGULATION (EU) 2021/1119 OF THE EUROPEAN PARLIAMENT AND OF THE COUNCIL*. 1(1-2),2(1-4), 4(1-7), 5(1-5). Accessed May 26, 2024. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32021R1119>.
- Elkerbout, Milan., Egenhofer, Christian., Núñez Ferrer, Jorge., Cătuți, Mihnea., Kustova, Irina., Rizos, Vasileios. (2020, March). The European Green Deal after Corona: Implications for EU climate policy. *CEPS: Policy Insights, Thinking ahead for Europe*. No. 2020-060.
- Global Reporting Initiative. (05.09.2023). EFRAG-GRI JOINT STATEMENT OF INTEROPERABILITY. Accessed May 26, 2024. <https://www.globalreporting.org/news/news-center/efrag-gri-joint-statement-of-interopability/>.
- Richard Threlfall, Adrian King. (2020, December). The time has come: The KPMG Survey of Sustainability Reporting 2020. *GRI remains the dominant global standard for sustainability reporting*. 25. Accessed May 26, 2024. <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmg/xx/pdf/2020/11/the-time-has-come.pdf>.
- GRI. (n.d.). Accessed May 26, 2024. <https://www.globalreporting.org/>.

- GRI Standards. (2022). The GRI Standards: Enabling transparency on organizational impacts. 2-6. Accessed May 26, 2024. <https://www.globalreporting.org/media/wmxklks/about-gri-brochure-2022.pdf>.
- GRI Standards. (n.d.). A Short Introduction to the GRI Standards. Accessed May 26, 2024. <https://www.globalreporting.org/media/wtaf14tw/a-short-introduction-to-the-gri-standards.pdf>.
- GRI Standards. (n.d.). GRI Standards (Visuals). Accessed May 26, 2024. https://www.globalreporting.org/media/s4cp0oth/gri-gristandards-visuals-fig1_family-2021-print-v19-01.png.
- Fang Eu-Lin, Lim Lay Hsaih, Indrie Tjahjadi, (19.07.2023). Sustainability Counts II: State of sustainability reporting in Asia Pacific. *CSRD scope considerations and first-time application period*. PwC. 8. Accessed May 27, 2024. <https://www.pwc.com/gx/en/issues/esg/asia-pac-esg/sustainability-counts-2023.pdf>.
- European Commission. (n.d.). Corporate Sustainability Reporting. Accessed May 27, 2024. https://finance.ec.europa.eu/capital-markets-union-and-financial-markets/company-reporting-and-auditing/company-reporting/corporate-sustainability-reporting_en.
- EFRAG. (May 2024). EFRAG IG 1: Materiality Assessment Implementation Guidance. *The ESRS approach to materiality*. 9-11, 14. Accessed June 1, 2024. https://www.efrag.org/Assets/Download?assetUrl=/sites/webpublishing/SiteAssets/IG+1+Materiality+Assessment_final.pdf.
- Airport Carbon Accreditation. (n.d.). Airports & CO₂: Accredited Airports across the world. Accessed June 1, 2024. <https://www.airportcarbonaccreditation.org/accredited-airports/>.
- McKinsey & Company. (17.08.2022). What is diversity, equity, and inclusion?. Accessed June 1, 2024. <https://www.mckinsey.com/featured-insights/mckinsey-explainers/what-is-diversity-equity-and-inclusion>.
- Members of ACI World Environment Standing Committee's Task Force on Long-Term Carbon Goal (LTCG) Implementation, Eric Caplan, Melina Santos Vanderlinder. (2024). Guidance on Airport Decarbonization. THE VOICE OF THE WORLD'S AIRPORTS. AIRPORTS COUNCIL INTERNATIONAL (ACI). 10-11, 17.
- Erin Cooke, Myriame Gabay, Adam Freeman, Brenda Enos, Brendan Reed, Denise Pronk, Kris Russell, Marina Bylinsky, Melinda Pagliarello, Tania Chacin, Vivekanandhan Sindhamani, Kateryna Kopylova. (2022). Environmental, Social, and Governance (ESG) Management: Best Practice First Edition. AIRPORTS COUNCIL INTERNATIONAL (ACI). 10-12.
- Compact, UN Global. (02.04.2022). *English: Logo of the UN Global Compact*. Accessed 05.06.2024. https://commons.wikimedia.org/wiki/File:UN_Global_Compact_logo.svg#/media/File:UN_Global_Compact_logo.svg.

Airport Carbon Accreditation. (n.d.). Accessed 05.06.2024.

<https://www.airportcarbonaccreditation.org/>.

Royal Schiphol Group. (16.02.2024). Annual Report 2023: Royal Schiphol Group. 117, 124. Accessed 06.06.2024. file:///C:/Users/hinat/Downloads/2023_Annual_Report_Schiphol.pdf.

Dublin Airport. Community Engagement. (n.d.). Accessed 06.06.2024.

<https://www.dublinairport.com/corporate/environmental-social-governance/community-engagement>.

daa Group. (07.02.2024). daa Unveils 20-Point Plan To Accelerate Environmental Sustainability Ambitions At Dublin And Cork Airports. Accessed 06.06.2024. <https://www.daa.ie/daa-unveils-20-point-plan-to-accelerate-environmental-sustainability-ambitions-at-dublin-and-cork-airports/>.

Flughafen München GmbH. (October 2023). Environmental Statement 2023: The environment at Munich Airport, Living ideas – Connecting lives. Accessed 06.06.2024. <https://www.munich-airport.com/b/0000000000000023927033bb661f6ce2/environmental-statement-2023-en--3-.pdf>.

António Guterres. (09.10.2018). Secretary-General's Remarks on Climate Change [as Delivered]. Accessed June 12, 2024. <https://www.un.org/sg/en/content/sg/statement/2018-09-10/secretary-generals-remarks-climate-change-delivered>.

Πίνακας

(1) (Fang Eu-Lin, et al., 2023)

CSRD scope considerations and first-time application period

In summary, application would be required for the following company types:

2025 (on the basis of 2024 reporting)

Companies that are already subject to the Non-Financial Reporting Directive (NFRD)

- Generally, NFRD is applicable to large Public Interest Entities (PIEs) (listed entities, insurance entities and banks) with over 500 employees
- Large is defined as total assets over €20 million or turnover over €40 million
- However, Member States may have designated other entities as a PIE so entities need to consider their own local requirements

2026 (on the basis of 2025 reporting)

Companies that are newly subject to the CSRD (both listed and large)

- Listed companies, large unlisted companies, and parents of large groups
- Large is defined as having at least two of the following: over €20 million total assets, over €40 million turnover, over 250 employees

2027 (on the basis of 2026 reporting)

Listed SMEs

- Listed small and medium-sized enterprises (SMEs) have an option to postpone application by two years.
- Listed small and medium-sized enterprises are defined separately as "small undertaking" and "medium undertaking" but collectively these entities meet two of three criteria: more than €350,000 but less than €20 million in total assets, more than €700,000 but less than €40 million in turnover, and an average of more than 10 employees but less than 250 employees

2029 (on the basis of 2028 reporting)

Non-EU groups

- Companies from non-EU jurisdictions with at least one European subsidiary or branch that meets certain criteria and consolidated turnover exceeding €150 million in the EU during the last two financial years